

**VAPAAEHTOISKOKEMUKSET VUOKATISSA JÄRJESTETYN EUROOPAN
NUORTEN TALVIOLYMPIAFESTIVAALI -TAPAHTUMAN AIKANA:
Tapaustutkimus urheilutapahtumavapaaehtoisten tyytyväisyydestä ja tunnetiloista**

Kaisa Niukkala

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

TIIVISTELMÄ

Niukkala, K. 2024. Vapaaehtoiskokemukset Vuokatissa järjestetyn Euroopan nuorten talviolympiafestivaali -tapahtuman aikana: Tapaustutkimus urheilutapahtumavapaaehtoisten tyytyväisyydestä ja tunnetiloista. Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteet pro gradu -tutkielma, 87 s., 7 liitettä.

Euroopan nuorten talviolympiafestivaali (EYOF) järjestettiin Vuokatissa maaliskuussa 2022. Tämän tapaustutkimuksen tavoitteena oli kuvailla tapahtuman aikaista vapaaehtoiskokemusta. Tutkimuksessa selvitettiin vapaaehtoisten tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä tunnetilojen vaihtelua tapahtuman aikana. Lisäksi tutkittiin, voiko urheilupsykologiassa hyödynnettyä psykobiososiaalisen tilan mallia siirtää vapaaehtoistutkimuksen kontekstiin. Urheilutapahtumavapaaehtoisuus on esimerkki lisääntyneestä episodisesta, projektimaisesta vapaaehtoisuudesta. Yksi episodisen vapaaehtoisuuden tunnuspiirteistä on sitoutuminen rajalliseksi ajaksi. Tutkimustietoa voidaan hyödyntää vapaaehtoisten sitouttamisessa tulevissa tapahtumissa.

Tutkimusaineisto kerättiin EYOF-tapahtuman aikana vapaaehtoisilta strukturoidulla kyselylomakkeella. Lomakkeella oli avoimien kysymysten lisäksi osio, jossa piti arvioida tunnetilojen voimakkuutta. Lopullinen tutkimuksessa hyödynnetty aineisto kattoi 306 vastausta, jotka sijoituivat aikavälille 21.-24.3.2022. Analyysissä oli sekä määrällinen että laadullinen osio. Vapaaehtoisten tyytyväisyyttä ja motiiveja käsittelevät avoimet vastaukset analysoitiin luokittelemalla. Analyysia ohjasi vapaaehtoisten motivaation ja tyytyväisyyden käsitteiden pohjalta rakennettu teoreettinen viitekehys. Muodostetun viitekehysten perusteella tyytyväisyyttä ja motivaatiota käsiteltiin yhdessä. Tunnetilojen vaihtelun tarkastelu perustui alun perin urheilupsykologiassa hyödynnetyn psykobiososiaalisen tilan viitekehukseen. Päivän, vapaaehtoisroolin ja koetun tehtävissä onnistumisen merkitystä tunnetiloihin tutkittiin käyttämällä parametritonta Kruskal-Wallis testiä.

Työtehtävien aikaisista myönteisistä kokemuksista muodostui kuusi luokkaa, jotka olivat yhdenmukaisia aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kanssa. Keskeisimmät luokat olivat sosiaalinen elämä, tapahtuman henki ja urheilun parissa toimiminen. Tyytymättömyyteen liittyvät tekijät olivat enimmäkseen sellaisia, joihin tapahtumaorganisaation olisi ollut mahdollista vaikuttaa hyvällä johtamisella. Aineistosta erottuivat selkeästi myös ylikuormitus ja toimettomuuden kokemus. Lisäksi joukossa oli tekijöitä, jotka johtuivat työn luonteesta. Merkittävä osa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen tehtävien huonoimmista puolista. Vapaaehtoisroolin vaikutus vapaaehtoisten tunnetiloihin näkyi siinä, että tapahtumassa urheiluun liittyvien tehtävien parissa toimineet vapaaehtoiset olivat luottavaisempia kuin vapaaehtoiset, jotka tekivät tapahtuman järjestämistä tukeneita taustatehtäviä. Tunnetilat vaihtelivat jonkin verran päivien ja sen mukaan kuinka vapaaehtoiset tekisivät tehtävänsä uudelleen. Vapaaehtoiset kokivat keskimäärin voimakkaammin vahvistavia ja myönteisiksi mielletäviä tunnetiloja kuin heikentäviä ja kielteisiksi mielletäviä tunnetiloja. Vahvistavien tunnetilojen intensiteettialueet olivat kokonaisuudessa laajempia kuin heikentävien tunnetilojen intensiteettialueet. Tutkimuksen tuloksista voitiin päätellä, että Vuokatin EYOF -tapahtuman vapaaehtoiskokemus on ollut enimmäkseen myönteinen. Psykobiososiaalisen tilan malli oli sovellettavissa vapaaehtoiskontekstiin, mutta mallin parempi hyödyntäminen olisi vaatinut muutoksia tutkimusasetelmaan.

Avainsanat: vapaaehtoistyö, urheilutapahtuma, tyytyväisyys, tunnetilat, psykobiososiaalinen tila

ABSTRACT

Niukkala, K. 2024. Volunteer experiences during the European Youth Winter Olympic festival event in Vuokatti: A case study about the satisfaction and emotions of sports event volunteers. University of Jyväskylä, Social Sciences of Physical Activity Master's thesis, 87 pp., 7 appendices.

The European Youth Winter Olympics Festival (EYOF) was organized in Vuokatti in March 2022. The aim of this case study was to describe the volunteer experience during the event. The study examined things affecting the satisfaction of volunteers and the variation of the emotional states during the event. It also examined how the model of psychobiosocial state used in the context of sports psychology can be transferred to the context of voluntary work. Sports event volunteering is an example of the episodic, project-based volunteering that has increased over the last few decades. One of the characteristics of episodic volunteering is commitment for a limited period. Research data from the volunteer experience can be used to engage volunteers in future events.

The data was collected during the Vuokatti EYOF event using a structured questionnaire and contacting volunteers face-to-face. The questionnaire had both open-ended questions and a section where volunteers had to value the intensity of their emotions. The data included 306 answers between 21.-24.3.2022. The analysis had a quantitative and a qualitative part. Open responses about volunteer satisfaction and motivation were analyzed using categorization. The analysis was guided by a theoretical framework built on the concepts of motivation and satisfaction of volunteers. Based on the framework, satisfaction and motivation have a deep connection. The analysis of emotional variability was based on the framework of the psycho-bio-social state originally used in sports psychology. The impact of the day, volunteer role, and experienced success in the tasks on emotions was studied using the parameter-less Kruskal-Wallis's test.

There were six categories of positive experiences during work that are consistent with previous research literature. The most essential categories were social life, the spirit of the event, and working with sports. Mainly, the categories related to dissatisfaction were those that could have been influenced by event organization with good management. There was also a clear distinction between overload and the experience of idleness. There were also categories that are caused by the nature of work. The role of volunteers in their emotional states was only reflected in the fact that the volunteers involved in sports were more confident than those who worked in the background. Emotional states varied somewhat over the days and according to how the volunteers would do their job again. On average, volunteers experienced more functional and positive emotional states than dysfunctional and negative emotional states. Altogether, the intensity states of the functional emotions were wider than the intensity states of the dysfunctional emotions. The results of the study suggested that the volunteer experience of the Vuokatti EYOF event has been mostly positive. The model of psychobiosocial state could be applicable to the voluntary context with better research frame.

Key words: volunteerwork, sports event, satisfaction, emotions, psychobiosocial state

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	1
2	VUOKATIN EYOF: URHEILUTAPAHTUMA NUORILTA NUORILLE	4
2.1	EYOF-tapahtuman kokoluokka suhteutettuna muihin urheilutapahtumiin.....	5
3	VAPAAEHTOISTYÖ: VAPAAEHTOISTA JA PALKATONTA	7
3.1	Vapaaehtoistyön monitahoinen määritelmä	8
3.2	Talkootyötä paikallisen yhteisön hyväksi.....	13
3.3	Episodinen vapaaehtoisuus osana projektiluontoista vapaa-aikaa	14
4	VAPAAEHTOISTEN TYYTYVÄISYYS JA MOTIVAATIO	18
4.1	Vapaaehtoistyö psykologisten perustarpeiden täyttäjänä	18
4.2	Vapaaehtoiskokemus vaihtokauppana: sosiaalisen vaihdon teoria	20
4.3	Tapahtumavapaaehtoisten motivaation mittaaminen	21
5	PSYKOBIOSOSIAALINEN TILA.....	24
5.1	Tunnetilat psykobiososiaalisen tilan ytimessä.....	24
5.2	IZOF perustuu ajatukseen urheilijan psykobiososiaalisesta tilasta	26
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
6.2	Kyselylomake	30
6.3	Aineistonkeruu ja tutkimusjoukko	32
6.4	Tutkimuseettiset ratkaisut.....	34
6.5	Aineiston analysointi	35
6.5.2	Määrällisen aineiston analyysi.....	37
7	VAPAAEHTOISTEN PAHAIMMAT JA HUONOIMMAT KOKEMUKSET.....	39
7.1	Parhaimmat kokemukset	39
7.2	Huonoimmat kokemukset.....	41
8	MÄÄRÄLLISEN ANALYYSIN TULOKSET.....	44

8.1	Tapahtuman etenemisen vaikutus.....	46
8.2	Vapaaehtoisroolin vaikutus	48
8.3	Koetun tehtävistä suoriutumisen vaikutus.....	49
8.4	Vapaaehtoisten tehtävistä suoriutumisen kannalta ihanteelliset tunnetilaintensiteettialueet	51
9	TULOSTEN POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	54
9.1	Tyytyväisyyttä tuottavat kokemukset vapaaehtoistehtävissä	54
9.2	Tyytymättömyyden keskiössä johtamisen ja organisoinnin haasteet.....	58
9.2.1	Toimettomuutta ja ylikuormitusta	62
9.2.2	Osa tyytymättömyyden kohteista on vapaaehtoisorganisaation vaikutuspiirin ulottumattomissa.....	63
9.3	Yhteenveto avointen vastausten tuloksista.....	64
9.4	Vapaaehtoisten tunnetilat tuloksissa.....	65
9.5	Psykobiososiaalisen tilan mallin soveltuvuus vapaaehtois kontekstiin.....	68
10	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI.....	71
10.1	Kyselylomake ja aineiston keruu.....	71
10.2	Aineiston analyysin luotettavuus.....	74
10.3	Tutkijan osaamisesta johtuvat rajoitteet	75
10.4	Tutkimuksen eettisyys ja muut huomiot.....	76
	LÄHTEET	78

LIITTEET

Liite 1: SMILE-Daily-kyselylomake, suomenkielinen versio

Liite 2: SMILE-Daily-kyselylomake, englanninkielinen versio

Liite 3: Vapaaehtoisten heikentävien tunnetilojen kesiarvot koetun tehtävistä suoriutumisen ja vapaaehtoisroolin mukaan.

Liite 4: Vapaaehtoisten vahvistavien tunnetilojen kesiarvot koetun tehtävistä suoriutumisen ja vapaaehtoisroolin mukaan.

Liite 5: Tunnetilojen vaihtelu päivän mukaan.

Liite 6: Kruskal-Wallis testien tulokset tunnetiloittain.

Liite 7: Vapaaehtoisuorituksen kannalta haitalliset tunnetila-alueet.

1 JOHDANTO

Euroopan Nuorten talviolympiafestivaalit -tapahtuma järjestettiin Sotkamon Vuokatissa maaliskuussa 2022. Tapahtuman valokeilassa olivat nuoret urheilijat onnistumisineen. Vähintään yhtä vaikuttavia suorituksia teki suuri joukko taustalla ahkeroineita vapaaehtoisia. Urheilijat eivät olleet ainoita, jotka pääsivät kokemaan tapahtuman aikana suuria tunteita, vaan myös vapaaehtoisten tunnekirjo oli laaja aina onnistumisista pettymyksiin, innostuksesta väsymykseen ja motivaatiosta turhautumiseen. Tapahtumaa oli toteuttamassa satoja vapaaehtoisia, joita työskenteli kymmenissä erilaisissa tehtävissä. Heidä näkyi kaikkialla tapahtuma-alueella ja heidät tunnisti yhtenevästä asusta: mustasta takista, violetista liivistä ja tupsullisesta piposta.

Vapaaehtoiset ovat urheilutapahtumille korvaamaton inhimillinen resurssi (Lockstone ym. 2010), ja ylipäätään kaikella vapaaehtoisuudella on merkittävää taloudellista arvoa (ks. esim. Laasanen 2011; Euroopan Unioni 2010). Ilman vapaaehtoisia minkään kokoluokan urheilutapahtumia ei olisi mahdollista järjestää (Ferrand & Skirtad 2015, 65). Esimerkiksi EYOF-tapahtuman vapaaehtoisten määräksi arvioitiin sivutapahtumat mukaan lukien noin 800 vapaaehtoista (EYOF Vuokatti 2022 talkooinfo). Jos sama työmäärä olisi teetetty palkatulla työvoimalla, olisivat kustannukset kasvaneet tapahtuman järjestämisen kannalta mahdottomiksi. Vapaaehtoistyö ei kuitenkaan ole ainoastaan taloudellinen voimavara. Parhaimmillaan vapaaehtoiset parantavat tapahtuman laatua ja palvelujen monipuolisuutta (Strigas, 2003, Okado ym. 2022 mukaan). Lisäksi vapaaehtoiset voivat myös itse hyötyä osallistumisestaan. Esimerkiksi yleisesti vapaaehtoistyön tekemisellä on havaittu olevan mahdollisia myönteisiä vaikutuksia vapaaehtoisen mielenterveyteen (ks. Jenkinson ym. 2013) ja urheilutapahtuman vapaaehtoiset voivat osallistumisellaan kasvattaa omaa sosiaalista pääomaansa (Zhou & Kaplanidou 2018).

Vapaaehtoistoimintaa ei voi tarkastella ympäröivästä yhteiskunnasta irrallisena kokonaisuutena, vaan siinä näkyvät erilaiset yhteiskunnalliset muutokset ja ilmiöt. Lähivuosikymmeninä kirjallisuudessa on nostettu esille episodisen vapaaehtoistyön lisääntyminen postmodernina ilmiönä (ks. esim. Hustinx & Lammertyn 2003; Nylund & Yeung 2005, 28). Ilmiö on kiinnostava urheilutapahtumien kannalta, sillä suuret urheilutapahtumat ovat luonteeltaan kertaluontoisia ja lyhytkestoisia (ks. esim. Doherty 2009) eli juuri niitä tilaisuuksia, joissa episodista vapaaehtoistyötä on mahdollista toteuttaa lyhyinä rupeamina ilman pidempää sitoutumista. Todennäköistä on, että episodinen vapaaehtoistyö lisääntyy vielä entisestään urheilutapahtumien yhteydessä (Kim 2018). Urheilutapahtuman vapaaehtoisten tutkimisen tärkeyttä voi perustella sillä,

että episodisen vapaaehtoisuuden lisääntymisen kautta voi urheilutapahtumien merkitys paikana tehdä vapaaehtoistyötä kasvaa vielä entisestään.

Toisaalta tutkimus on tärkeää myös itse tapahtumien kannalta. Vapaaehtoisten merkitys urheilutapahtumille on tunnistettu hyvin ja aiheesta löytyy paljon kansainvälistä tutkimusta (ks. esim. Kim 2018; Cuskelly ym. 2021; Hayton ym. 2021; Okada 2022). Se, että aihetta on jo tarkasteltu laajasti, ei ole peruste lopettaa aiheen tutkimista, sillä jokaisen urheilutapahtuman voi nähdä uniikkina kokonaisuutena. Tutkimalla säännöllisesti erilaisissa tapahtumissa toimivia vapaaehtoisia saadaan uutta tietoa, jonka avulla voidaan pyrkiä parantamaan tapahtumaan osallistuvien vapaaehtoisten kokemusta. Vapaaehtoisten tyytyväisyyden on havaittu olevan yhteydessä sitoutumiseen ja aikomukseen tehdä vapaaehtoistyötä myös jatkossa (esim. Doherty 2009; Lachance ym. 2022). Vaikka tapahtumiin tarvitaan myös täysin uusia vapaaehtoisia, on tärkeää saada vapaaehtoiset jatkamaan vapaaehtoisuutta seuraavaan tapahtumaan käyttämään aiemmista tapahtumista saamiaan oppejaan (ks. esim. Doherty 2009).

Yksi EYOF-tapahtuman tavoitteista oli turvata osaavien vapaaehtoisten löytäminen myös uusiin tapahtumiin ottamalla nuoret mukaan tapahtuman järjestämiseen (EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo). Jotta nuoret nähdään vapaaehtoisina järjestämässä tulevaisuuden urheilutapahtumia ei riitä, että he saavat tarvittavan osaamisen; tarvitaan myös hyvä kokemus, joka innostaa jatkamaan vapaaehtoistyön tekemistä. Alla oleva kommentti Vuokatin EYOF-tapahtuman vapaaehtoiselta kuvaa ideaalitulannetta, jossa vapaaehtoinen on saanut myönteisiä kokemuksia ja aikoo uusia vapaaehtoisuutensa myös tulevaisuudessa.

”Olen jo toisessa EYOF-tapahtumassa. Nyt eri tehtävissä. Mukavaa on ollut. Voisin olla mukana seuraavissa. Kiitos kaikille mukana olleille...-”

Toisaalta vapaaehtoistutkimus on parhaillaan luonteva osa tapahtuman kokonaisuutta. Vapaaehtoisten operatiivinen johtaminen on jatkumo viimeisenä vaiheenaan tapahtuman päätös, joka sisältää muun muassa tapahtuman arviointia, tiedon siirtoa ja tapahtuman perinnön (Ferrand & Skirtad 2015, 76, 80). Tähän peilaten urheilutapahtuman vapaaehtoisuuskokemuksen tutkimisen voi nähdä osana tapahtuman päätöstä ja näin osana koko operatiivisen johtamisen jatkumoa.

Tämän pro gradu -tutkielman huomion keskipisteenä ovat Vuokatissa maaliskuussa 2022 järjestettyjen Euroopan Nuorten talviolympiafestivaalien vapaaehtoiset. Tutkielman tavoitteena

on selvittää tapahtumassa toimineiden vapaaehtoisten kokemuksia liittyen heidän työtehtäviinsä sekä kartoittaa vapaaehtoisten tapahtuman aikaista tunnetilaprofiilia. Urheilutapahtuman vapaaehtoisten kokemuksen, erityisesti motivaation ja tyytyväisyyden näkökulmasta löytyy paljon kansainvälisiä (ks. esim. Bang ym. 2013; Doherty 2009; Lachance ym. 2022; Vansicle ym. 2015) ja myös jonkin verran suomalaisia tutkimuksia (ks. esim. Metsäranta 2006; Aarno-Kaisti & Virolainen 2012; Kähkönen ym. 2020). Tunnetiloista ei sen sijaan ole helposti löydettävää urheilutapahtuman aikana tehtyä tutkimusta, joten tällä tutkielmalla on tarjota myös uudenlaista näkökulmaa. Gellweiler ym. (2019) ovat kuitenkin hyödyntäneet tunnetilojen näkökulmaa tutkimalla, millaisia tunnetiloja vapaaehtoisroolista irtautuminen herättää jälkeensä.

Tämä liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma hyödyntää poikkitieteellisen tutkimuksen tarjoamia mahdollisuuksia yhdistämällä kirjallisuuskatsauksessaan usean eri tieteenalan tutkimuskirjallisuutta. Tämä on perusteltua, sillä sekä vapaaehtois- että urheilutapahtumatu- tutkimus sekoittavat molemmat itsessään useita eri tutkimusaloja. Pääosin tutkimuskirjallisuus liittyy tavalla tai toisella sosiologiseen- ja urheilutapahtumatutkimukseen. Lisäksi tutkimuksen teoreettinen viitekehys hyödyttää psykologista ja urheilupsykologista tutkimuskirjallisuutta. Myös itse tutkimuksen toteutuksesta osa on lähellä urheilupsykologista tutkimusta. Pääosin tutkielmassa hyödynnettävä lähdekirjallisuus on englanninkielistä. Käännösvirheiden ja niistä joh- tuvien asiavirheiden välttämiseksi vähemmän suomeksi käännettyjen käsitteiden perään on li- sätty suluissa alkuperäinen englanninkielinen termi.

Tutkielma alkaa kirjallisuuskatsauksella, joka liikkuu yhteiskunnallisesta kohti yksilöllistä: En- sin tarkastellaan liikuntasosiologisen tutkimuksen keinoin urheilutapahtumia ja vapaaeh- tosuutta yhteiskunnallisena ilmiötä. Lopuksi päädytään perehtymään yksilön käyttäytymiseen. Luvut 2 ja 3 avaavat tutkimuskontekstia esittelemällä urheilutapahtumien käsitettä ja määritte- lemällä, mitä vapaaehtoistyö tarkoittaa. Luvut 4 ja 5 puolestaan rakentavat viitekehysten var- sinaiselle tutkimusosuudelle. Kuudennessa luvussa siirrytään varsinaiseen tutkimukseen esit- telemällä tutkimuskysymykset ja kertomalla, kuinka tutkimus käytännössä toteutettiin. Tutki- musosuus on tehty pääosin määrällisin menetelmin, mutta vapaaehtoisten tyytyväisyyttä on tut- kittu käyttämällä myös laadullista menemää. Luvut 7 ja 8 käsittelevät tutkimustuloksia. Viimei- nen luku tarkastelee ja pohtii tutkimuksen tuloksia peilaten niitä kirjallisuuteen, tekee tuloksista yhteenvedon ja lopuksi vielä arvioi tutkielmaa kokonaisuudessaan. Tämä tutkielma on osa Vuo- katin EYOF-tapahtuman vapaaehtoisia käsittelevää SMILE-tutkimuskokonaisuutta.

2 VUOKATIN EYOF: URHEILUTAPAHTUMA NUORILTA NUORILLE

Euroopan nuorten olympiafestivaalit (European Youth Olympic Festival, EYOF) on Euroopan olympiakomitean järjestämä ja kansainvälisen Olympiakomitean suojeluksessa oleva kansainvälinen urheilutapahtuma 14–18-vuotiaille eurooppalaisille nuorille urheilijoille. Tapahtuma järjestetään parittomina vuosina vaihtuvassa isäntämaassa. Samana vuonna järjestetään sekä talvi- että kesäurheilutapahtuma. (EYOF s.a) Maaliskuussa 2022 EYOF-talvitapahtuma järjestettiin Vuokatin alueella Sotkamossa. Alun perin tapahtuma oli tarkoitus järjestää jo talvella 2021, mutta covid-19-pandemian takia sitä siirrettiin vuodella eteenpäin. Koska lähes kaikki tapahtumat olivat koronapandemian takia peruttuna keväästä 2020 alkaen, oli Vuokatin EYOF-tapahtuma monelle mahdollisuus päästä osallistumaan ensimmäistä kertaa kahteen vuoteen suuremman mittakaavan tapahtumaan, jossa pääse tapaamaan paljon ihmisiä yhtä aikaa (Ng & Salmikangas 2022, 2).

Tapahtumaan odotettiin kaikkiaan noin 2 000 osallistujaa ympäri Eurooppaa, joista noin 800 vapaaehtoista tulisi työskentelemään yli 40 eri vastuualueella (EYOF Vuokatti 2022 Talkoinfo). Suurin osa tapahtumasta järjestettiin Vuokatissa 20.-25.3.2022, mutta mäkihypyn ja yhdistetyn osalta kilpailut pidettiin Lahden Salpausselällä ja jääkiekkoa pelattiin Kajaanin jäähallissa. Poikien jääkiekkopelit pelattiin jo vuoden 2021 joulukuussa. Lopulta tapahtumaan osallistui noin 10 000 nuorta urheilijaa 44 maasta (Ng & Salmikangas 2022, 3). Tapahtumaan osallistuneiden vapaaehtoisten määrän arvioitiin olevan noin 800 (EYOF Vuokatti 2022 Talkoinfo).

EYOF-tapahtumissa nuoret ovat keskiössä. Tapahtumat ovat suurimpia Euroopassa nuorille järjestettäviä multisport-tapahtumia, joiden tärkeimpinä tavoitteina on opettaa nuorille olympia-aatetta ja siihen liittyviä arvoja. Lisäksi tapahtuman pyrkimyksenä on motivoida nuoria urheilijoita ja edistää heidän terveellisiä elämäntapojaan. (European youth olympic festival s.a.). Tapahtuman aatteellisen päämäärän tavoittelemisen ei tarkoita ainoastaan kilpailujen järjestämistä nuorille urheilijoille, vaan lapset ja nuoret voidaan huomioida kilpailujen järjestämisessä laajemmin.

Vuokatin tapahtuman päätteemana oli ”Nuoret tekevät kisan nuorille – nuorissa on tulevaisuus.” Suurimpana syynä sille, että tapahtumaa oli haettu Vuokattiin, oli nuorten mukaan saaminen

urheilutapahtumiin. Suuren urheilutapahtuman ja sen luoman yhteisöllisyyden toivottiin auttavan nuoria oman urheilukipinän löytämisessä. Järjestämällä tapahtuma yhdessä nuorten kanssa voidaan saada uusia vapaaehtoisia turvaamaan myös tulevien tapahtumien järjestämistä. (EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo) Tapahtumassa toteutettiin Erasmus+ -ohjelman tukema projekti, jossa EYOF-tapahtumaa hyödynnettiin lisäämään nuorten sosiaalista osallisuutta ja terveyttä edistävää liikuntaa. Samalla tapahtuman toivottiin antavan alueen nuorille kansainvälisiä kokemuksia.

Lasten ja nuorten mukanaolo tapahtumassa näkyi selvästi. Vuokatin tapahtuma-alueen lapsille ja nuorille oli järjestetty erilaisia mahdollisuuksia olla osana tapahtumaa. Alueen lapset pääsivät osallistumaan erilaisiin liikunnallisiin aktiviteetteihin, ja kisapaikkojen katsomoissa näkyi koululuokkia seuraamassa kilpailuja. Paikalliset nuoret sen sijaan eivät olleet tapahtumassa ainoastaan osallistujina, vaan myös aktiivisina tekijöinä. Esimerkiksi moni tutkimusta varten kontaktoitu vapaaehtoinen kertoi olleensa tapahtumassa opintojensa kautta. Jopa yläkouluikäisiä nuoria oli koulupäivän yhteydessä mukana järjestämässä tapahtumaa. Esimerkiksi eräällä kisapaikalla oli kokonainen koululuokka talkoissa opettajansa johdolla. Voikin nähdä, että tapahtuman järjestäjillä on ollut odotuksia sen suhteen, millaisen perinnön (legacy) tapahtuma jättää jälkeensä (ks. esim. Aisbett ym. 2015).

2.1 EYOF-tapahtuman kokoluokka suhteutettuna muihin urheilutapahtumiin

Urheilutapahtumia käsittelevässä kirjallisuudessa käytetään paljon kahta tapahtuman kokoon viittaavaa käsitettä: Urheilun suur tapahtuma (major sport event) ja urheilun megatapahtuma (ks. esim. Doherty 2009; Hustinx & Lammertyn 2003; Müller 2015). Müller (2015) määrittelee urheilun megatapahtumien olevan kiertäviä, kestoltaan vaihtelevia tapahtumia, jotka keräävät suuren määrän katsojia. Niiden medianäkyvyys, kustannukset, vierailijamäärät sekä vaikutukset rakennettuun ympäristöön ja väestöön ovat suuria. Ongelmana on, että on vaikeaa arvioida, mikä on suurta ilman kriteeristöjä, joiden perusteella suuri voidaan erottaa pienemmästä. Tutkimuksessaan Müller (2015) vertaili suuria urheilutapahtumia luomalla vierailijoihin, medianäkyvyyteen, kustannuksiin ja urbaanin ympäristön muutokseen perustuvan mittarin. Kyseisen mittarin mukaan esimerkiksi Lontoon vuoden 2012 kesäolympialaiset olivat urheilun gigatapahtuma, Vancouverin talviolympialaiset 2010 megatapahtuma ja Super Bowl suur tapahtuma.

Müllerin (2015) mittariston kriteereillä EYOF-tapahtuma jää kauaksi paitsi tietenkin giga- ja megatapahtumista myös urheilun suur tapahtumista (major sport event). Jotta tapahtumaa voisi Müllerin mukaan pitää suur tapahtumana, tulisi sillä olla USA:n dollareissa mitattuna joko miljardiluokan kustannukset tai miljoonissa mitattavat kävijämäärät.

Jago ja Shaw:n (1998, Skirstadin ja Hanstadin 2013 mukaan) mukaan urheilutapahtumaa voidaan pitää suur tapahtumana, kun se on kestoltaan yksittäistä päivää pidempi ja sen operationaalisissa tehtävissä työskentelee vähintään 150 vapaaehtoista. EYOF-tapahtuma täyttää määritelmän ja oli sekä vapaaehtoisten määrältään että kestoltaan moninkertainen. Tämän määritelmän perusteella EYOF-tapahtuman voisi katsoa olevan vähintään urheilun suur tapahtuma.

Todellisuudessa eri tapahtumien järjestäjillä on käytössä keskenään hyvin erilaiset määrät resursseja. Suurkaupungissa on muun muassa paljon suuremmat majoituskapasiteetit, parempi infrastruktuuri ja helpommin saatavaa työvoimaa kuin pienellä kunnalla. Esimerkiksi Vuokatin kisoissa Kajaanin lentokentän vastaanotokyky ei riittänyt vastaanottamaan kaikkia lentäen tulevia kisavieraita, vaan osa vieraita kuljetettiin tapahtumapaikalle lähimmiltä muilta lentokentiltä (Yle 2022). Tapahtuman kokoa voikin tarkastella myös sijoittamalla tapahtuma ympäristöön, jossa se on järjestetty. Ottamalla huomioon käytössä olevat resurssit keskikokoisen tapahtuman järjestämisestä pienellä paikkakunnalla voi verrata suurkaupungissa järjestettävään megatapahtumaan (Solberg 2003). Euroopan nuorten olympiafestivaalia suurempaa olympiatapahtumaa ei Suomessa voida järjestää. (EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo). Jos tapahtuma oli suuri koko Suomen mittapuulla tarkasteltuna, niin siitä tulee vielä isompi, kun tapahtuma sijoitetaan yksittäiseen, pienehköön kuntaan. Vuokatti on alue alle 10 400 asukkaan (Tilastokeskus 2023) Sotkamon kunnassa. Vaikka osa 2 000 odotetusta osallistujasta jakautuikin Lahteen ja Kajaaniin voi Vuokatin EYOF-tapahtumaa pitää koko Sotkamon asukasmäärään suhteutettuna suurena tapahtuma.

3 VAPAAEHTOISTYÖ: VAPAAEHTOISTA JA PALKATONTA

Vapaaehtoistyöstä kiinnostuneella riittää valinnanvaraa. Urheilutapahtumiin osallistuminen on vain yksi lukemattoman monista erilaisista mahdollisuuksista toimia vapaaehtoisena ja jopa yhden tapahtuman sisällä on tarjolla paljon erilaisia tehtäviä. Erilaiset ihmiset voivat löytää itselleen juuri sopivan, omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan vastaavan vapaaehtoistyön muodon. Myös yhden urheilutapahtuman sisällä on monenlaisia tehtäviä. Vapaaehtoisia tarvitaan muun muassa sekä suunnittelemaan ja organisoimaan että työskentelemään ”kädet savessa” suorittavissa tehtävissä. Myös EYOF-tapahtumassa erilaisten vapaaehtoistehtävien kirjo oli moninainen. Esimerkiksi, osa vapaaehtoisista toimi urheilulajitietämystä vaativissa tehtävissä muun muassa tuomareina, kun taas toiset toimivat tapahtuman toteuttamista tukevissa tehtävissä kuten markkinoinnissa ja tiedotuksessa (ks. Skirstad ja Hanstad 2013).

Tapahtumavapaaehtoisia voi luokitella useilla eri tavoilla. Yksi keino on erotella vapaaehtoisia toisistaan sen perusteella, mitä kautta he ovat tapahtumaan osallistuneet. Muodolliset (formal volunteers) vapaaehtoiset on erikseen valittu tehtävään. Heihin kuuluvat esimerkiksi järjestelytoimikunnan jäsenet. Epämuodolliset vapaaehtoiset taas (informal volunteers) ovat ilmoittautuneet mukaan itse ja he voivat periaatteessa olla keitä tahansa. Tapahtumassa voi olla mukana myös epäsuoria (indirect volunteers) vapaaehtoisia, jotka ovat tulleet tapahtumaan mukaan esimerkiksi urheiluseuran kautta. (Ferrand & Skirstad 2015, 70–71) EYOF-tapahtumasta löytyi kaikkia kolmea vapaaehtoisuuden muotoa. Kisoilla oli muodollinen järjestelmäkomitea ja käytännössä kenen tahansa oli mahdollista ilmoittautua epämuodolliseksi vapaaehtoiseksi nettisivuilla olleen lomakkeen kautta. Lisäksi lajikohtaisissa tehtävissä vastuita oli jaettu paikallisille urheiluseuroille (ks. EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo). Paitsi käytännön tasolla erilaisten tehtävien näkökulmasta, vapaaehtoistyötä voi lajitella myös esimerkiksi osallistumisen keston ja osallistumiseen sitoutumisen perusteella (ks. Stebbins 2004).

Vapaaehtoistyö on laaja kirjo erilaisia osallistumisen muotoja, mikä voi selittää sitä, että vapaaehtoisuudelle ei ole olemassa yhtä kaikkien jakamaa standardisoitua määritelmää. Lisäksi vapaaehtoisuudesta on käytössä rinnakkain useita vapaaehtoistyötä kuvaavia sanoja. Esimerkiksi EYOF-tapahtuman kontekstissa puhuttiin vapaaehtoisuuden rinnalla myös talkoolaisista (ks. EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo). Hyvä esimerkki vapaaehtoisuuden määritelmän haas-

teissa oli havaittavissa EYOF-tapahtumassa tutkimusaineiston keruun yhteydessä. Kun talkoolaisilta kysyttiin, ovatko he tapahtumassa vapaaehtoisina, eivät kaikki osanneet heti vastata siihen ilman lisäkysymyksiä.

Tämän luvun keskeisenä tavoitteena on selvittää vapaaehtoistyön käsitettä eri tahojen määritelmien avulla huomioimalla EYOF-tapahtuman konteksti. Ensimmäinen alaluku keskittyy vapaaehtoistyön käsitteen määritelmään ja toisessa alaluvussa selvitetään, miten talkoo- ja vapaaehtoistyö eroavat toisistaan. Kolmas alaluku käsittelee sitä, miten vapaaehtoistyöhön sitoutuminen on muuttunut muun yhteiskunnan mukana ja miten vapaaehtoisuus sijoittuu osaksi yksilön vapaa-aikaa.

3.1 Vapaaehtoistyön monitahoinen määritelmä

Useat tahot ovat laatineet vapaaehtoistyölle omat määritelmänsä (taulukko 1), joista löytyy paljon yhteneväisyyksiä ja myös joitakin eroavaisuuksia. Sopivaa vapaaehtoistyön määritelmää etsiessä on keskeistä huomioida, mihin kontekstiin ja ympäristöön toiminta sijoittuu. Esimerkiksi Suomessa järjestetyn EYOF-tapahtuman kohdalla määritelmässä on ennen kaikkea huomioitava Suomen verolainsäädännön näkökulma, koska se sanelee Suomessa sen, milloin työ muuttuu arvonlisäverotettavaksi palkkatyöksi. Suomen Verohallinnon (2023a) määritelmän lisäksi vapaaehtoistyötä tarkastellaan seuraavaksi huomioimalla myös muita EYOF-tapahtuman kontekstiin sopivia määritelmiä (ks. taulukko 6). Euroopan Unionin (Euroopan komissio 2010) ja Euroopan Nuorten Foorumin (European Youth Forum 2012) määritelmät valikoituivat mukaan siitä syystä, että EYOF-tapahtumat ovat eurooppalaisia ja Vuokatin tapahtumaa yhteisrahoitettiin EU:n Erasmus+ -ohjelmasta (ks. Kainuun Liikunta s.a.). Kansainvälisen työjärjestön (International Labour Organisation, ILO) (2023) määritelmä on paitsi kansainvälinen, sen näkökulmana on erottaa vapaaehtoistyö muista työn muodoista. Aarresolan ym. (2018) määritelmä on esitetty erityisesti liikunnan ja urheilun kontekstissa. Halba ja LeNett (1997, Ferrandin ja Skirstadin 2015, 70 mukaan) taas määrittelevät vapaaehtoisuutta urheilutapahtumien järjestämisen näkökulmasta.

EYOF-tapahtuman kontekstissa vapaaehtoistyön voi tiivistää viiteen keskeiseen kriteeriin, jotka ohjaavat käsitteen tarkastelua tässä alaluvussa: Vapaaehtoistyö on kaikille avointa (1) eikä se korvaa palkkatyötä (2) tai tavoittele taloudellista hyötyä (3). Vapaaehtoistyötä voidaan

tehdä sekä voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa että omaehtoisesti (4) ja sitoutuminen vapaaehtoisuuteen tapahtuu omasta vapaasta tahdosta (5).

TAULUKKO 1. Vapaaehtoistyön määritelmien pääkohtia.

Lähde	Määritelmän pääkohdat
Aarresola ym. (2018, 28)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oma henkilökohtainen valinta 2. Hyväksytty tapa osallistua oman yhteisön toimintaan. 3. Mahdollistaa tavan ottaa kantaa esimerkiksi sosiaalisiin kysymyksiin. 4. Palkatonta 5. Ei ole uhka palkkatyölle
Euroopan Unionin yleinen määritelmä (Euroopan komissio 2010, 49)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tarkoittaa kaikkia vapaaehtoistyön muotoja, sekä muodollista että omaehtoista 2. Lähtökohtana vapaaehtoisen vapaa tahto ja oma motivaatio 3. Tehdään ilman taloudellista hyötyä
Eurooppalainen peruskirja vapaaehtoisuuden oikeuksista ja vastuusta (European Youth Forum 2012)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sitoutuminen vapaasta tahdostaan yhteisöä hyödyttävään toimintaan. 2. Tehdään ilman rahallista palkkaa. Vapaaehtoinen hyötyy toiminnasta henkilökohtaisen kehityksen muodossa. 3. Tapahtua voittoa tavoittelemattomassa organisaatiossa, mutta voi olla myös omaehtoista. 4. Toiminta ei korvaa palkkatyötä
International Labour Organisation (ILO) (2023)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vapaaehtoista ilman pakkoa tai oikeudellisia vaatimuksia. 2. Kohteena voivat olla järjestöt ja instituutiot sekä yksityishenkilöt, jotka eivät ole vapaaehtoisen perheenjäseniä 3. Palkatonta, mutta kustannuksia voidaan kuitenkin korvata vapaaehtoisille eikä vapaaehtoistyöhön sitouttavat pienet stipendit ole pois suljettuja.
Halba & LeNett (1997), Ferrandin ja Skirstadin (2015, 70) mukaan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sitoutuminen 2. Vapaa tahto 3. Yleishyödyllisyys 4. Kuuluminen ryhmään tai rakenteeseen 5. Yhteinen päämäärä
Verohallinto (2023a)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yhteisön tai julkisyhteisön hyväksi. 2. Vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja vastikkeetonta 3. Yleishyödyllistä toimintaa 4. Avointa kaikille 5. Vastikkeetonta eikä tavoittele taloudellista etua.

Vapaaehtoistyö on avointa kaikille. Kaikille avoimuuden periaate on tärkeä ottaa osaksi ainakin Suomessa tehtävän vapaaehtoistyön määritelmää, koska se on osa verottajan asettamia kriteerejä, joiden perusteella vapaaehtoistyötä ei veroteta (ks. Verohallinto 2023a). Käytännössä on

kuitenkin paljon sellaisia vapaaehtoistehtäviä, joissa on joitain rajoitteita sille, keitä vapaaehtoisiksi otetaan. Esimerkiksi lasten kanssa toimivilta vapaaehtoisilta on mahdollista pyytää rikosrekisteriote (Oikeusrekisterikeskus 2020), joskus vapaaehtoiseksi valittavia joudutaan karsimaan suurista hakijamääristä ja joissain tehtävissä vapaaehtoisilta edellytetään täysi-ikäisyyttä. Lisäksi joihinkin vapaaehtoistöihin voidaan vaatia tiettyä kurssia, koulutusta tai lissenssiä. Esimerkiksi vapaaehtoisilla järjestyksenvalvojilla tulee olla voimassa oleva järjestyksenvalvojakortti ja keittiössä toimivalta vapaaehtoiselta voidaan vaatia hygieniapassia. Tällaiset rajatapaukset eivät kuitenkaan poissulje tekemistä vapaaehtoistyön piiristä. Verohallinnon (2023a) mukaan vaatimus järjestyksenvalvojakortista, hygieniapassista tai alaikärajan täyttämisestä ei ole ristiriidassa kaikille avoimuuden periaatteen kanssa.

Vapaaehtoistyö ei korvaa palkkatyötä. Useissa määritelmässä otetaan huomioon, että vapaaehtoistyö ei saa olla uhka palkkatyölle tai korvata sitä (esim. Aarresola ym. 2018, 28; Euroopan Unioni 2010, 49; Halba & LeNett 1997, Ferrandin ja Skirstadin 2015, 70 mukaan). Korvaamisen sijaan vapaaehtoiset ja palkattu työvoima toimivat tapahtuman järjestämisen eteen toisiaan täydentäen, mikä vaatii tapahtuman johdolta osaamista löytää tasapaino erilaisten henkilöresurssien välille (Ferrand & Skirstad 2015, 69). Vuokatin EYOF-tapahtumassa vapaaehtoisten rinnalla toimi monia tapahtumaan palkattuja ammattilaisia. Esimerkiksi linja-autoja ajoivat palkkaa saavat ammattikuljettajat ja vapaaehtoiset hoitivat muun muassa pienempiä kuljetuksia ja kuljetusten organisointia. Majoituspaikoissa henkilökunta huolehti samoista asioista kuin tavallisestikin, mutta suurten majoittujamäärien hallitsemiseksi majoitusasioiden parissa toimi myös vapaaehtoisia tavalla tai toisella. Toisinaan vapaaehtoistehtävissä hyödynnetään omaa ammatillista osaamista. Esimerkiksi lääkärit saattavat toimia ilmaiseksi vapaaehtoisina lääkärin ammattitaitoa vaativissa tehtävissä (ks. Pessi & Grönlund 2019, 122). Myös EYOF-tapahtuman ensiapu- ja lääkintätehtävissä työskenteli vapaaehtoisia terveydenhoitoalan opiskelijoita ja ammattilaisia. Verohallinnon (2023a) näkemyksen mukaan oman alansa ammattilainen voi työskennellä tiettyä ammattitaitoa tai -pätevyyttä vaativassa vapaaehtoistehtävässä, jos päätös työn suorittajasta säilyy yleishyödyllisellä organisaatiolla ja jos mahdolliset tulot menevät kokonaisuudessaan yleishyödyllisen toiminnan hyväksi.

Vapaaehtoistyöllä ei tavoitella taloudellista hyötyä. Verohallinnon (2023a) mukaan vapaaehtoistyöstä ei makseta tekijälleen korvausta ja se on voittoa tavoittelemattoman yhteisön hyväksi tehtävää toimintaa. Rahallisen korvauksen lisäksi verotettavaksi palkaksi voidaan katsoa myös

muulla tavalla maksettu korvaus. Vapaaehtoiselle voi kuitenkin korvata vapaaehtoistyön aiheuttamia välittömiä kuluja, esimerkiksi matkakustannuksia (esim. ILO 2023; Verohallinto 2023a;). Myös ILO (2023) rajaa määritelmässään palkallisen työn vapaaehtoistyön ulkopuolelle, mutta sen mukaan vapaaehtoisten sitoutumista voi edistää stipendeillä, joiden arvo saa olla enintään kolmanneksen kohdemaan tulotasosta. Vapaaehtoisia voidaan myös kiittää arvotetaan vähäisillä lahjoilla, jotka eivät saa olla suoritusperusteisia (Verohallinto 2023a). Esimerkiksi Vuokatin EYOF-tapahtumassa vapaaehtoiset saivat kisa-asun, johon kuuluivat pipo, t-paita ja takki. Verotuksellisista syistä takeissa oli pieni, muutaman kymmenen euron omavastuuosuus, jonka vapaaehtoiset joutuivat maksamaan itse (EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo). Lisäksi vapaaehtoisia kiitettiin järjestämällä heille loppukaronkkatapahtuma.

Vapaaehtoistyön vastikkeettomuus viittaa vain vapaaehtoisen henkilökohtaisiin taloudellisiin etuihin. Vapaaehtoiset voivat työllään kerätä varoja yhdistyksen hyväksi. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon periaatteet, joiden mukaan yhdistys on yleishyödyllinen ja perehdyttävä siihen, milloin toiminta muuttuu arvolisäverovelvolliseksi (ks. Verohallinto 2023a). Esimerkiksi urheiluseuran joukkue voi ansaita rahaa tekemällä talkoita, mutta raha on käytettävä koko joukkueen hyväksi riippumatta siitä, ketkä talkoisiin osallistuivat (ks. Verohallinto 2023b). Yritykset voivat antaa yhdistyksille mahdollisuuden tehdä varainkeruuta. Yhdistykset voivat esimerkiksi inventoida kaupassa tai paketoita ostoksia joulun alla. Parhaimmillaan yrityksen lähtökohta tällaiseen yhteistyöhön voi olla halu tukea yhdistyksen toimintaa tarjoamalla molempia osapuolia hyödyttävä tapa tehdä varainkeruuta. Toisaalta yhteistyössä voi piillä myös vaaran paikka, jos yritys näkee yhdistyksen vain mahdollisuutena lähes ilmaiseen työvoimaan.

Vapaaehtoistyötä voidaan tehdä sekä voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa että omaehtoisesti. Sen lisäksi, että vapaaehtoistyötä tehdään ilman palkkaa tai odotusta muista taloudellisista eduista, on vapaaehtoistyön kohteella merkitystä. Euroopan Nuorten Foorumin (2010) määritelmän mukaan vapaaehtoistyöstä on hyötyä muille, ylipäättään koko yhteiskunnalle ja sitä tehdään yleensä kansalaisjärjestöissä. Vapaaehtoisuuden voi nähdä myös mahdollisuudeksi osallistua oman yhteisön toimintaan ja ottaa kantaa (ks. Aarresola ym. 2018). Myös Halba ja LeNett (1997, Ferrandin ja Skirstadin, 2015, 70 mukaan) sisällyttävät yhteisön palvelemisen ja hyödyn vapaaehtoistyön määritelmänsä. Lisäksi heidän määritelmässään oletetaan vapaaehtoistyön tapahtuvan organisoidussa toiminnassa. Myös ILO:n (2023) määritelmässä vapaaehtoistyötä tehdään yhteisössä tai instituutissa, mutta ILO:n määritelmä ei sulje yksilöön kohdistuvaa auttamista määritelmän ulkopuolelle, kunhan kohde on perheen ulkopuolinen henkilö.

Ainakin jossain määrin vapaaehtoistyöksi voidaan tulkita myös omaehtoinen, ilman taustalla olevaa organisaatiota tehty auttaminen (ks. Euroopan Unionin 2010). Perinteisen kolmannen sektorin rinnalle on noussut kevyempi ja itseorganisoituva neljäs sektori, joka toimii verkostomaisesti järjestöjen ulkopuolella (Mäenpää & Faehnen 2020). Motiivina neljännen sektorin toiminnalle voi olla sekä halu toteuttaa itselle mielekästä toimintaa, mutta myös antaa jotain hyvää yhteisölle (Ruuskanen ym. 2020, 25). Esimerkiksi vertaistukitoiminta tai apu vähävaraisille voi olla vapaaehtoistyöksi tulkittavaa toimintaa (ks. Ruuskanen ym. 2020, 45). Näyttäisi siltä, että vapaaehtoistyön ja muun auttamisen raja on hyvin häilyvä.

Vapaaehtoistyöhön sitoudutaan omasta vapaasta tahdosta. Vapaaehtoistyössä on nimensäkin perusteella kyse siitä, että sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta (ks. esim. Euroopan Unioni 2010,49; Aarresola ym. 2018; ILO 2023; Verohallinto 2023). Vaikka vapaan tahdon kriteeri voi tuntua jopa itsestäänselvyydeltä, on se tärkeä osa määritelmää. Ilman vapaan tahdon kriteeriä vapaaehtoistyö voisi pahimmillaan sekoittua ilmaiseksi teetettyyn työhön. Vapaaehtoisuuden kriteerin täytyminen voi kuitenkin olla häilyvä. ILO:n (2023) vapaaehtoistyön määritelmän sisälle mahtuvat yhteisöllisten, uskonnollisten tai kulttuuristen velvollisuuksien täyttäminen. Jos vapaaehtoisuutta tehdään velvollisuudentunnosta, voi olla vaikea vetää rajaa pakon ja oman tahdon välille. Kosken (2000, 50) näennäisvapaaehtoisuus on yksi esimerkki velvollisuuden ohjaamaan vapaaehtoisuuden ongelmallisuudesta. Esimerkkinä Koski käyttää lasten vanhempien osallistumista urheiluseuratoimintaan. Vanhemmilta saatetaan odottaa osallistumista esimerkiksi erilaisten talkoiden ja kускаamisen muodossa. Ongelmallista on se, että kaikilla perheillä ei välttämättä ole resursseja osallistua tällaiseen velvoitettuun vapaaehtoistyöhön.

Toisaalta velvollisuus ei kaikissa tapauksissa tarkoita, että vapaaehtoistyö koettaisiin välttämättä epämiellyttäväksi (Stebbins 2004, 8). Esimerkiksi aktiivinen seuratoimija on voinut saada EYOF-tapahtumasta paljon myönteisiä kokemuksia, vaikka on alun perin osallistunut, koska on kokenut velvollisuudekseen olla auttamassa omaa seuraansa vastuiden hoitamisessa.

EYOF-tapahtuman järjestämiseen osallistui paljon opiskelijoita erityisesti Kainuun alueen opilaitoksista. Opiskelijat ovat ryhmä, jonka kohdalla on aiheellista pohtia, onko kyse vapaaehtoistyöstä, vai jostain muuta osallistumisesta. Opiskelijoille ei makseta vapaaehtoistyöstä rahallista korvausta, mutta he voivat hyötyä tapahtumaan osallistumisesta saamalla opintopisteitä, joiden kertyminen on puolestaan ehto opintotuen saamiselle. Lisäksi opiskelijoiden kohdalla on

myös aiheellista pohtia, onko vapaaehtoisuus aidosti vapaaehtoista silloin, kun se on esimerkiksi osa pakollisen kurssin suorittamista. Esimerkiksi Labour Organisation ILO (2023) määritelmässä opintoihin liittyvä työharjoittelu jätetään vapaaehtoistyön ulkopuolelle, mutta muuhun opintoihin liittyvään vapaaehtoistyöhön ei määritelmässä oteta kantaa. Toisaalta opintopisteiden keräämistä voi pitää verrannollisena muihin vapaaehtoistoiminnan hyötyihin, kuten esimerkiksi työkokemuksen kartuttamiseen. Lisäksi on havaittu, että opiskelijoiden motiivit eivät ole pelkästään ulkoisia (Wang & Wu 2013). Parhailaan vapaaehtoiskokemus on kuitenkin hyvä mahdollisuus oppia käytännön työstä ja antaa jotakin ympäröivälle yhteiskunnalle.

Sekä Euroopan nuorten foorumin (2012) että Halban ja LeNettin (1997, Ferrandin ja Skirstadin 2015, 70 mukaan) määritelmässä mainitaan sitoutuminen. Vapaaehtoistyöhön sitoutumiseen liittyviä kysymyksiä pohditaan tarkemmin kolmannessa alaluvussa.

3.2 Talkootyötä paikallisen yhteisön hyväksi

Vapaaehtoistoiminnasta on vuosikymmenten aikana käytetty useita käsitteitä, joiden vaihtelussa näkyvät yhteiskunnan muutokset (Nylund & Yeung 2005,14). EYOF-tapahtuman kontekstissa puhutaan sekä vapaaehtoisista että talkoolaisista. Talkoot ovat Kielitoimiston (2022) mukaan ”Kyläkunnan, naapureiden, työtovereiden tms. vapaaehtoinen palkaton työntekotilaisuus, johon tav. liittyy autettavan tarjoama kestitys”. Verohallinnon (2023a) määritelmän mukaan talkootyö on tilapäistä, vapaaehtoista ja korvauksetta toisen hyväksi tehtävää työtä, joka ei vaadi erityisosaamista. Erona talkoo- ja vapaaehtoistyössä vaikuttaisi määritelmien perusteella olevan se, että talkoot ohjautuisivat yleisemmin lähelle ja toiminta olisi vapaaehtoistyötä useammin vapaamuotoista tekemistä ilman organisaatioita.

Vaikka Vuokatin EYOF-tapahtuma oli suuri kansainvälinen urheilutapahtuma, voi siihen liittää sekä vapaaehtois- että talkootyön käsitteet. Talkootyön käsitettä tukee erityisesti tapahtuman väliaikaisuus. Osa vapaaehtoisista saattoi nähdä tapahtuman oman yhteisönsä sisällä tapahtuvaksi työksi. On hyvinkin mahdollista, että Sotkamon ja Vuokatin alueella asuvat vapaaehtoiset lähtivät mukaan talkoohengellä auttamaan tapahtuman järjestämisessä ”omassa kylässä”. Tätä ajatusta voi verrata yhteen tapahtumavapaaehtoisten motivaatiotutkimuksessa tunnistettuun motiiviin, haluun auttaa tapahtuman onnistumisessa (ks. Farrell ym. 1998). Lisäksi paikalliset

urheiluseurat vastasivat eri lajien kilpailujen järjestämisestä tapahtuman aikana (EYOF Vuokatti 2022 Talkooinfo). Osa oman urheiluseuran kautta tapahtumaan osallistuneista vapaaehtoisista on voinut ajatella tullessaan talkoisiin oman urheiluseuransa hyväksi.

Vaikka vapaaehtois- ja talkootyötä ei voi pitää täysin toistensa synonyymeinä, tässä tutkimuksessa ei käsitteen valitsemisella ole suurta merkitystä. Samankaltaiseen päätelmään ovat päätyneet myös Nylund ja Yeung (2005,15) jotka toteavat laajasti vapaaehtoisuutta tarkastelevassa kokoelmateoksessaan, ettei ole merkityksellistä riidellä eri vapaaehtoisuutta kuvaavien käsitteiden välillä, vaan he katsovat, että eri käsitteiden moninaisuudesta on hyötyä vapaaehtoisuudelle ja sen tutkimukselle. Tässä tutkielmassa talkoolaiset, vapaaehtoiset ja vapaaehtoistyöntekijät tarkoittavat kaikki samaa suurta heterogeenistä joukkoa, josta käytetään muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta tästä lähtien termiä vapaaehtoiset ja heidän tekemästään työstä nimeä vapaaehtoistyö.

Kahden ensimmäisen alaluvun lopputuloksena voidaan todeta, että vapaaehtoistyön määrittäminen ei ole yksioikoista, ja raja sen suhteen, onko kyse vapaaehtoistyöstä vai jostain muusta, on häilyvää. EYOF-tapahtuman ja ennen kaikkea tämän tutkielman kontekstissa vapaaehtoisuuden keskeisenä kriteerinä on, että vapaaehtoinen on osallistunut tapahtuman järjestämiseen saamatta osallistumisesta palkkaa tai muuta merkittävää taloudellista hyötyä.

3.3 Episodinen vapaaehtoisuus osana projektiluontoista vapaa-aikaa

Vapaaehtoisuuden on esitetty muuttuneen yksilökeskeisemmäksi muun yhteiskunnan mukana. Perinteisenä mielletty kollektiivinen vapaaehtoisuus perustuu pitkään sitoutumiseen sekä yhteisössä jaettuun tavoitteisiin. Siihen liittyy kokemus yhteenkuuluvuudesta ja velvollisuudesta. Vapaa-ajan suhteen kollektiivisen vapaaehtoistyön tekemisen voi nähdä tavaksi viettää vakavaa vapaa-aikaa. (Hustinx & Lammertyn 2003) Vakava vapaa-aika on systemaattista ja pitkäkestoista harrastamista, jossa osaamistaan voi kehittää ja kehittymistä seurata tuloksia tarkastelemalla. Harrastamisesta saatavat hyödyt ovat usein kestäviä, kuten minäkuvan vahvistuminen ja sosiaaliset suhteet. Lisäksi vakavaan vapaa-aikaan kuuluu oma sosiaalinen maailmansa, kun harrastajat toimivat intohimonsa parissa pitkään ja identifioituvat harrastukseensa vahvasti. (Stebbins 2004 5–6) Liikunnan kontekstissa vakava vapaa-aika voisi olla esimerkiksi

pitkälle viety urheiluharrastus tai säännöllinen ja pitkäjänteinen seuratoiminta jonkin tietyn lajin parissa.

Kollektiivisen vapaa-ajan rinnalle nousseessa modernissa, refleksiivisessä vapaaehtoisuudessa korostuvat kollektiivisten käyttäytymismallien sijaan henkilökohtaiset elämäntavat, halut ja tavoitteet. Refleksiiviseen vapaaehtoisuuteen yhdistyy rajoittuminen tiettyyn aikaan ja siihen liittyy projektinomaisuus. (Hustinx & Lammertyn 2003) Refleksiivistä vapaaehtoistyötä kuvaa hyvin Baumanin (2002, 237–239) kuvaus naulakkoyhteisöistä, johon erilaiset ihmiset ovat pyyhäytyneet vain speaktaakkelin ajaksi jättäen oman arkiminänsä ”naulakkoon” odottamaan. Naulakkoyhteisössä on mukana hetkellistä yhteisöllisyyttä, mutta se on luonteeltaan pintapuolista. Kun speaktaakkeli on ohi, osallistujat lähtevät ja palaavat takaisin arkeensa.

Refleksiivisen vapaaehtoistyön voi nähdä sijoittuvan osaksi projektiluontoista vapaa-aikaa (Hustinx & Lammertyn 2003). Projektiluontoinen vapaa-aika mahdollistaa vaihtelun kokemukset ilman pitkää sitoutumista. Samalla se voi rakentaa yhteisöjä ja tarjota mahdollisuuden uusiin kohtaamisiin. Vaikka projektiluontoinen vapaa-aika voi tarjota yhteisöllisyyden kokemuksia, sen luomat sosiaaliset yhteisöt ovat huomattavasti löyhempiä, kuin yhteisöt, joita voi syntyä vakavan vapaa-ajan vietossa. Yksi esimerkki projektiluontoisen vapaa-ajan vietosta on osallistua vapaaehtoisena urheilutapahtumiin. (Stebbins 2005) Muiden projektien tapaan Vuokatin EYOF-tapahtumaan vapaaehtoiset sitoutuivat vapaaehtoisiksi määrätyn mittaiseksi ajaksi. Osallistujilla oli mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin ja kokea yhteisöllisyyttä, jota on voitu rakentaa muun muassa yhteisellä kisa-asulla ja tapahtuman jälkeisellä kiitosjuhalla (vrt. Stebbins 2005). Tällaista projektinomaista ja lyhytkestoista vapaaehtoisuutta kuvaavaksi käsitteeksi on tutkimuskirjallisuudessa vakiintunut episodisen vapaaehtoisuuden käsite, joka kuvaa erityisesti tapahtumavapaaehtoisuutta. (ks. esim. Kim 2018; Lockstone ym. 2010). Episodinen vapaaehtoisuus voi olla paitsi kertaluontoista, myös satunnaisesti toistuvaa (Stebbins 2005). Vapaaehtoinen saattaa parhaassa tapauksessa osallistua myös tuleviin urheilutapahtumiin, kun siihen on mahdollisuus.

Yleisesti refleksiiviseen vapaaehtoisuuteen kuuluu vähäinen sitoutumisen aste (Hustinx & Lammertyn 2003). Kun ei ole sitoutunut mihinkään, on helpompi valita aina uusi ja kiinnostavampi vaihtoehto. Kulutusyhteiskunnassa kaikessa on Baumanin (2002, 78–80, 92–93) mukaan loppujen lopuksi kyse valitsemisesta. Yksilöt ”shoppailevat” valintojen merestä jatkuvasti paitsi tavaroita myös erilaisia taitoja sekä keinoja, joilla yksilö voi vakuuttaa hallitsevansa

hankkimansa taidot. Kaikkea haluamaansa ei voi kuitenkaan saada ja erilaisia tavoitteita on liikaa. Koko ajan on kuitenkin kerättävä uutta ja enemmän. Tämä puolestaan johtaa siihen, että asioita joudutaan hylkäämään uudemman tieltä.

Myös vapaaehtoisuuden tai vapaaehtoisuudesta saatavat taidot voi nähdä yhtenä kohteena valintojen meressä. Vapaaehtoistyöhön osallistumisella saatetaan tavoitella esimerkiksi CV-merkintöjä, uusia kontakteja tai kielitaidon kehittämistä (ks. esim. Bang ym. 2008; Butt ym. 2017). Modernissa vapaaehtoisuudessa organisaatiot eivät ole enää itsetarkoitus, vaan mahdollisuus toteuttaa vapaaehtoisuutta yksilöille sopivista lähtökohdista (Hustinx & Lammertyn 2003). Tämä pistää pohtimaan, voiko nykypäivän vapaaehtoisuuden nähdä jossain määrin jopa kulutustavarana.

Vapaaehtoisuuden muotoja ei pitäisi kuitenkaan käsitellä mustavalkoisesti, vaan se tulisi nähdä ennemmin dynaamisena sekoituksena traditionaalisten ja modernien vapaaehtoisuuden muotojen välillä. (Hustinx & Lammertyn 2003). Lisäksi Nylund ja Yeung (2005, 28) muistuttavat, että episodista vapaaehtoisuutta ei tule nähdä vähempiarvoisempana vapaaehtoistoiminnan muotona. He mainitsevat esimerkkinä yhteisvastuukeräykseen osallistuvat vapaaehtoiset, joiden antama aika ja tekemä työ on arvokasta huolimatta osallistumisen lyhyestä kestosta. Kaikkien elämäntilanne ei mahdollista pitkäaikaista sitoutumista, mutta projektipohjainen vapaa-aika antaa myös heille mahdollisuuden kokea vaihtelua arjesta (Stebbins 2005). Lisäksi erilaiset tapahtumat tarvitsevat vapaaehtoisia, jotka pystyvät osallistumaan tapahtuman toteuttamiseen projektinomaisesti.

Refleksiivinen vapaaehtoisuus perustuukin vahvasti yksilöiden henkilökohtaisiin elämäntapoihin, joiden muutosta on vaikea ennustaa. Toisaalta, jos vapaaehtoistyö sopii hyvin yksilön elämäntapoihin, voi yksilö sitoutua vapaaehtoistyöhön pitkäksi aikaa. (Hustinx & Lammertyn 2003) Taloustutkimuksen (2021) tekemässä tutkimuksessa kysyttiin, mikä helpottaisi osallistumistasi vapaaehtoistyöhön. Sekä naisten (40 % vastanneista) että miesten (25 % vastanneista) yleisin vastaus oli: Tarjolla olisi lyhytkestoisia ja kertaluonteisia tehtäviä. Erityisesti naisille mahdollisuus kertaluonteiseen vapaaehtoistyöhön näyttäisi olevan erityisen tärkeää vapaaehtoistyön tekemisen kannalta. Samassa tutkimuksessa toiseksi tärkein vapaaehtoistyön tekemistä helpottava tekijä on elämäntilanteen sopivuus. Myös tämä tekijä on naisille selkeästi miehiä tärkeämpi. Eroa miesten ja naisten vastausten välillä voi mahdollisesti selittää ainakin osittain

sukupuoliroolit lasten kasvatuksessa. Joka tapauksessa erilaiset lyhyemmät projektit voivat parhaimmillaan olla ratkaisu madaltaa kynnystä osallistua vapaaehtoistyöhön. Kun vapaaehtoistyötä on mahdollista tehdä projektiluontoisesti, on yksilöillä mahdollisuus osallistua oman elämäntilanteensa mukaan.

Vapaaehtoisuuden muuttuminen kollektiivisesta kohti refleksiivisempää vapaaehtoisuutta on keskeistä, kun puhutaan vapaaehtoisuuden elämisestä yhteiskunnallisten muutosten myötävaikutuksessa. Yhteiskunnan tilalla ja rakenteilla on merkittävä vaikutus kokonaisuudessaan koko vapaaehtoistyön kentälle. Koronaviruspandemian aikana vuosina 2020–2021 vapaaehtoistyö kohtasi merkittävän haasteen, kun ihmiset eivät voineet entiseen tapaan tavata toisiaan. Vapaaehtoistyön tekeminen pandemian aikana väheni jonkin verran (ks. Suomen virallinen tilasto 2022), mutta samalla kun osa vapaaehtoistyön muodoista oli tauolla, syntyi pandemian aikana myös uudenlaisia tapoja osallistua vapaaehtoistyöhön (ks. Lahikainen & Nieminen 2021).

Tässä alaluvussa todettiin, että vapaaehtoisuuteen sitoutuminen on muuttunut episodisen vapaaehtoistyön yleistyessä. Seuraavassa, neljännessä luvussa tarkastellaan motivaatiota ja tyytyväisyyttä, jotka molemmat vaikuttavat vapaaehtoisten sitoutumiseen (ks. Doherty 2009). Tyytyväisyyttä ja motivaatiota tarkastellaan erityisesti episodisen, urheilutapahtumien yhteydessä tehtävän vapaaehtoisuuden näkökulmasta.

4 VAPAAEHTOISTEN TYYTYVÄISYYS JA MOTIVAATIO

Tässä luvussa tarkastellaan tyytyväisyyden ja motivaation yhteenkietoutuneita käsitteitä hyödyntämällä erityisesti itsemääräämisteorian (Deci & Ryan 2000a) ja sosiaalisen vaihdon teorian (Homans 1958) tarjoamia näkökulmia. Luvun keskeisenä tavoitteena on hahmotella teoreettista viitekehystä tutkielmassa esitettävään laadullisen aineiston analyysiin.

4.1 Vapaaehtoistyö psykologisten perustarpeiden täyttäjänä

Decin ja Ryanin itsemääräämisteoriat (Self-determination theory) on yksi keskeisistä motivaatio-teorioista. Sitä voidaan hyödyntää muun muassa selittämään yksilön oppimista (ks. Deci & Ryan 2000b) ja hyvinvointia (ks. Deci & Ryan 2017), mutta teoria tarjoaa käyttökelpoisen viitekehksen myös urheilutapahtuman vapaaehtoisten tutkimuskontekstiin (ks. esim. Allen & Bartle 2014; Vansicle ym. 2015). Itsemääräämisteoriat olettaa yksilöiden olevan luontaisesti aktiivisia, uteliaita ja sosiaalisia toimijoita (Deci & Ryan 2017, 4). Teorian mukaan yksilöllä on kolme psykologista perustarvetta: autonomia, kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus, joiden toteuttamisen tarve ohjaa motivaatiota ja vaikuttaa keskeisesti yksilön hyvinvointiin (Deci & Ryan 2000 b). Vapaaehtoistutkimuksen kontekstissa yksilöt pyrkivät tyydyttämään psykologisia perustarpeitaan osallistumalla vapaaehtoistyöhön (Vansicle ym. 2015). Tällöin toiminnan motiivit kumpuavat psykologisista perustarpeista. Clary ym. (1998) havaitsivat, että vapaaehtoiset, jotka saavuttivat merkityksellisiä motivaatiotavoitteita, olivat todennäköisesti muita tyytyväisempiä vapaaehtoisuuteensa. Tavoitteiden kautta saavutettu tyytyväisyys voi parhaassa tapauksessa johtaa edelleen parempaan sitoutumiseen. Kun yksilö uskoo saavuttavansa tavoitteitaan toimimalla vapaaehtoisena, on hän sitoutuneempi kuin vapaaehtoinen, joka kokee, ettei saavuta osallistumisellaan tavoitteitaan (Dickson ym. 2014).

Yksinkertaistettuna, motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen. Sisäisen motivaation ohjaama toiminta on itsessään mielekästä ja tyydyttävää. Lisäksi tekemisestä ei ole erotettavissa mitään ulkoista palkkiota eikä käyttäytyminen ole ulkopuolelta ohjattua. (Deci & Ryan 2000b) Vapaaehtoistyön kontekstissa osallistuminen on sisäinen motivaation ohjaamaa silloin kun vapaaehtoinen kokee tärkeimmän syyn osallistumiselle olevan esimerkiksi yhteinen tekeminen, rakkaan lajin parissa toimiminen tai se että tekeminen on muuten hauskaa.

Itsemääräämisteoria ottaa huomioon ympäristön vaikutukset ja sosiaaliset suhteet. Sisäistä motivaatiota voidaan lisätä vahvistamalla kyvykkyyden tunnetta antamalla esimerkiksi palautetta suorituksesta. Samalla on tärkeää pyrkiä lisäämään yksilön autonomian kokemusta. (Deci & Ryan 2000b) Aiemmissä tutkimuksissa tehdyt havainnot antavat viitteitä siitä, että hyvällä esihenkilötyöllä voidaan parhaassa tapauksessa edistää vapaaehtoisten kyvykkyyden ja autonomia kokemuksia. Aisbett ja Hoye (2015) havaitsivat että esihenkilön tuki on tärkeä urheilutapahtumien vapaaehtoisten tyytyväisyyteen vaikuttava tekijä. Heidän aineistossaan esihenkilön tarjoamalla tuella oli suurempi vaikutus vapaaehtoisten tyytyväisyyteen kuin mitä organisaation antamalla tuella oli. Uskonnollisen tapahtuman kontekstissa, Cnaan ym. (2017) huomasivat, että yksi vapaaehtoisten tyytymättömyyttä aiheuttavista tekijöistä on kommunikation puute vapaaehtoisten ja esihenkilön välillä. Sen sijaan hyvä esihenkilötoiminta sekä esihenkilön antama tuki vaikuttaa myönteisesti vapaaehtoisten tyytyväisyyteen. Johtamisella on lisäksi mahdollista vahvistaa sisäistä motivaatiota tarjoamalla vapaaehtoisille yksilöllisesti kiinnostavia tehtäviä ja aikatauluttamalla tehtävät vapaaehtoisille mielekkäällä tavalla (Allen & Bartle 2014).

Siinä missä sisäinen motivaatio kumpuaa yksilön sisältä, ulkoista motivaatiota ohjaa jokin erottavissa oleva ulkoinen palkkio. Kaikki ulkoinen motivaatio ei kuitenkaan ole samanlaista ja dualistinen jako ulkoiseen ja sisäiseen motivaatioon on liian yksinkertainen jaottelu. Motivaation erilaiset muodot ovat jatkumo, jonka toisessa päässä on motivaation puute ja toisessa päässä täysin ihmisestä itsestään kumpuava sisäinen motivaatio. Keskelle jatkumoa sijoittuvat ulkoisen motivaation eriaisteiset muodot aina täysin ulkoisen pakon sanelemasta pitkälti osaksi omia arvoja omaksuttuun. Ulkoisen motivaation laatuun vaikuttaa autonomian taso. Kun omaksutaan ulkoa tulevat säännöt ja arvot omiksi, suhtaudutaan niihin myönteisemmin sekä suhtaudutaan niiden määräämään tekemiseen paremmin. (Deci & Ryan 2000b) Allen ja Shaw (2009) selittävät asiaa esimerkillä roskien keräämisestä: vapaaehtoinen voi kerätä roskaa, koska tehtävä on määrätty hänelle ulkoa päin, mutta vapaaehtoinen voi myös ajatella tehtävän olevan tapahtuman kannalta tärkeä. Bang ym. (2013) havaitsivat eri urheiluorganisaatioissa toimivia vapaaehtoisia tutkiessaan, että vapaaehtoiset, joita motivoi arvoihin liittyvät tekijät, ovat motivoituneempia vapaaehtoistyöhön ja sitä kautta myös sitoutuneempia organisaatioon, kuin ne vapaaehtoiset, joille arvomotiivit eivät ole yhtä tärkeitä. Kun havaintoa peilaa itsemääräämisteoriaan, herää kysymys ovatko vapaaehtoiset tyytyväisempiä, koska tekeminen on ollut itsessään heidän arvojensa mukaista vai ovatko tyytyväisimmät vapaaehtoiset omaksuneet järjestön arvot omakseen.

Ulkoisten tavoitteiden sisäistämiseen ja omimiseen vaikuttavat autonomian lisäksi myös kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus. Kuten sisäistä, myös ulkoista motivaatiota voidaan lisätä vahvistamalla kyvykkyyden tunnetta esimerkiksi antamalla palautetta. Yksilöt haluavat luontaisesti käyttäytyä itselleen tärkeiden ihmisten hyväksymällä ja arvostamalla tavalla tavoitellen näin kokemusta yhteenkuuluvuudesta. (Deci & Ryan 2000b) Urheiluseurassa toimivien vapaaehtoisten kontekstissa on havaittu, että yhteenkuuluvuuden kokemukset ovat olleet myönteisesti yhteydessä koettuun tyytyväisyyteen (Doherty & Carron 2003). Yleisesti vapaaehtoisia käsittelevässä motivaatiotutkimuksessa on tunnistettu motiiveja, jotka liittyvät siihen, että myös vapaaehtoisten läheiset ovat mukana saman kaltaisessa toiminnassa (ks. esim. Clary ym. 1998; Butt ym. 2017; Farrell 1998). Tämän kaltaisten motiivien voi tulkita kuvaavan käyttäytymistä, jossa haetaan kokemusta yhteenkuuluvuuden tunteesta. Farrell ym. (1998) havaitsivat tutkimustuloksissaan, että kommunikaatio muiden kanssa on tärkeä vapaaehtoisten tyytyväisyyttä tukeva tekijä.

4.2 Vapaaehtoiskokemus vaihtokauppana: sosiaalisen vaihdon teoria

Urheilutapahtumien vapaaehtoisten motiiveja ja tyytyväisyyttä on tarkasteltu myös sosiaalisen vaihdon teorian (social exchanging theory) näkökulmasta (ks. Bang ym. 2009; Bang ym. 2013; Doherty 2009). Teorian mukaan sosiaalisessa käyttäytymisessä on kyse jatkuvasta yksilöiden välisestä aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden vaihtamisesta. Yksilön antaessa hyödykkeitä muille, odottaa hän vastavuoroisesti myös saavansa jotain itselleen. Aineettomia hyödykkeitä voivat olla esimerkiksi arvostus ja valta. (Homans 1958) Doherty (2009) on siirtänyt sosiaalisen vaihdon teorian tapahtumavapaaehtoisten tutkimuskontekstiin ja hänen mukaansa vapaaehtoistyö on luonteeltaan vaihtosuhde. Teoriaan peilaten vapaaehtoisia motivoi osallistumaan erilaiset palkkiot ja vastavuoroisesti vapaaehtoiset antavat organisaatiolle omaa osaamistaan, aikaansa ja energiaansa (Bang ym. 2009). Vastineeksi organisaatio antaa vapaaehtoisille erilaisia etuja. Oletuksena on, että jos vapaaehtoistyöntekijä kokee saavansa enemmän etuja osallistumisesta, kuin mitä on organisaatiolle antanut, hän haluaa todennäköisemmin uusia vapaaehtoisuutensa tulevissa tapahtumissa. (Doherty 2009)

Sosiaalisen vaihdon teoriaa voi hyödyntää selittämään motivaation, tyytyväisyyden ja sitoutumisen suhdetta vapaaehtoistyön kontekstissa. Kun vapaaehtoinen kokee, että tapahtumaan osallistuminen auttaa saavuttamaan hänen henkilökohtaisia tavoitteitaan ja täyttämään tarpeitaan,

vapaaehtoinen uusii vapaaehtoisuutensa vaihtokauppana (Bang ym. 2009). Näin ollen käyttäytyminen on vapaaehtoistyön kustannusten ja odotettujen palkkioiden summa (Bang ym. 2013). Sosiaalisen vaihdon teorian etu erityisesti vapaaehtoisten tyytyväisyyden tarkastelussa on, että se mahdollistaa sekä myönteisten että kielteisten kokemusten yhtäaikaisen tarkastelun huomioimalla sekä mitä vapaaehtoiset saavat osallistumisesta että mistä he joutuvat luopumaan (Doherty 2009). Ralston ym. (2004) esittävät, että tyytyväisyyteen vaikuttavat motivaation ja kokemuksen lisäksi, täyttääkö tapahtuma vapaaehtoisten odotukset. Tyytyväisyys syntyy vapaaehtoisten odotusten ja todellisen kokemuksen vuorovaikutuksesta (Chelladurai, 2006, Vansiclen ym. 2015 mukaan). Näihin tulkintoihin tyytyväisyydestä on mahdollista liittää sosiaalisen vaihdon teorian näkökulma, jos odotukset näkee vapaaehtoisen osallistumisellaan tavoittelemisena hyödykkeinä ja todellisessa kokemuksessa realisoituisi se, onko vapaaehtoinen saanut tapahtumalta mielestään sopivia vastineita.

Yeung (2005,87) käsittää motivaation ja sitoutumisen toisistaan erottamattomiksi tekijöiksi. Tutkimuksessaan hän muodostaa vapaaehtoisten kokemuksista ja vapaaehtoistyölle antamisesta merkityksistä tulkintoja vapaaehtoisten motivaatiosta. Myös Lanche ja Parent (2020) sitovat motivaation, sitoutumisen ja kokemuksen käsitteet yhteen. Heidän tutkimuksensa teoreettisessa viitekehyksessä vapaaehtoiskokemus muodostuu neljästä itsenäisestä tekijästä: motivaatiosta, tyytyväisyydestä, sitoutumisesta ja yhteisöllisyyden tunteesta.

4.3 Tapahtumavapaaehtoisten motivaation mittaaminen

Vapaaehtoiset ovat erilaisia ja jopa saman tapahtuman sisällä esiintyy useita eri vapaaehtoisuuden muotoja. Funktionaalisen teorian viitekehyksessä samaa tehtävää tekevillä vapaaehtoisilla saattaa olla erilaisia motiiveja osallistumiselle ja toisaalta yksittäinen vapaaehtoinen voi samaan aikaan tavoitella vapaaehtoisuuden avulla useita erilaisia motiiveja (Clary ym. 1998).

Vapaaehtoiskontekstissa motivaatiotutkimusta on tehty paljolti sosiaalipsykologian tieteenalalla ja tutkimuksissa on luotu useampia erilaisia mittareita mittaamaan vapaaehtoisten motivaatiota (Butt ym. 2017). Toiminnalliseen lähestymistapaan (Functional theory) perustuva Volunteer Functions Inventory (VFI), joka on vapaaehtoisten motiivien mittaamiseen kehitetty mittari, jolla pyritään selvittämään, mikä vapaaehtoisia motivoi vapaaehtoistyöhön. VFI-

mittarin kuusi funktiota ovat arvo, ymmärtäminen, sosiaalinen, ura, suojeleminen ja kehittyminen. Taustaoletuksena mittarissa on, että yksilöiden motiivit eroavat toisistaan. (Clary ym. 1996) Toiminnallisen lähestymistavan mukaan yksilöllä voi olla samaan aikaan useampia motiiveja osallistua vapaaehtoistyön ja samaa vapaaehtoistyötä tekevien vapaaehtoisten motiivit saattavat erota toisistaan (Houle ym. 2005).

Farrell ym. (1998) ovat arvelleet erityistapahtumien vapaaehtoisten motiivien eroavan muiden vapaaehtoisten motiiveista ja kehittivät Special Event Volunteer Motivation Scale -mittarin (SEVMS), joka sisältää erityistapahtumiin sopivia motivaatioväitteitä. Tutkimuksen tulosten perusteella ennakkokäsitys piti paikkansa. Tutkimuksessa tärkeimmiksi motiiveiksi ylsivät halu tehdä jotain merkityksellistä sekä tuntea itsensä paremmaksi tekemällä jotain muiden hyväksi. SEVM-mittari sisältää neljä kategoriaa: Tarkoituksellinen (purposive) pitää sisällään vapaaehtoistyön olevan mahdollisuus tehdä jotain hyödyllistä ja yhteisöä auttavaa. Sosiaalinen (social) liittyy yhteisöllisyyden, ryhmään identifioitumisen ja yhteistyön motiiveihin. Ulkoiset perinteet liittyvät siihen, että perhe- tai ystäväpiirissä tehdään vapaaehtoistyötä tai vapaaehtoistyö on tapakuluttaa vapaa-aikaa. Sovitut tehtävät (commitments) ovat motiiveja, jotka liittyvät siihen, että vapaaehtoisen oletetaan osallistuvan vapaaehtoistyöhön tai hänen taitojaan tarvitaan tapahtumassa.

Spesifisti olympialaisten vapaaehtoisten tarkasteluun tarkoitettu Olympic Volunteer Motivation Scale -mittari (OVMS) sisältää kolme motivaatiofaktoria: olympialaisiin liittyvät, egoistiset ja tarkoitukselliset motiivit. Ateenan 2004 olympialaisten vapaaehtoisten motiiveja tutkittaessa, olympialaisiin liittyvät motiivit osoittautuivat vapaaehtoisten tärkeimmiksi motiiveiksi. Olympia -faktoriin liittyviä motiiveja ovat esimerkiksi vapaaehtoisten halu liittyä olympialiikeseen, osallistua olympialaisiin ja tavata olympiaurheilijoita. Suoraan olympiavapaaehtoisille luotu mittari antoi erilaisia tuloksia verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin. Tämän arveltiin johtuvan siitä, että Ateenan olympialaisissa vapaaehtoiset olivat verrattain nuoria. Lisäksi olympialaiset ovat erityislaatuinen tapahtuma, minkä vuoksi juuri olympialaisiin liittyvät motiivit nousivat erityisen tärkeiksi. (Giannoulakis ym. 2007)

Seitsemän funktion Volunteer Motivations Scale for International Sporting Events -mittari (VMS-ISE) on kehitetty tunnistamaan kansainvälisten urheilutapahtumien vapaaehtoisia. Oletuksena mittarin kehittämisessä on ollut, että urheilutapahtumien vapaaehtoisten motiivit eroavat muiden tapahtumien vapaaehtoisten motiiveista. Mittarissa on seitsemän funktiota: arvojen

ilmaisu, isänmaallisuus, sosiaaliset kontaktit, henkilökohtainen kasvu, ura, ulkoiset palkkiot sekä rakkaus urheiluun. Rakkaus urheiluun -motiivin esiintymistä selitettiin sillä, että vapaaehtoiset saattavat omaksua tapahtumissa urheilufanin roolin ja tavoitella osallistumisellaan mahdollisuutta toimia urheilun parissa. He voivat haluta osallistua vapaaehtoisesti urheilutapahtumaan, koska heillä on myönteisiä tunteita urheilulajia kohtaan. (Bang ym. 2008)

Tässä pääluvussa käsiteltiin vapaaehtoisten motivaatiota ja tyytyväisyyttä yhdessä ja niitä määriteltiin pääasiassa toistensa kautta hyödyntäen itsemääräämisteoriam, sosiaalisen vaihdon teoriaa sekä muuta lähdekirjallisuutta. Tapoja määritellä ja käsitellä motivaation ja tyytyväisyyden käsitteitä on monia, eikä kirjallisuuden perusteella ole mahdollista tehdä täysin yksiselitteisiä määritelmiä. Kokonaisuudessaan tämä pääluku kuvasi motivaation ja tyytyväisyyden yhteyttä toisiinsa. Vaikka tutkimuskirjallisuus ei anna suoraa vastausta sille, mikä tyytyväisyyden ja motivaation välinen suhde on, useissa tutkimuksissa on havaittu, että motivaatiotekijöillä on merkitystä tapahtumavapaaehtoisten tyytyväisyydelle (esim. Bang ym. 2013; Vansicle ym. 2015; Wang & Wu 2013). Tämä alleviivaa tulkintaa käsitteiden limittäisyydestä.

5 PSYKOBIOSOSIAALINEN TILA

Tässä luvussa määritellään psykobiososiaalisen tilan käsite ja esitellään siihen keskeisesti liittyvä IZOF-malli. Lisäksi luvussa määritellään tunnetilan käsitettä. Aikaisempi liikunnan ja urheilun parissa tehty tutkimus psykososiaalisista tiloista on keskittynyt urheilu- tai liikuntasuoritusten aikaisen psykobiososiaalisten tilojen tarkasteluun (ks. esim. Haapanen 2022; Robazza ym. 2018; Syrjä 2000), minkä vuoksi tässä luvussa käsitellään pääasiassa urheilupsykologian alan kirjallisuutta. Luvun tavoitteena on esitellä psykobiososiaalisen tason viitekehys, jotta sitä voidaan tutkimuksen toteutusvaiheessa soveltaa urheilijoiden sijasta vapaaehtoisin.

Psykobiososiaalisen tilan käsitteen lisäksi, tutkimuskirjallisuudessa esiintyy biopsykososiaalisen käsite. Esimerkiksi lääke- ja terveystieteiden alueella se on hyväksytty näkökulma, jonka mukaan hoidossa tulisi ottaa huomioon myös psykologiset ja sosiaaliset tasot pelkän biologisen ulottuvuuden sijaan (ks. Holopainen 2021, 22–24). Lisäksi Robazza ym. (2016) mainitsevat biopsykologisen mallin olevan toinen käytetty näkökulma urheiluvalmentamisen kontekstissa. Tämän tutkielman käsitteeksi on kuitenkin valikoitunut juuri psykobiososiaalisen tilan käsite, koska sitä on käytetty Robazzan ym. (2016) artikkelissa, johon SMILE-kyselytutkimuslomakkeen tunnekysymykseen perustuvat sekä Hanin IZOF-teoriaa käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa (ks. esim. Hanin 2000, 65–89) johon Robazzan ym. (2016) pohjaavat artikkelinsa teoreettisen viitekehysten. Myös monessa muussa aihealuetta käsittelevässä tutkimuksessa hyödynnetään nimenomaan psykobiososiaalisen tason käsitettä (ks. esim. Syrjä 2000; Haapanen 2022). Lisäksi tässä tutkielmassa tarkastellaan vapaaehtoisten tunnetiloja. Vaikka tunnetilojen syntyyn liittyy myös biologinen ja sosiaalinen puoli, on näkökulma kuitenkin ennen kaikkea psykologinen (Lazarus 1999, 26, 3). Seuraavassa alaluvussa esitellään tarkemmin tunnetilan määritelmää erityisesti psykobiososiaalisen tilan näkökulmasta.

5.1 Tunnetilat psykobiososiaalisen tilan ytimessä

Hanin (2000) Individual zones of optimal functioning -malli (IZOF) on rakennettu mittaamaan urheilijan psykobiososiaalista tasoa suorituksen yhteydessä. IZOF-mallissa tunnetilat eivät ole vain psyykkisiä tapahtumia, vaan niiden syntyyn vaikuttaa yksilön tavoitteiden ja ympäristön välinen suhde. Tunnetiloilla on paitsi psyykkinen myös biologinen ja sosiaalinen ulottuvuus.

Lazaruksen (1991, 87–170) kognitiivis-motivationalisen suhdeteorian mukaan tunnetilat syntyvät, kun yksilöt tekevät arviota ympäristöstään peilaten niitä suhteessa omiin tavoitteisiinsa. Tavoitteiden tärkeys vaikuttaa siihen, kuinka intensiivisesti tunnetila koetaan, kun tavoite saavutetaan tai se jää saavuttamatta. Jos tavoite ei ole lainkaan tärkeä, ei tunnereaktiota voi syntyä. Näin ollen Lazaruksen teoria sitoo kognition (arvio) ja motivaation erottamattomaksi osaksi tunnetilojen syntyä.

Tunnetilat ovat myös biologisia. Niitä säätelee biologinen perimä ja ihmislajin kehityksessä niillä on ollut tärkeä merkitys hengissä selviämisen kannalta (Lazarus 1991, 26). Neurobiologian ja fysiologian näkökulmasta tunnetilat syntyvät monimutkaisissa neurologisissa prosesseissa, joiden vaikutus ulottuu ihmisen fysiologian kautta koko kehoon (ks. Kalat ym. 356–360). Esimerkiksi jännitys voi tuntua vatsan pohjassa tai tihentyneinä sydämen lyönteinä ja nolostuminen punastumisena.

Vaikka tunnetilojen syntyä selitetään yksilöllisten prosessien avulla, on niillä myös sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Yksilöt havainnoivat toisten tunteita tiedotetusti tai tiedostamattaan tehden niistä havaintoja ja tämä on tärkeä osa ihmisten välistä sosiaalista viestintää (Lazarus 1991, 40, 21). Universaalien ja evolutiivisesti vanhojen perustunnetilojen, kuten ilon, surun ja pelon rinnalla on niitä monimutkaisempia tunnetiloja, jotka opitaan sosiaalisesti ympäröivän kulttuurin vaikuttamana (Purves ym. (2013) 22). Yhteiskunnalla on vaikutusta erilaisten tunteita ja niiden ilmaisua muokkaavien käyttäytymismallien ja näkökulmien syntymiseen (Lazarus 1991, 40).

Tiivistettynä, tunnetilat syntyvät ärsykkeistä, joita ympäristöt, tilanteet ja esimerkiksi muistot herättävät. Ärsykkeet puolestaan saavat aikaan erilaisia tunteina koettuja biologisia ja psykologisia prosesseja, jotka puolestaan näkyvät yksilön käyttäytymisenä eli ärsykkeeseen reagoimisenä. (Purves ym. 2013, 233–233) Seuraavassa alaluvussa käsitellään IZOF-mallia tarkemmin ja esitellään mallin viisi ulottuvuutta: sisältö, muoto, intensiivisyys, aika ja konteksti (Hanin 2000).

5.2 IZOF perustuu ajatukseen urheilijan psykobiososiaalisesta tilasta

IZOF-mallin viisi ulottuvuutta ovat muoto, konteksti, sisältö, intensiivisyys ja aika. *Muotouloottuvuus (form dimension)* ottaa huomioon kaikki psykobiososiaalisen tilan kolme tekijää. Sen mukaan psykobiososiaalinen tila rakentuu kahdeksasta modaliteetista, joissa ovat edustettuina kaikki psykobiososiaalisen tilan osa-alueet: psykologiset (kognitiivinen, affektiivinen, motivoiva ja tahdonalainen), biologiset (kehollissomaattinen ja käyttäytymiseen liittyvä) ja sosiaaliset (toiminnallinen ja kommunikatiivinen). (Robazza ym. 2016) Mallissa tunnetilat ovat sellaisenaan vain modaliteetti (affektiivinen modaliteetti), joka kuvaa yksilöllistä tunne-elämystä. Tunnetilat ovat kuitenkin yhteydessä myös psykobiososiaalisen tason muihin modaliteetteihin. (Hanin 2000, 76) Kun peilaa edellä esiteltyjä tunnetilan määritelmiä ja etenkin Lazaruksen (1991) kognitiivis-motivatiivista suhdeteoriaa muihin modaliteetteihin voi huomata, että tunnetilat liittyvät paitsi muihin psykologisiin, myös biologisiin ja sosiaalisiin modaliteetteihin. Tarkastellessa tunnetiloja IZOF-mallin viitekehyksessä, tulee keskittyä yksilöllisiin kokemuksiin ja niiden yhteyteen muissa mallin modaliteeteissa (Hanin 2000, 76).

Lazaruksen (1991) tunneteoriassa ympäristöllä on merkittävä vaikutus tunteiden syntyyn. *Kontekstiulottuvuus (context dimension)* ottaa huomioon ympäristön ja tilanteen, jossa suoritus tapahtuu (Hanin 2000, 81), esimerkiksi kilpailu- ja harjoituskontekstissa tunnetilat saatetaan kokea eri tavoin (Hanin 2000, 67). Tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että tunnetilat voidaan jakaa myönteisiin eli miellyttäviin ja kielteisiin eli epämiellyttäviin, vaikka on olemassa myös tunteita, joiden kohdalla näin selvärajaista jakoa ei voi tehdä (Weiner 2007, 76–77). Kielteisillä tunteilla saattaa kuitenkin olla myönteisiä seurauksia ja toisin päin, minkä takia tunnetilojen lajittelua myönteisiin ja kielteisiin ei pitäisi tehdä liian yksinkertaisesti, vaan tunnetilojen tarkastelussa on tärkeää ottaa huomioon myös niiden suhde ympäristöön ja subjektiivinen kokemus (Lazarus 1991, 5–6).

IZOF-mallin mukaan myönteinen-kielteinen-jaon lisäksi tunnetilat voidaan jaotella sen mukaan, ovatko ne suorituksen kannalta ihanteellisia (optimal) vai haitallisia (dysfunctional) Näin syntyy neljä sisällöllisesti toisistaan eroavaa kategoriaa: positiivinen ihanteellinen (P+), negatiivinen ihanteellinen (N+), positiivinen haitallinen (P-) ja negatiivinen haitallinen (N-). (Hanin & Syrjä 1995, Hanin 2000, 78) Näin ollen, myönteiset tunnetilat eivät ole aina yksiselitteisesti hyödyllisiä tai kielteiset tunnetilat haitallisia suorituksen kannalta. Taulukko 2 havainnollistaa *sisältöulottuvuuden (content dimension)* neljän kategorian muodostumista.

TAULUKKO 2. Sisältöulottuvuuden neljän tunnekategorian muodostuminen ja kategorioiden lyhenteet.

	Myönteinen	Kielteinen
Ihanteellinen	Positiivinen ihanteellinen P+	Negatiivinen ihanteellinen N+
Haitallinen	Positiivinen haitallinen P-	Negatiivinen haitallinen N-

Tunnetilojen todellinen vaikutus suoritukselle syntyy myönteisten ja kielteisten tunnetilojen vuorovaikutuksessa. *Intensiteettiulottuvuus (intensity dimension)* mahdollistaa sisällöllisesti erilaisten tunteiden tarkastelun samassa yhteydessä. IZOF-mallin mukaan tunnetiloille voidaan määrittää yksilöllisiä ihanteellisia ja haitallisia intensiteettivyöhykkeitä. Suorituksen kannalta ideaalitalanne on, kun tunnetilan intensiteetti asettuu ihanteelliselle alueelle. Käytännössä ihanteellinen intensiteettialue on P+ -tunnetiloille korkea ja N- -tunnetiloille matala. (Hanin 2000, 70–81) Mallin ennustettavuus edellyttää kuitenkin, että tunnetilojen intensiteetit eroavat onnistuneiden ja epäonnistuneiden suoritusten välillä (Kamata ym. 2002). Eri sisältöisten tunnetilojen vaihtelun perusteella voidaan urheilijoille luoda yksilöllisiä tunneprofiileja (ks. Hanin 2000, 8; Ruiz ym. 2016). Urheilijoiden tunneprofiilit ovat yksilöllisiä ja eri urheilijoiden välillä erot rakentavien ja heikentävien intensiteettien välillä olivat joidenkin tunteiden kohdalla huomattavia (Syrjä 1998, 110).

IZOF-mallin pohjalta Ruiz ym. (2016) ovat kehittäneet aiempaa yksilöllisempää mallia, joka huomioisi paremmin kaikkien psykobiososiaalisen mallin osa-alueiden vaikutuksen urheilijan suoritukseen. Tutkijat ovat tehneet työtä myös mittarin standardoimiseksi (ks. Robazza ym. 2016). Tässä tutkielmassa vapaaehtoisten tunnetilojen mittaamisessa hyödynnetään Robazzan ym. (2016) kehittämässä PBS-ST-mittarissa esiintyviä tunnetiloja, jotka kuvaavat psykobiososiaalisen tilan eri osia. Seuraavassa pääluvussa siirrytään tämän tutkielman varsinaiseen tutkimusosioon esittelemällä tutkimusongelma ja -menetelmät sekä kertomalla, kuinka tutkimus tehtiin.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ensimmäisessä alaluvussa esitellään tutkimusongelmat ja kerrotaan tutkimusstrategiasta. Toinen alaluku esittelee tutkimuksessa käytetyn SMILE-kyselylomakkeen ja kolmannessa alaluvussa kerrotaan, tutkimusjoukosta ja kuinka aineiston keruu käytännössä toteutettiin Vuokatissa. Neljännessä alaluvussa kuvataan kerätyn aineiston analysointi. Ajallisesti tutkimuksen vaiheet sijoittuvat niin, että kyselylomake on luotu ennen tapahtumaa alkuvuodesta 2022, aineisto on kerätty Vuokatissa EYOF-tapahtuman aikana 20.–26.3.2022 ja aineiston analysointi on tehty pääosin vuoden 2023 aikana.

6.1 Tutkimustehtävä ja -strategia

Tämän tapaustutkimuksen tavoitteena on kuvailla EYOF-tapahtuman aikaista vapaaehtoiskemusta selvittämällä vapaaehtoisten tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä ja tarkastelemalla vapaaehtoisten tunnetilojen vaihtelua. Tutkimuksen tavoitteisiin vastataan viiden tutkimuskysymyksen avulla.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia vapaaehtoisten työtehtävien aikaiseen tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä ja motiiveja löytyy, kun vapaaehtoiset saavat omin sanoin kertoa työtehtäviensä parhaista ja huonoimmista puolista?
2. Millainen vaikutus tapahtuman etenemisellä on vapaaehtoisten tunnetiloihin ja koettuun tehtävistä suoriutumiseen?
3. Millainen vaikutus vapaaehtoisroolilla on vapaaehtoisten tunnetiloihin ja koettuun tehtävistä suoriutumiseen?
4. Millainen vaikutus koetulla tehtävistä suoriutumisella on vapaaehtoisten tunnetilojen vaihtelulle?
5. Millainen tunneintensiteettialue on ihanteellinen vapaaehtoisten koetun tehtävistä suoriutumisen kannalta?

Lisäksi tutkielman tarkoituksena on selvittää, kuinka urheiluvalmennuksen ja -psykologian kontekstiin rakennettua psykobiosiaalisen tason mallia on mahdollista soveltaa tapahtumavapaaehtoiisiin ja antaa tulosten pohjalta ehdotuksia siitä, kuinka mallia voisi jatkossa hyödyntää

vapaaehtoistutkimuksen kontekstissa. Tähän soveltavampaan tutkimuskysymykseen vastataan neljän varsinaisen tutkimuskysymyksen pohjalta pohdintaluvussa.

Tämän empiirisen pro gradu -tutkielman tutkimusmenetelmät kuuluvat pääosin kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen. Määrällisen tutkimuksen taustalla olevan realistisen ontologian näkemysten mukaan todellisuus rakentuu objektiivisesti mitattavista tosiasioista (Hirsjärvi ym. 1997, 139). Tässä tutkielmassa on oletuksena, että tutkimuskysymyksiä kaksi ja kolme voi aineiston avulla tarkastella objektiivisin, tilastollisin menetelmin. Lisäksi tutkielmassa on hyödynnetty laadullisen tutkimuksen metodeja avointen vastausten analysoinnissa. Laadullisen tutkimusotteen hyödyntäminen osana tutkielmaa on mahdollistanut vapaaehtoisten subjektiivisten kokemuksen tarkastelun. Laadulliset osat ovat täydentäneet tutkielman määrällistä aineistoa (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 136).

Tutkielma edustaa survey-tutkimusta. Aineisto on koottu strukturoidulla kyselylomakkeella joukolta EYOF-tapahtuman vapaaehtoisia (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 134). Lisäksi tutkielmassa on piirteitä tapaustutkimuksesta. Se antaa tietoa EYOF 2022 -tapahtuman vapaaehtoisista juuri tämän tapahtuman ainutlaatuisessa tapahtumaympäristössä (ks. Vuori 2021). Vaikka tapahtumaa voi tarkastella osana toistuvien urheilutapahtumien jatkumoa, tapahtui tämä kyseinen tapahtuma vain kerran ja siihen osallistuu ainutlaatuinen joukko vapaaehtoisia. Tapaustutkimuksessa on tärkeää, että tapaus on liitetty kontekstiin (Vuori 2021). Tämän tutkielman luvut 2–3 ovat kuvanneet Vuokatin EYOF-tapahtumaa ja siellä toimineita vapaaehtoisia, mutta myös avanneet laajemmin urheilutapahtumavapaaehtoisuuden kontekstia. Tutkimus kuitenkin eroaa tapaustutkimuksesta siten, että aineiston keruussa on hyödynnetty vain yhtä menetelmää (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 135). Toisaalta tutkielma on vain yksi osa laajempaa Vuokatin EYOF-tapahtuman tutkimuskokonaisuutta.

Luonteeltaan tämä tutkielma on kuvaileva ja kartoittava. Tutkimuskysymyksille ei ole asetettu hypoteeseja, sillä yleisen käsityksen mukaan niitä ei käytetä kuvailevissa ja kartoittavissa tutkimuksissa (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 158). Samalla tutkimusta voi pitää poikkileikkaustutkimuksena urheilutapahtuman vapaaehtoisista. Tutkielman voi nähdä olevan yksi poikkileikkaus urheilutapahtumavapaaehtoisuudesta lukemattomien tapahtumien joukossa. Tutkimuksessa tehtiin yksi mittaus EYOF 2022 -talvitapahtuman vapaaehtoisille ilman tarkoitusta toistaa kyselyä tulevissa tapahtumissa (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 178).

6.2 Kyselylomake

Aineisto kerättiin strukturoidulla SMILE-kyselylomakkeella (liite 1), joka toteutettiin Webropol -alustalla. Kyselylomakkeen oli laatinut pääasiassa toinen Vuokatin EYOF-tapahtuman vapaaehtoistutkimuksen vastuututkijoista. Vapaaehtoiset vastasivat kyselyyn ensisijaisesti omalla puhelimellaan. Osa vastauksista kerättiin myös siten, että aineiston kerääjä täytti lomakkeen vapaaehtoisen puolesta haastatellen häntä. Näin toimittiin esimerkiksi tilanteissa, joissa vapaaehtoisella ei ollut puhelinta, vapaaehtoisen sormia paleli tai silmälasit olivat haurassa. Taustatietoina lomakkeella kysyttiin vapaaehtoisen vapaaehtoisrooli ja henkilökohtainen tunnistenumero. Kun vapaaehtoiset vastasivat kyselyyn ensimmäisen kerran, heille jaettiin oma henkilökohtainen tunnistenumero ja heitä pyydettiin liimaamaan numero akkreditointikorttinsa takapuolelle. Tutkimukseen osallistuneille vapaaehtoisille kerrottiin, että heidän toivotaan jatkossa täyttävän kysely uudelleen oma-aloitteisesti muutaman kerran päivässä tapahtumaan osallistumisen ajan, mikäli se on heille mahdollista. Vastatessa vapaaehtoisten tulisi käyttää aina samaa heille annettua numeroa. Tieto vastausajankohdasta tallentui lomakkeelle automaattisesti.

SMILE-lomakkeella oli kysymyksiä kolmessa eri muodossa: monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä kysymyksiä asteikkomuodossa. Monivalintakysymyksillä selvitettiin vastaajan vapaaehtoisrooli sekä kuinka vapaaehtoinen tekisi työtehtävänsä uudelleen saaden yksiselitteisiä sekä helposti käsiteltäviä vastauksia (ks. Hirsjärvi ym. 1997). Avoimilla kysymyksillä selvitettiin vapaaehtoisten päivän aikana tekemiä tehtäviä ja sitä mistä he ovat pitäneet tehtävissä vähiten ja mistä eniten. Päivän aikana tehtyjen tehtävien kysyminen avoimella kysymyksellä mahdollisti tehtävien laajemman kuvaamisen, mikä toimi myöhemmin tärkeänä taustatietona muiden avointen vastausten analysoinnissa. Samalla kuvauksesta oli mahdollista tarkistaa, vastasiko vapaaehtoisen työkuva vapaaehtoisroolia, jonka hän oli lomakkeelta valinnut.

Avoimet kysymykset siitä, mitkä asiat vapaaehtoiset kokivat työssään mieluisimmiksi ja vähiten mieluisiksi antoivat vapaaehtoisille mahdollisuuden vastata omin sanoin. Lisäksi avointen kysymysten avulla vastauksista oli mahdollista tunnistaa vapaaehtoisten motivaatioon viittavia tekijöitä. Avoimet kysymykset mahdollistivat myös tunteiden voimakkuuden näkymisen vastauksissa. (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 201)

Koska psykobiososiaalista mallia ei aikaisemmin ole yhdistetty urheilutapahtumien vapaaehtoisten tutkimiseen ja tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää, onko se ylipäättään hyödyllistä tai mahdollista, voi tätä tutkimusta pitää eräänlaisena esitutkimuksena. Avoimilla kysymyksillä voidaan tehdä esitutkimusta, jos aihealueesta ei ole aikaisempaa tutkimusta ja hyödyntää saatuja vastauksia myöhemmin monivalintakysymysten muodostamisessa (Heikkilä 2010, 49).

Vapaaehtoisten tunnetiloja selvitettiin kymmenportaisen yksinkertaisen intensiivisyysasteikon avulla (ks. Valli 2018a). Lomakkeelle valitut 20 tunnetilaa perustuvat Robazzan ym. (2016) tutkimuksessa käytettyyn PBS-ST-asteikkoon, jolla mitattiin urheilijoiden psykobiososiaalista tilaa. Alkuperäisen tutkimuksen mittarissa yhtä tunnetilaa kuvaa kolmesta neljään samankaltaista tunnetilaa kuvaavaa adjektiivia. Tässä tutkimuksessa tunnetilaa kuvattiin yhdellä adjektiivilla. Taulukossa 3 on esitetty Robazzan ym. (2016) alkuperäisessä mittarissa esitetyt adjektiivit. SMILE-tutkimuslomakkeelle valikoitu adjektiivi on lihavoitu. Taulukossa näkyy myös suomenkielinen käännös.

Tunnetilat on mittaristossa jaettu vahvistaviin (+) ja heikentäviin (-) sekä kahdeksaan modaliiteettiin (kognitiivinen, emotionaalinen, tahdonalainen, motivationaalinen, kehollisomaattinen, motorinen käyttäytyminen, toiminnallinen ja kommunikatiivinen). Modaliteetteihin ei tässä tutkielmassa kuitenkaan kiinnitetty tarkempaa huomiota. Alkuperäisessä mittaristossa on käytetty 5-portaista asteikkoa (0 = ei ollenkaan, 5 = erittäin paljon), mutta tässä tutkielmassa asteikko on kymmenportainen (1 = ei yhtään, 5 = hieman, 10 = erittäin paljon). Laajemmalla asteikolla on pyritty saamaan esille emotioiden tarkempi skaala ja enemmän vaihtelua. On tiedostamaton inhimillinen taipumus, että vastaaja alkaa vastauksissaan painottamaan asteikon positiivista suuntaa, minkä vuoksi yksinkertaista intensiivisyysasteikkoa käytettäessä tulisi kysymyksen asettelu välillä kääntää toisin päin (Valli 2018a). Tämän vuoksi myönteisten ja kielteisten tunnetilojen intensiteettejä kysyttiin sekaisin. Lisäksi tunnetilojen järjestys oli satunnaistettu lomakkeella.

Vapaaehtoisten koettua tehtävistä suoriutumista selvitettiin kysymyksellä ”Jos sinun pitäisi tehdä tuo tehtävä uudelleen saman viikon aikana, kuinka tekisit sen”. Vastausvaihtoehdot olivat: hyvin eritavalla (1) hieman eri tavalla (2) ja samalla tavalla (3).

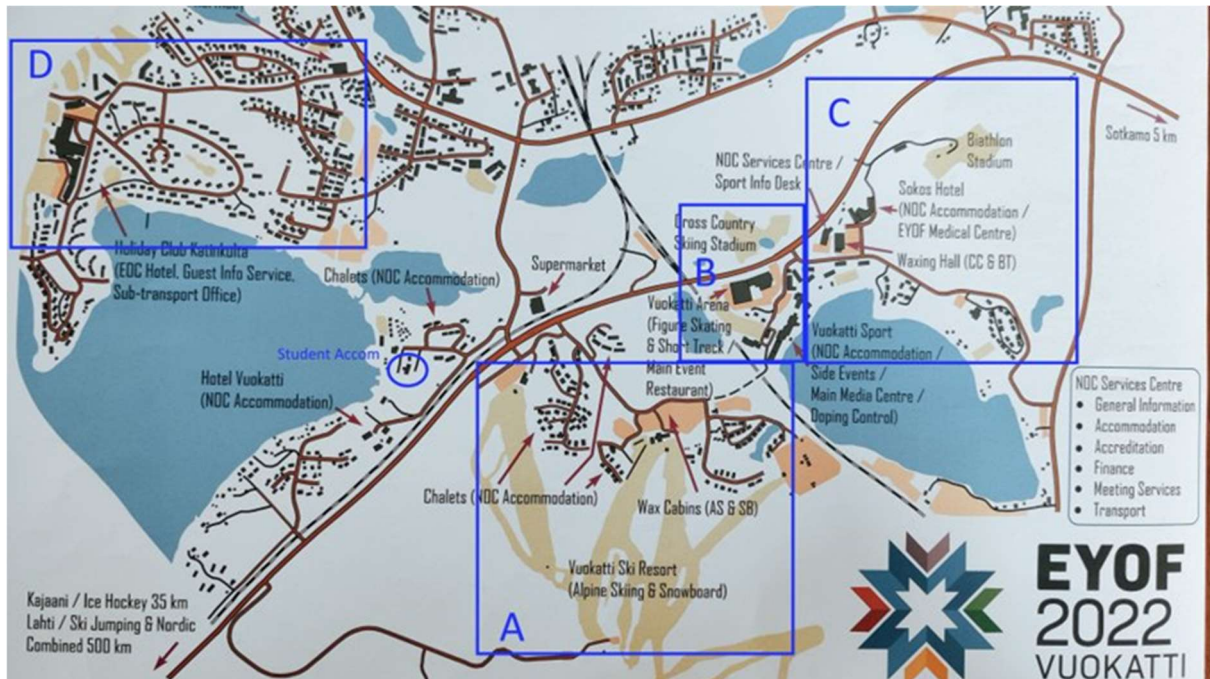
TAULUKKO 3. SMILE-tutkimuksessa käytetyt emootiot Robazzan ym. (2016) taulukosta.

Tunnetilat	Käännös	Modaliteetti
Enthusiastic, confident , carefree, joyful	Luottavainen	Mielihyvä (+)
Fighting spirit, fierce , aggressive	Ankara	Kiukku (+)
Relaxed -, coordinated-, powerful-, effortless-movement	Rentoutunut	Motorinen käyttäytyminen (+)
Distracted, overloaded, doubtful, confused	Hämmäntynyt	Kognitiivinen (-)
Effective-, skillful -, reliable-, consistent-task execution	Taitava	Toiminnallinen (+)
Uncommunicative, withdrawn, alone , disconnected	Yksinäinen	Kommunikatiivinen (-)
Nervous , restless, discontented, dissatisfied	Hermostunut	Ahdistus (+)
Vigorous, energetic , physically-charged	Energinen	Kehollissomaattinen (+)
Sluggish , clumsy, uncoordinated, powerless-movement	Velto	Motorinen käyttäytyminen (-)
Alert, focused , attentive	Keskittynyt	Kognitiivinen (+)
Unmotivated , uninterested, uncommitted	Ei-motivoitunut	Motivatiivinen (-)
Overjoyed, complacent, pleased, satisfied	Tyytyväinen	Mielihyvä (-)
Ineffective -, unskillful-, unreliable-, inconsistent-task execution	Tehoton	Toiminnallinen (-)
Communicative, outgoing, social , connected	Sosiaalinen	Kommunikatiivinen (+)
Purposeful, determined , persistent, decisive	Määrätietoinen	Tahdonalainen (+)
Worried , apprehensive, concerned, troubled	Huolestunut	Ahdistus (-)
Motivated , committed, inspired	Motivoitunut	Motivatiivinen (+)
Physically-tense, jittery, tired , exhausted	Väsynyt	Kehollissomaattinen (-)
Furious, resentful, irritated, annoyed	Suuttunut	Kiukku (-)
Unwilling , undetermined, indecisive	Haluton	Tahdonalainen (-)

6.3 Aineistonkeruu ja tutkimusjoukko

Aineisto kerättiin kontaktoimalla kasvotusten vapaaehtoisia tapahtuman aikana 20.3.-26.3.2022 kiertämällä Vuokatin tapahtuma-alueella (kuva 1). Aineistoa keräsivät tämän pro

gradu -tutkimuksen tekijän lisäksi Jyväskylän yliopiston järjestämän talvikoulun opiskelijat ja muut tutkimusprojektiin osallistuneet.



KUVA 1. Aineistoin keräysalueet Vuokatissa (EYOF 2022 Vuokatti, tapahtuma-alueen kartta).

Kriteerejä tutkimukseen osallistumiseksi oli kaksi. Ensimmäkin kyselyyn vastaajien tuli olla vapaaehtoisina Vuokatin EYOF-tapahtumassa, mikä varmistettiin henkilöltä kysymällä ennen kuin hän pääsi vastaamaan kyselyyn. Tämän tutkielman kolmannessa luvussa käsiteltiin vapaaehtoisuuden moniselitteistä määritelmään päätyen lopulta siihen, että tämän tutkimuksen kannalta tärkein kriteeri on, että henkilö ei saanut taloudellista hyötyä tapahtumassa työskentelemisestä. Toiseksi tutkimukseen osallistujan tuli olla vähintään 18-vuotias. Nuorten vapaaehtoisten kohdalla kriteerin täytyminen varmistettiin kysymällä heidän ikänsä ennen kuin he saivat osallistua tutkimukseen.

Alkuperäisessä rajauksessa oli tutkimuksesta tarkoitus jättää ulos urheiluseuran kautta tapahtumaan tulleet vapaaehtoiset, joilla oli spesifiä osaamista lajista, jossa he toimivat vapaaehtoisena tapahtuman aikana. Kyselylomakkeessa ei kuitenkaan kysytty tietoa siitä, mitä kautta vapaaehtoiset olivat tapahtumaan päätyneet. Työtehtäviä kuvanneista avoimista vastauksista voitiin osittain päätellä, missä tehtävissä on vaadittu vahvempaa lajispesifiä osaamista ja mahdollisesti esimerkiksi koulutuksella saatua sertifikaattia. Ilman syvällisempää lajikokemusta, oli kuitenkin joissain tapauksissa vaikeaa päätellä, onko tehtävässä toimiminen vaatinut vapaaehtoiselta

pitkän kokemuksen lajista, vai onko tehtävään riittänyt huolellinen perehdytys. Lisäksi osa vastaajista oli saattanut päivän aikana tehdä monenlaisia töitä. On todennäköistä, että ainakin suurin osa urheilulajien parissa toimineista vapaaehtoisista oli tullut tapahtumaan urheiluseuran kautta, sillä suurimmassa osassa lajeja järjestämistä vastuu oli urheiluseuroilla (EYOF Vuokatti 2022 talkooinfo). Lopulta ongelma on ratkaistu siten, että suoraan urheilulajeihin liittyvät vapaaehtoistehtävät ovat tässä tutkimuksessa yksi kolmesta vapaaehtoisroolista, joihin vapaaehtoiset on jaettu analyysiä varten. Näin tuloksissa oli mahdollista erotella urheiluvapaaehtoiset muita tehtäviä tehneistä vapaaehtoisista.

6.4 Tutkimuseettiset ratkaisut

Tutkimusprosessi on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7). Seuraavaksi esitellään muutamia keskeisiä tässä tutkielmassa tehtyjä tutkimuseettisiä ratkaisuja.

Tutkimukseen otettiin osallistujiksi ainoastaan 18 vuotta täyttäneitä vapaaehtoisia, koska aineistoa kerätessä ei ollut mahdollista saada alaikäisille huoltajan lupaa osallistua tutkimukseen. Toinen keskeinen aineiston keruun liittyvä tutkimuseettinen ratkaisu oli, että jokainen kyselyyn osallistunut vapaaehtoinen kontaktoitiin kasvotusten paikan päällä tapahtumassa, millä voitiin varmistaa, että kaikki vastanneet olivat tapahtumaan osallistuneita vapaaehtoisia. Samalla vapaaehtoisille voitiin myös kertoa tutkimuksesta.

Tutkimusaineisto ei sisällä henkilötietoja tai muita tietoja, joilla vastaukset voitaisiin yhdistää vastaajiin. Aineistoa säilytettiin salasanalla suojatussa pilvipalvelussa. Lisäksi suorien lainauksien kohdalla on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, ettei vastauksia voi yhdistää yksittäiseen vapaaehtoiseen.

Tutkielman tekemisessä on noudatettu huolellisuutta muun muassa tulosten esittämisessä ja lähdeviitteiden merkitsemisessä. Lisäksi tutkimusprosessi on avattu tässä luvussa mahdollisimman kattavasti. Tutkielman viimeisessä luvussa on arvioitu kokonaisuudessaan tutkielman luotettavuutta ja tutkimuksen eettisyyttä.

6.5 Aineiston analysointi

Tutkimuksessa analysoitiin 306 vastausta päivien 2–5 (21.–24.3.) ajalta. Koska suurin osa vastanneista vastasi kyselyyn vain kerran, käsiteltiin jokaista vastausta yksittäisenä ainutkertaisena vastauksena. Vaikka osalta vapaaehtoisista on saatu useampi vastaus, se ei haittaa, sillä jokainen vastaus kuvaa ainutlaatuisia ja tiettyyn ajanhetkeen sidottuja kokemuksia. SMILE-kyselylomakkeella oli 38 eri työroolia, josta vastaajat valitsivat eniten omaa työtehtäväänsä kuvaavan roolin. Analyysiä varten roolit tiivistettiin kolmeen tiiviimpään rooliin: käytännön-tehtäviin, urheilutehtäviin ja taustatehtäviin. Tiivistetyt roolit syntyivät tutkimusryhmän yhteisen pohdinnan tuloksena.

Aineistoa on analysoitu pääosin kvantitatiivisin analyysimenetelmin, mutta kyselylomakkeen avointen vastausten analysointiin on hyödynnetty kvalitatiivista menetelmää. Avoimista vastauksista oli mahdollisuus saada sellaista informaatiota, jota ei pelkillä valmiiksi asetetuilla vastausvaihtoehdoilla olisi aineistosta saanut. Lisäksi tuloksia raportoidessa kvalitatiivisen analyysin tuloksia oli mahdollista hyödyntää tuloksia havainnollistavana materiaalina (ks. Metsämuuronen 2003, 208).

6.5.1 Laadullisen aineiston analyysi

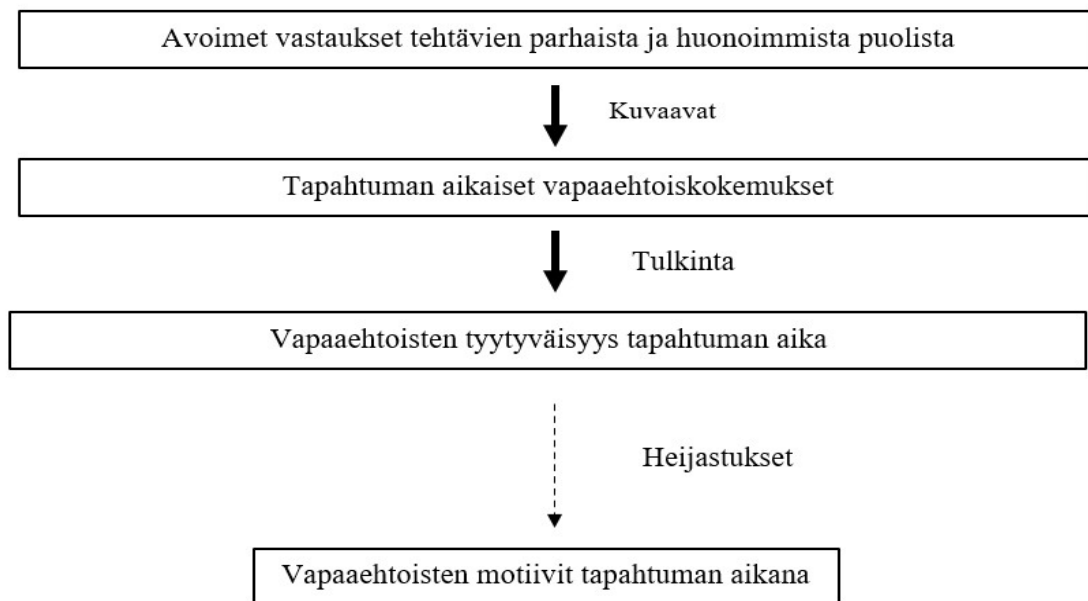
Laadullista aineistoa analysoitiin luokittelemalla vastauksia ja laskemalla, kuinka monta kertaa kukin luokka esiintyy aineistossa, mitä pidetään kaikista yksinkertaisimpana tapana analysoida laadullista aineistoa, vaikka luokittelun voi nähdä myös kvantitatiivisena muotona analysoida sisältöä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Numeraaliseen muotoon muutetusta kvalitatiivisesta aineistosta on mahdollista havainnoida, kuinka paljon mitäkin luokkaa esiintyy aineistossa, mikä antaa tärkeää informaatiota ja auttaa ymmärtämään aineiston avulla tarkasteltavaa ilmiötä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 120–122).

Avoimia vastauksia luokiteltiin teoriaohjaavalla analyysillä aineiston itsessään antamien suuntien ja mahdollisuuksien mukaan antamatta aikaisemman tutkimustiedon määrittää kaikkia ratkaisuja. Täysin aineistolähtöinen sisältöanalyysi olisi kuitenkin ollut haastavaa, sillä aikaisemmasta kirjallisuudesta saatuja tietoja ja käsityksiä olisi ollut hyvin vaikea ohittaa. (ks. Tuomi &

Sarajärvi 2002, 96). Aikaisempi aihealueen parissa tehty tutkimus ja teoria auttoivat luokittelussa, etenkin siinä vaiheessa, kun ensimmäisiä muodostuneita luokkia yhdistettiin toisiinsa.

Toisinaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen eri vaiheet sekoittuvat keskenään (Kiviniemi 2018, 73). Analyysiä ohjanneeseen teoriaan perehtyminen ja tutkimuskysymyksen muodostaminen on tehty osittain aineiston analysoimisen rinnalla, koska ennen analyysin tekemisen aloittamista ei ollut yksiselitteistä tietoa siitä, mitä vastaukset työn parhaista ja huonoimmista puolista tarkkaan ottaen kertovat. Kyselylomaketta muodostaessa ei avointen kysymysten avulla ollut tarkoitus saada vastauksia, joita voisi luokitella jonkin tietyn teorian avulla.

Kun aineistoa oli luettu useampaan kertaan, muodostui ajatus siitä, että vastaukset voisivat ilmentää vapaaehtoisten tyytyväisyyttä ja motiiveja. Tämän jälkeen on kirjallisuuden avulla tarkasteltu motivaation ja tyytyväisyyden käsitteitä. Kirjallisuuden lukemisen ja aineistoon perehtymisen perusteella löytyivät itsemääräämisteoriat ja sosiaalisen vaihdon teorian, jotka sopivat aineistoon. Kuvassa 2 on esitetty, kuinka avoimia vastauksia on analyysiin tulkittu.



KUVA 2. Avointen vastausten analyysiä ohjaava kaavio.

Avoimia vastauksia luokiteltiin ensin varovaisesti useisiin ryhmiin lukien vastauksia huolellisesti sanasta sanaan. Näin vältettiin merkitysten turha kadottaminen. (ks. esim. Valli 2018b) Vasta myöhemmässä vaiheessa suppeampia luokkia alettiin yhdistelemään kierros kierrokselta

laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Tuloksiin jätettiin näkyville suppeampia luokkia, joista varsinaiset luokat muodostuivat. Näin myös tutkielman lukija pystyy näkemään, mitä eri luokat pitävät sisällän. Vastaukset, joissa esiintyi useampi keskenään eri luokkaan kuuluva maininta, on jaettu mainintojen mukaan osiin. Tämän takia lopullisiin luokkiin sijoitettujen mainintojen kokonaismäärä on suurempi kuin analysoitujen vastausten määrä.

6.5.2 Määrällisen aineiston analyysi

Koska vapaaehtoisia pyydettiin vastaamaan kyselyyn useampaan kertaan, oli analysoitujen vastausten joukossa samojen vapaaehtoisten antamia vastauksia. Analyysin teossa on kuitenkin otettu lähtökohdaksi se, että jokainen vastaus on annettu yksittäisellä ainutlaatuisella hetkellä kuvaamaan sen hetkistä kokemusta. Vaikka vastaaja on useammassa vastauksessa ollut sama, ovat vapaaehtoisen kokemukset vaihdelleet riippuen vastaushetkestä.

Kvantitatiivinen aineisto on analysoitu Jamovi-nimisellä avoimella tilastotieteellisellä alustalla (Jamovi 2.3. 2023). Aineiston normaalijakautuneisuuden tarkastelu paljasti, että tutkimusaineisto ei ollut normaalisti jakautunut. Tämän takia kvantitatiiviseen analyysiin on käytetty epäparametristä Kruskal-Wallis testin korvaamaan yksisuuntausta varianssianalyysiä, one way ANOVA-testiä. Parametrittomia menetelmiä voi käyttää silloin, kun kaikki testin ennako-oletukset, tässä tapauksessa normaalijakautuneisuus, eivät toteudu. Parametrittomat testit eivät kuitenkaan ole yhtä voimakkaita, kuin parametriset testit. Toisaalta ihmistieteissä tutkimuksen taustalla on paljon erilaisia muuttujia, jolloin parametrittomilla menetelmillä saadut tulokset voivat olla uskottavampia, kuin mitä saataisiin parametrisillä menetelmillä. Kruskal-Wallis testin tarkoituksena on verrata muuttujien keskiarvoja toisiinsa tilanteessa, jossa ryhmiä on enemmän kuin kaksi ja ryhmien otoskoot ovat eri suuruiset. (Metsämuuronen 2004, 13, 19, 195) Kruskal-Wallis testi soveltui hyvin tämän tutkimuksen aineiston analysointiin.

Kruskal-Wallis testiä hyödynnettiin tutkimuskysymyksiin 2–4 vastaamisessa. Taulukossa 4 on esitetty, miten muuttujien keskiarvoja vertailtiin testin avulla keskenään. Minkään muuttujan kohdalla aineisto ei ollut normaalijakautunut.

TAULUKKO 4. Kruskall-Wallis-testillä analysoidut muuttujat tutkimuskysymyksittäin.

Tutkimuskysymys	Muuttujat
2	Päivä – Tunnetila
2	Päivä – Koettu tehtävistä suoriutuminen
3	Vapaaehtoisrooli – Tunnetila
3	Vapaaehtoisrooli – Koettu tehtävistä suoriutuminen
4	Koettu tehtävistä suoriutuminen – Tunnetila

Tilasto-ohjelman avulla on selvitetty aineiston tärkeimpiä tunnuslukuja, joita on hyödynnetty Microsoft Excelillä tehtyjen aineistoa havainnollistavien kuvien laatimisessa. Lisäksi vapaaehtoisten ihanteelliset tunneintensiteettialueet on määritetty luomalla taulukoista kuvaajia Microsoft Excel -ohjelmalla. Analyysissä tunnetilat on jaettu vahvistaviin (functional) (+) ja heikentäviin (dysfunctional) (-) kuten ne on jaettu Robazzan ym. (2016) tutkimuksessa, johon tämän tutkielman SMILE-kyselylomake perustuu.

Aineiston analyysin tulokset on jaettu kahteen erilliseen lukuun. Seuraavassa, seitsemännessä luvussa esitellään laadullisen analyysin tulokset ja vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Kahdeksannessa luvussa keskitytään määrällisen aineiston analyysistä saatuihin tuloksiin ja vastataan loppuihin neljään tutkimuskysymykseen.

7 VAPAAEHTOISTEN PAHAIMMAT JA HUONOIMMAT KOKEMUKSET

Tässä luvussa vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Millaisia vapaaehtoisten työtehtävien aikaiseen tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä ja motiiveja löytyy, kun vapaaehtoiset saavat omin sanoin kertoa työtehtäviensä parhaista ja huonoimmista puolista? Ensimmäisessä alaluvussa esitellään parhaimpia ja toisessa alaluvussa huonoimpia kokemuksia. Tulokset esitellään luvussa lyhyesti. Tarkemmin tulosten merkityksiä tyytyväisyydelle ja motivaatiolle sekä eri luokkien välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä pohditaan kirjallisuuden avulla luvussa yhdeksän.

7.1 Parhaimmat kokemukset

Lähes kaikissa analysoiduissa vastauksissa vapaaehtoisilla oli kerrottavana jokin työn parhaita puolia kuvaava kokemus. Vain yhdeksän vapaaehtoista oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Parhaista kokemuksista muodostui kuusi luokkaa: Urheilun parissa toimiminen (1) sosiaalinen elämä (2), tapahtuman henki (3) tyytyväisyys tehtävään (4) ulkoiset palkkiot (5) sekä itsensä kehittäminen (6). Luokat kuvaavat vapaaehtoisten myönteisiä kokemuksia työtehtävistä ja sitä kautta ne kertovat samalla, mihin asioihin vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä tapahtuman aikana. Tyytyväisyyden kautta on edelleen mahdollisuus tehdä tulkintoja vapaaehtoisten motiiveista. Kokemusluokat sekä niiden sisältö esimerkkeineen esitellään taulukossa 5.

Vastausten perusteella myönteiset sosiaaliset kokemukset ja yhteinen tekeminen koettiin merkittäväksi tekijäksi vapaaehtoistehtävien mielekkyyden kannalta. Sosiaalinen elämä on selkeästi suurin vastauksista muodostunut kokemusluokka. Myös tapahtuman henki pitää sisällään samankaltaista, muiden ihmisten läsnäoloon liittyvää sisältöä. Aineistosta nousi selkeästi esille, että moni vapaaehtoinen koki mielekkääksi mahdollisuuden olla tavalla tai toisella yhteydessä urheiluun tehtävien tekemisen aikana.

Moni kuvasi vastauksissaan tyytyväisyyttään myös itse työtehtävän tekemistä kohtaan. Suoraan tehtävissään vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä joko johonkin spesifiin tekemiseen, kuten autolla ajoon, ylipäätään koko tehtävään tai siihen, miten tehtävät oli järjestelty. Ulkoiset innostajat -luokassa suuri osa kokemuksista liittyi tapahtuman aikaiseen hyvään säätilaan. Loput maininnat olivat muita osallistumisen tarjoamia etuja kuten vapaaehtoisille tarjottu ruoka.

TAULUKKO 5. Vapaaehtoisten myönteiset kokemukset työtehtävien aikana.

Luokka	Sisältö ja mainintojen määrä	Esimerkit
1. Urheilun parissa toimiminen 60 vastausta	Urheilu 29 Kilpailijat ja heidän tapaamisensa 30 <i>Valmentajien tapaaminen 1</i>	<i>"Rakkaan lajin parissa tekeminen."</i> <i>"Urheilijoiden näkeminen ja kisan seuraaminen"</i> <i>"Sai kattoo lätkä matsia."</i>
2. Sosiaalinen elämä 102 vastausta	Muut ihmiset ja talkoolaiset 54 Vuorovaikutus 15 Yhdessä tekeminen 16 Kohtaamiset 23	<i>"Yhdessä tekemien"</i> <i>"Iloisten ihmisten kohtaaminen"</i> <i>"Tiimini on mahtava ja yhteistyö paikallisten kanssa toimi mainiosti"</i> <i>"Erialaisten ihmisten kanssa kommunikointi ja työskentely"</i>
3. Tapahtuman henki 59 vastausta	Ilmapiiiri /Tunnelma 12 Yhteisöllisyys ja yhteishenki 7 Auttaminen ja ilon tuottaminen 32 Mukanaolo 5 <i>Hyvä tapahtuma 1</i> <i>Nuoret 1</i> <i>Yleisö 2</i>	<i>"ilmapiiiri"</i> <i>"Olla osa joukkuetta ja auttaa heitä aina, kun tarvitsevat, olivat todella kiitollisia"</i> <i>"Kokonaisuus ja ihmisten ilo quukkelin nähdessä"</i> <i>"Athletes in action in front of a crowd of local children."</i>
4. Tyytyväisyys tehtävään 75 vastausta	Tyytyväisyys spesifiin tekemiseen 27 Yleinen tyytyväisyys tehtävään ja sen luonteeseen 59	<i>"Vapaus sekä sai tehdä oman näköistä sisältöä"</i> <i>"Työn monipuolisuus"</i> <i>"Autolla ajaminen generally"</i> <i>"Saa tehdä tarkkuutta vaativaa työtä."</i> <i>"Yleisesti mukava tehtävä"</i> <i>"Simple and easy job"</i>
5. Ulkoiset innostajat 42 vastausta	Sää ja ulkona oleminen 32 Ulkonen palkkio 10	<i>"Aurinko ja lämpö"</i> <i>"Ulkona oleminen"</i> <i>"Free lunch and dinner. Then getting hours/credits for our Project 1 course"</i>
6. Itsensä kehittämisen 49 vastausta	Kokemus hyödyllisyydestä 4 Osaamisen ja kokemusten kartuttaminen 38 <i>Ajan kuluminen 1</i> <i>Pysyy ajan tasalla 1</i>	<i>"Oman esimieskokemuksen kartuttaminen"</i> <i>"Uusien asioiden oppiminen."</i> <i>"Hyödyllisyyden tunne."</i> <i>"Verestää englannin kieltä"</i>

7.2 Huonoimmat kokemukset

Vapaaehtoisilta kysyttiin SMILE-lomakkeella, mistä he pitivät päivän aikana tehdyissä työtehtävissään kaikista vähiten. Vastausten voi tulkita paljastavan tekijöitä, joihin vapaaehtoiset olivat tyytymättömiä työtehtäviensä aikana. Verrattuna myönteisiin, tyytyväisyyttä heijastaviin vastauksiin, työtehtävien huonoihin puoliin saatiin huomattavasti vähemmän vastauksia. Analysoidusta aineistossa oli 89 vastausta, joissa kerrotaan, ettei työssä ollut huonoja puolia tai joissa vastauskenttään on jätetty vain viiva. Lisäksi analysoitujen vastausten joukossa oli 31 tyhjäksi jätettyä vastauskenttää sekä kahdeksan vastausta, joista ei saanut selvää tai jotka olivat todennäköisesti vahingossa väärään kenttään kirjattuja. Lopulta noin kolmanneksessa vastauksista ei mainittu mitään, mihin vapaaehtoiset olisivat olleet tyytymättömiä työtehtäviensä aikana.

Vapaaehtoisten kokemukset asioista, jotka he kokivat tehtävissään vähiten mielekkäiksi, jakautuivat seitsemään varsinaiseen kokemusluokkaan: Johtamisen ja organisoinnin haasteet (1), toimettomuus (2), psyykkinen kuormitus (3), fyysinen kuormitus (4), sosiaalisen kanssakäymisen haasteet (5), tehtävä (6) ja tapahtuman resurssit (7). Kokemusluokat sekä niiden keskeinen sisältö esimerkkeineen on esitelty taulukossa 6. Luokat eivät ole toisistaan irrallisia, vaan niiden rajat ovat häilyviä. Vaikka myös tyytyväisyyttä heijastavat myönteiset kokemukset olivat jonkin verran yhteydessä toisiinsa, oli kielteisten kokemusten kohdalla päällekkäisyys ja limittäisyys vahvempaa. Kaikki huonoimpia kokemuksia kuvaavat luokat ovat enemmän tai vähemmän limittäin organisoinnin ja johtamisen haasteita kuvaavan luokan kanssa. Jokainen muodostunut kokemusluokka antaa kuitenkin tärkeää tietoa vapaaehtoisten kokemuksista tapahtuman aikana.

Johtamisen ja organisoinnin haasteet -luokka kuvaa erityisesti vapaaehtoisten kokemuksia tapahtuman organisoinnin haasteista sekä puutteita tiedon saannissa ja sen kulussa. Osa vastaajista kuvasi kokemustaan kertomalla epätietoisuudesta tai siitä, että vapaaehtoistehtävät eivät olleet selkeitä. Toimettomuus -luokka erottuu aineistosta kaikista selkeimmin ja se on sisällöltään yhdenmukaisin. Vastauksissa oli läsnä kokemukset odottamisesta, tylsyydestä ja tekemisen puutteesta. Psyykkisen kuormituksen kokemusluokka on osittain vastakohta toimettomuudelle. Psyykkisen kuormituksen luokka kuvaa kokemuksia kiireestä, väsymyksestä ja omien taitojen rajallisuudesta. Psyykkinen kuormitus ja ympäristön aiheuttama fyysinen kuormitus

vaikuttivat toinen toisiinsa erottamattomalla tavalla. Luokkien keskeinen ero on se, että luokassa neljä fyysinen kuormitus syntyi ulkoisista asioista, kuten lämpötilasta tai siitä, että työtehtävissä oli fyysisesti tuntuja tekijöitä. Psykkinen kuormitus taas tuli tapahtuman sisältä.

TAULUKKO 6. Tyytymättömyyttä aiheuttaneita asioita.

Luokka	Sisältö	Esimekkilainaukset
1. Johtamisen ja organisoinnin haasteet 32 vastausta	Puutteet ohjeistuksessa sekä tiedon annissa ja kulussa 20 Organisoinnin ongelmat 12	<i>“Ennakko organisoinnin puute aiheutti jonkin verran sekavuutta joissain asioissa.”</i> <i>“Sekavat ohjeistukset”</i> <i>“Vaihtuva informaatio, viimehetken muutokset perusohjelmaan.”</i>
2. Toimettomuus 32 vastausta	Odottamiseen ja tekemisen puutteeseen liittyvät vastaukset	<i>“Sometimes it’s not any work.”</i> <i>“Siitä, ettei tapahtunut mitään erikoista, odoteltiin vain.”</i> <i>“Jos joutui odottelemaan paljon”</i>
3. Psykkinen kuormitus 39	Kiire 20 Stressi ja väsyminen 4 Pitkät työpäivät tai vapaa-ajan puute 6 Oman pystyvyyden rajallisuus 9	<i>“Välillä on niin kiire”</i> <i>“Kiireellisestä aikataulusta.”</i> <i>“Stressi ja väsyminen”</i> <i>“Pitkä päivä”</i> <i>“Jos ei tiedä heti jotain”</i>
4. (Ympäristön aiheuttama) Fyysinen kuormitus 27 vastausta	Sääolosuhteet 15 Kävely 7 Tehtävien fyysinen kuormitus tai tehtävän aiheuttama kipu 5	<i>“Kohdistustaulujen asettamisesta tulee helposti haavoja”</i> <i>“Raskaista lunikuormista, joita joutui kuljetajamaan”</i> <i>“Kävely ja kuumuus”</i>
5. Sosiaalisen kanssakäymisen haasteet 21 vastausta	Muiden ihmisten toiminta 7 Ikävät, epäonnistuneet tai kommunikointitilanteet 14	<i>“Voisi olla lämpimämpää, sormet jäätyy”</i> <i>”Asiakkaat, jotka eivät ymmärrä, että emme voi välttämättä auttaa kaikissa asioissa, ja pahoittavat mielensä meille siitä.”</i> <i>”Epäkunnioittavat henkilöt”</i> <i>“Yhteisen kielen löytyminen oli hankalaa”</i>
6. Tehtävä 18 vastausta	Työtehtävien epämieluisuus/ työtehtävään kuuluvat epämiellyttävät asiat	<i>“Tuomarointi”</i> <i>“Veri, räkä”</i> <i>“Paikallaan seusomine”</i> <i>“Not very exciting”</i> <i>“Wearing wrong shoes”</i>
7. Tapahtuman ai-neelliset resursit 17 vastausta	Tietotekniikka ja työtarvikkeet 7 Ruoka ja juoma tai niiden puute 5 Vapaaehtoisasujen puute 1 Kuljetukset/ bussi 3 Suorituspaikan kunto 1	<i>“Always waiting for the bus.”</i> <i>“Food- as vegetarian is really hard to get enough food”</i> <i>“Ongelmat koneiden kanssa - ei internet yhteyttä.”</i> <i>“Kahvi puuttuu toimipaikalla.”</i>

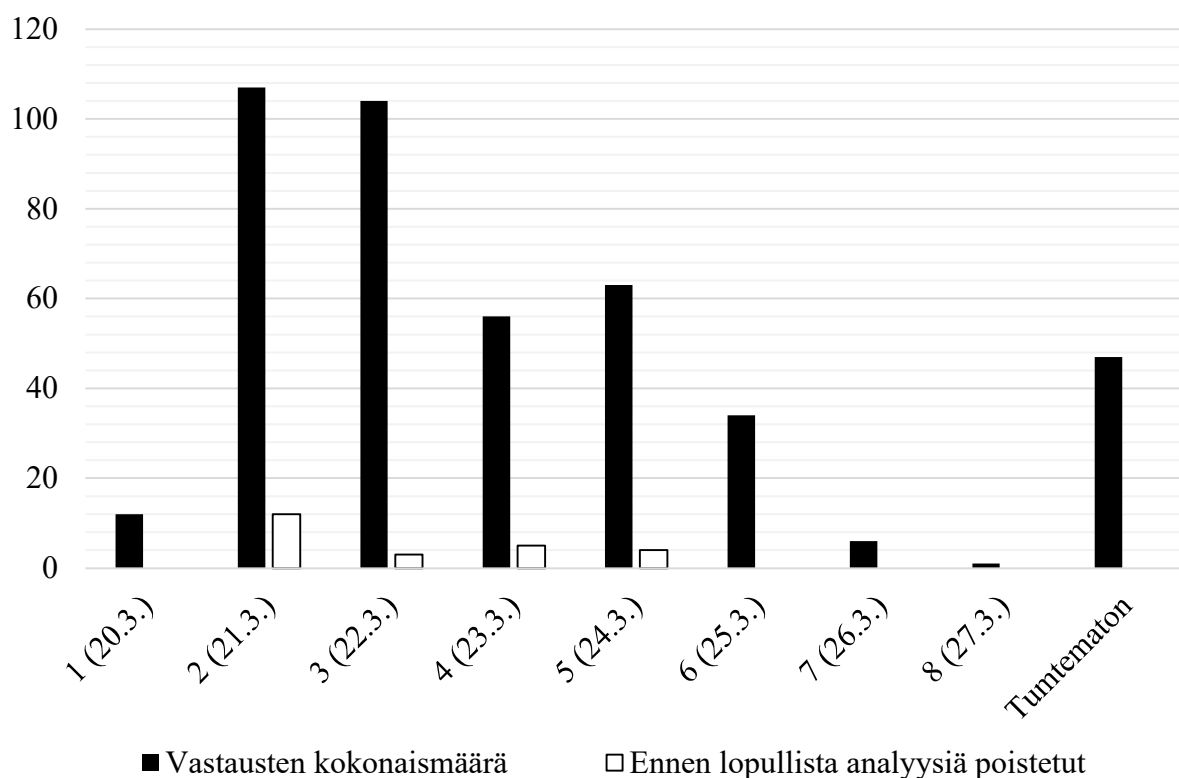
Sosiaalisen kanssakäymisen haasteisiin liittyvät ikävät ja haastavat kommunikaatiotilanteet ihmisen välillä. Keskeinen ero luokan yksi tiedonkulun haasteisiin on se, että luokassa viisi on kyse ihmisten välisistä kohtaamisista ja tilanteista, joihin kuka tahansa tapahtumaan osallistunut on voinut omalla toiminnalla vaikuttaa, kun taas luokka yksi käsittää johtamisesta johtuvia kommunikaatiohaasteita.

Osassa vastauksissa mainittiin työtehtäviä, jotka eivät olleet mieleisiä tai työtehtäviin liittyi joi-tain epämiellyttäviä tehtäviä. Näistä vastauksista on syntynyt tehtävä -luokka (6). Luokan vas-taukset liittyivät kiinteästi omiin mieltymyksiin ja yksittäisiin tehtäviin liittyviin epämielui-suuksiin. Luokkaan ovat yhteydessä kuormituksen kokemuksia kuvaat luokat sekä toimetto-muusluokka, sillä joissain tapauksissa oli mahdoton tehdä tulkintaa, milloin kuormitus tai toi-mettomuus liittyivät kiinteästi tehtävään ja milloin ne johtuivat muista tekijöistä. Viimeinen luokka, aineelliset resurssit tiivistä vastaukset, joissa nostettiin esille puutteellisia resursseja, jotka ilmenivät esimerkiksi teknisinä ongelmina, ruuan ja juoman puutteina sekä kuljetusten haasteina. Luokkaan kuuluvat asiat ovat enimmäkseen sellaisia, joihin tapahtumaorganisaatio olisi voinut mahdollisesti vaikuttaa.

8 MÄÄRÄLLISEN ANALYYSIN TULOKSET

Tämän pääluvun tavoitteena on vastata tutkimuskysymyksiin 2–5. Luvussa tarkastellaan, millaisia vaikutuksia tapahtuman etenemisellä, vapaaehtoisroolilla ja koetulla tehtävistä suoriutumisella oli vapaaehtoisten tunnetiloihin sekä kuinka vapaaehtoisrooli, ja tapahtuman eteneminen vaikuttivat koettuun tehtävissä suoriutumiseen. Viimeisessä alaluvussa esitetään, millainen tunneintensiteetti-alue oli ihanteellinen vapaaehtoisten koetun tehtävistä suoriutumisen kannalta. Tässä luvussa esiteltävät tulokset antavat myöhemmin pohdintaluvussa mahdollisuuden pohtia onko psykobiososiaalista mallia mahdollista hyödyntää urheilutapahtumavapaaehtoisten tutkimiseen. Ennen varsinaisiin tutkimuskysymyksiin vastaamista esitellään tuloksia, jotka kuvaavat aineistoa itsessään.

Kyselyyn saatiin yhteensä 426 vastausta 20.–27.3.2022 välisenä aikana (kuva 3). Varsinaista aineiston keruuta Vuokatissa tehtiin 20.–25.3. Vastausten määrä jakautui epätasaisesti eri päiville. Eniten vastauksia saatiin toisena päivänä (107 vastausta) ja vähiten kahdeksantena päivänä (1 vastaus). Aineistossa oli myös vastauksia, joiden vastausajankohta ei ollut selvitetävissä (47 vastausta).



KUVA 3. Saatujen vastausten määrä päivää kohden 20.–26.3.2022.

Analyysiin valikoituivat lopulta neljä päivää aikavälillä 21.–23.3.2024 Ensimmäiseltä ja viimeisiltä päiviltä vastauksia saatiin huomattavasti vähemmän, kuin muilta päiviltä. Eniten vastauksia kertyi toisena ja kolmantena päivänä, mutta pelkästään näinä päivinä kerättyjen vastausten huomioiminen olisi jättänyt analysoitavan aineiston pieneksi. Vielä ennen lopullista analyysiä aineistosta poistettiin 24 vastausta, joissa vastaaja kertoi juuri aloittaneensa tehtävänsä (Kuva 3, valkoinen palkki). Näin ollen lopulliseen analysoituun aineistoon päätyi 306 vastausta.

Analyysiin päätyneessä aineistossa 47 vapaaehtoista on vastannut kyselyyn tarkoituksenmukaisesti useammin kuin kerran. Suurin osa (34) useamman kerran vastanneista oli vastannut kyselyyn kahdesti. Vain yksi oli vastannut neljästi ja loput (12) kolmesti. Lopullisessa aineistossa oli vastauksia 245 eri vapaaehtoiselta. Koska jokainen vastaus on annettu erillisenä hetkenä juuri siihen hetkeen sopivin tunnetiloin, käsiteltiin analyysissä kaikkia vastauksia erillisinä ja yksittäisinä siitä huolimatta, että joukossa oli useampi saman henkilön vastaus.

Saatujen vastausten perusteella vapaaehtoiset on jaettu kolmeen vapaaehtoisrooliin: käytännön tehtäviin, taustatehtäviin ja urheilutehtäviin. Käytännön tehtävät sisälsivät erilaisia toimisto-, viestintä-, ja markkinointitehtäviä sekä teknisen tuen tehtäviä. Taustatehtävät olivat tapahtuman onnistumisen kannalta välttämättömiä taustatoimintoja kuten ensiapu, järjestyksenvalvonta, ruokapalvelut ja kuljetustehtävät. Urheilutehtävät puolestaan liittyivät suoraan jonkin tietyn urheilulajin järjestämiseen. Tähän ryhmään kuuluivat esimerkiksi toimitsijan ja tuomarin tehtävät sekä suorituspaikan kunnosta huolehtiminen. Taulukossa 7 esitetään tiivistettyjen vapaaehtoisroolien sisältö ja analyysiin päätyneiden vastausten määrät rooleittain. Taulukossa 8 esitellään vapaaehtoisrooleittain vastausmäärät kysymykseen ” Jos sinun pitäisi tehdä tuo tehtävä uudestaan tämän viikon aikana, miten tekisit sen?”

TAULUKKO 7. Tiivistetyt vapaaehtoisroolit.

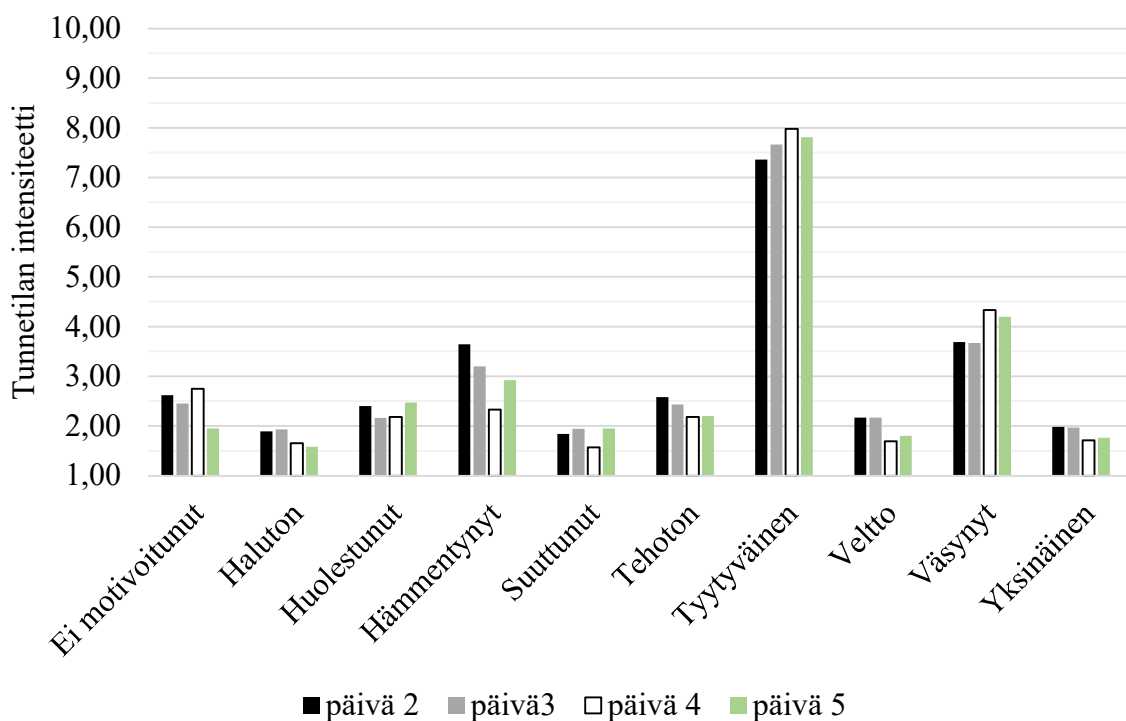
Tiivistetyt roolit	Alkuperäiset vapaaehtoistehtävät	n
Käytännön tehtävät	Vapaaehtoistoimisto, Akkreditointi, IT-tuki, Markkinoinnin tehtävät, Mediatehtävät, NOC-palvelut, VIP-palvelut	119
Taustatehtävät	Tapahtumatuotemyyjä, Attasea, Kuljetustehtävät, Ensiapu- ja lääkintätehtävät, Turisti-info, Seremonioihin liittyvä työtehtävät, Ruokapalvelut, Turvallisuus	118
Urheilutehtävät	Eri lajien parissa työskentelevät	69

TAULUKKO 8. Vastausmäärät vapaaehtoisrooleittain kysymykseen ” Jos sinun pitäisi tehdä tuo tehtävä uudestaan tämän viikon aikana, miten tekisit sen?”

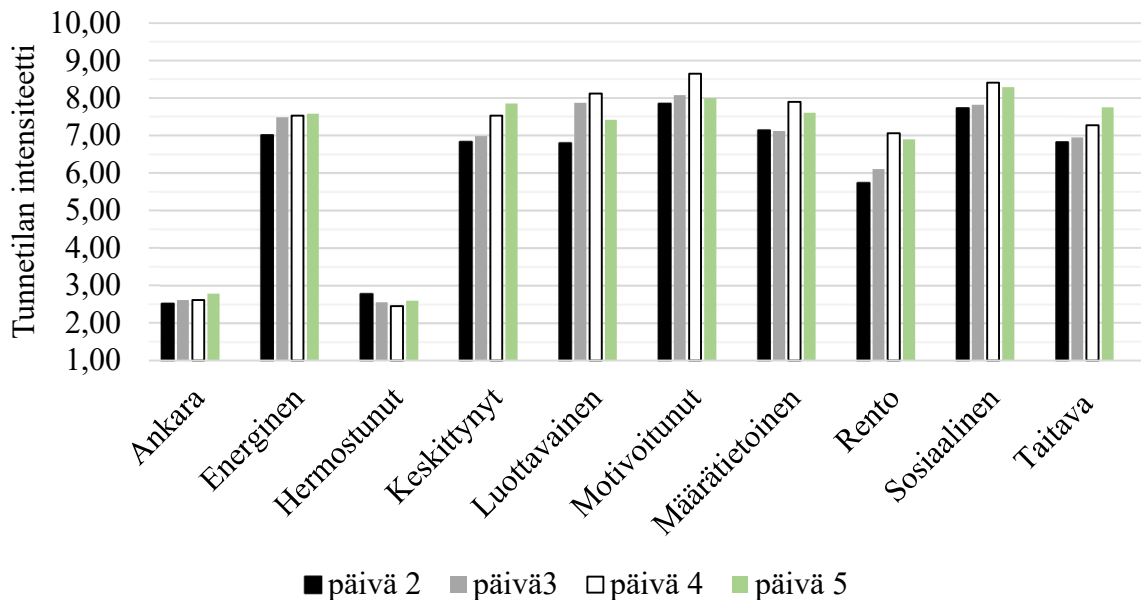
Miten tekisit uudelleen?	Vapaaehtoisrooli			Yhteensä
	Käytännön tehtävät	Taustatehtävät	Urheilutehtävät	
Hyvin eri tavalla	3	8	6	17
Hieman eri tavalla	41	33	11	85
Samalla tavalla	75	77	52	204
Yhteensä	119	118	69	306

8.1 Tapahtuman etenemisen vaikutus

Kyselyn vastauksia analysoitiin neljältä peräkkäiseltä päivältä. Päiväkohtaiset erot vapaaehtoisten tunnetiloissa olivat melko vähäisiä. Pääosin tunnetilojen intensiteettien keskiarvojen vaihtelu päivien välillä oli alle yksi. Eniten keskiarvot vaihtelivat päivien kaksi ja neljä välillä. (kuva 4 ja 5)



KUVA 4. Heikentävien tunnetilojen intensiteettien keskiarvojen vaihtelu päivän mukaan.



Kuva 5. Vahvistavien tunnetilojen intensiteettien keskiarvojen vaihtelu päivän mukaan.

Vastauspäivä vaikutti tilastollisesti merkitsevästi neljän tunnetilan intensiteettiin. Tunnetilojen hämmentynyt ($\chi^2(3) = 10,240$ $p = 0,17$), keskittynyt ($\chi^2(3) = 8,00$ $p = 0,046$) ja rentoutunut ($\chi^2(3) = 9,340$ $p = 0,025$) vaihtelun tilastollinen merkitsevyys oli pientä. Suurempi tilastollinen merkitsevyys oli tunnetilan luottavainen ($\chi^2(3) = 13,010$ $p = 0,005$) vaihtelulla. Parittaisvertailun mukaan kaikissa tunnetiloissa tilastollisesti merkitsevää vaihtelua tapahtui siirryttäessä toisesta tapahtumapäivästä eteenpäin. Eniten merkitsevää vaihtelua tapahtui toisen ja neljännen päivän välillä. Hämmentyneisyyden kokeminen väheni tapahtuman edetessä. Keskittymisen, rentouden ja luottavaisuuden kokemukset voimistuivat tapahtuman aikana. Motivoituneisuus ei vaihdellut kokonaisuudessaan tilastollisesti merkitsevästi, mutta parittaisvertailun mukaan motivoituneisuus voimistui toisen ja neljännen tapahtumapäivän aikana. (taulukko 9) Vastauspäivällä ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta sille, kuinka vapaaehtoiset kokivat suoriutuneensa tehtävistään eli kuinka he olisivat tehneet tehtävänsä uudelleen ($p > 0,05$).

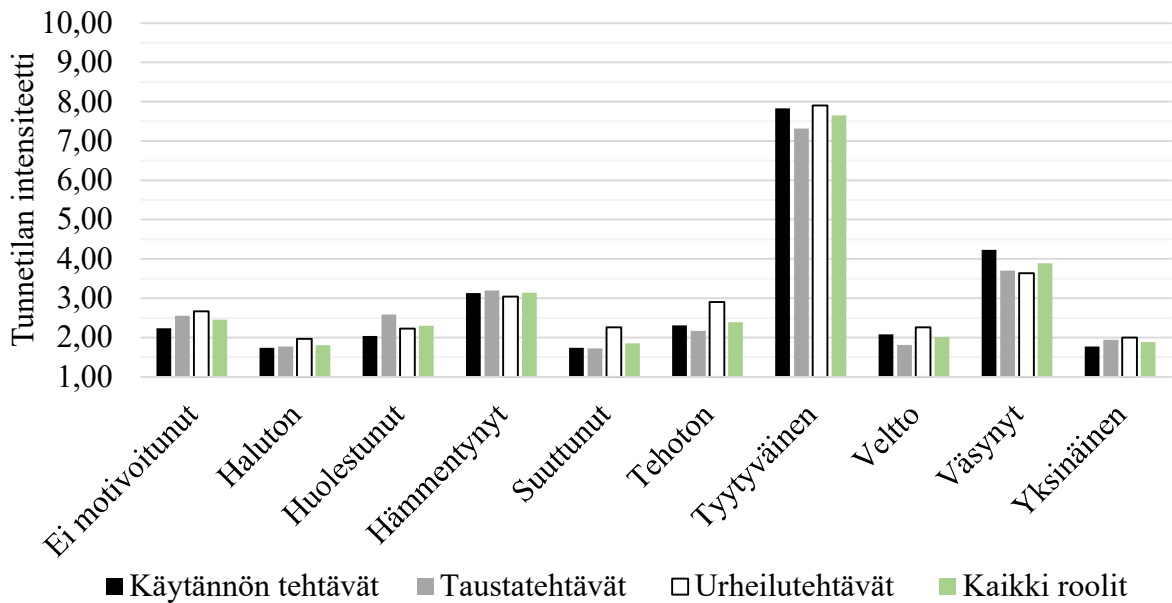
TAULUKKO 9. Tunnetilojen intensiteettien vaihtelu päivän mukaan.

Tunnetila	χ^2	p-arvo	d	parittaisvertailu	Std-testisuure	p-arvo
Hämmentynyt	10,240	0,017	0,034	päivä 2-päivä 4	-4,398	0,010
Keskittynyt	8,000	0,046	0,026	päivä 2-päivä 5	3,778	0,038
Luottavainen	13,010	0,005	0,043	päivä 2-päivä 3	4,319	0,012
				päivä 2-päivä 4	4,301	0,013
Motivoitunut	7,390	0,060	0,024	päivä 2-päivä 4	3,988	0,025
Rentoutunut	9,340	0,025	0,031	päivä 2-päivä 4	3,731	0,042

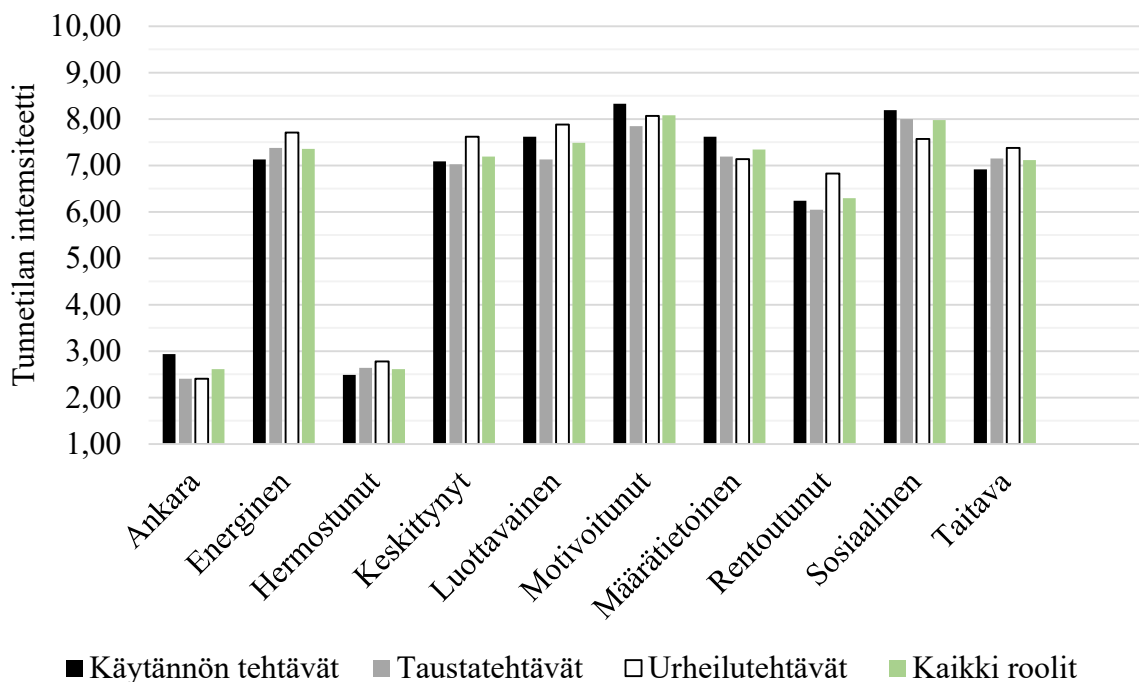
vapausaste $df=3$

8.2 Vapaaehtoisroolin vaikutus

Vapaaehtoisroolilla ei ollut tilastollista merkitystä sille, kuinka vapaaehtoiset olisivat tehneet samat tehtävät uudelleen ($p > 0,05$). Myös tunnetilojen intensiteettien vaihteluun vapaaehtoisroolin vaikutus oli vähäinen (kuvat 6 ja 7).



KUVA 6. Heikentävien tunnetilojen intensiteettien vaihtelu vapaaehtoisrooleittain.



KUVA 7. Heikentävien tunnetilojen intensiteettien vaihtelu vapaaehtoisrooleittain.

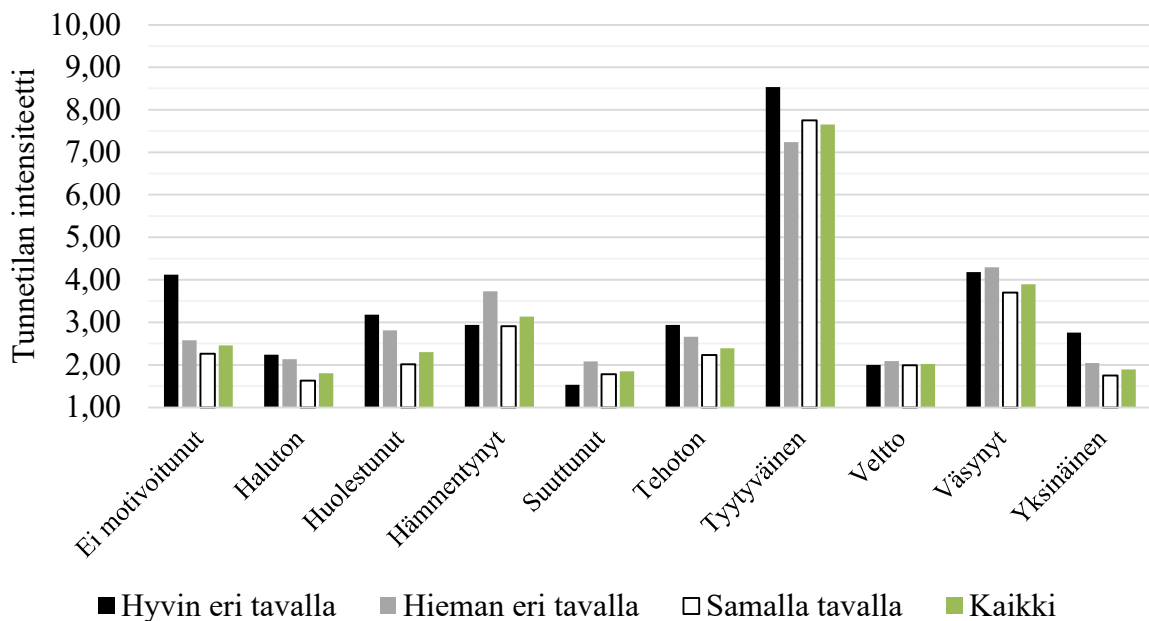
Vain tunnetilan luottavainen intensiteetti vaihteli tilastollisesti heikosti merkitsevästi vapaaehtoisroolin mukaan. ($\chi^2(2) = 6,286$ $p = 0,43$). Parittaisvertailussa merkitsevä ero löytyi vain tausta- ja urheilulajitehtävien välillä (taulukko 10). Tulosten perusteella urheiluvapaaehtoiset olivat luottavaisempia, kuin taustatehtävissä toimivat.

TAULUKKO 10. Tunnetilojen tilastollisesti merkittävä vaihtelu roolin mukaan.

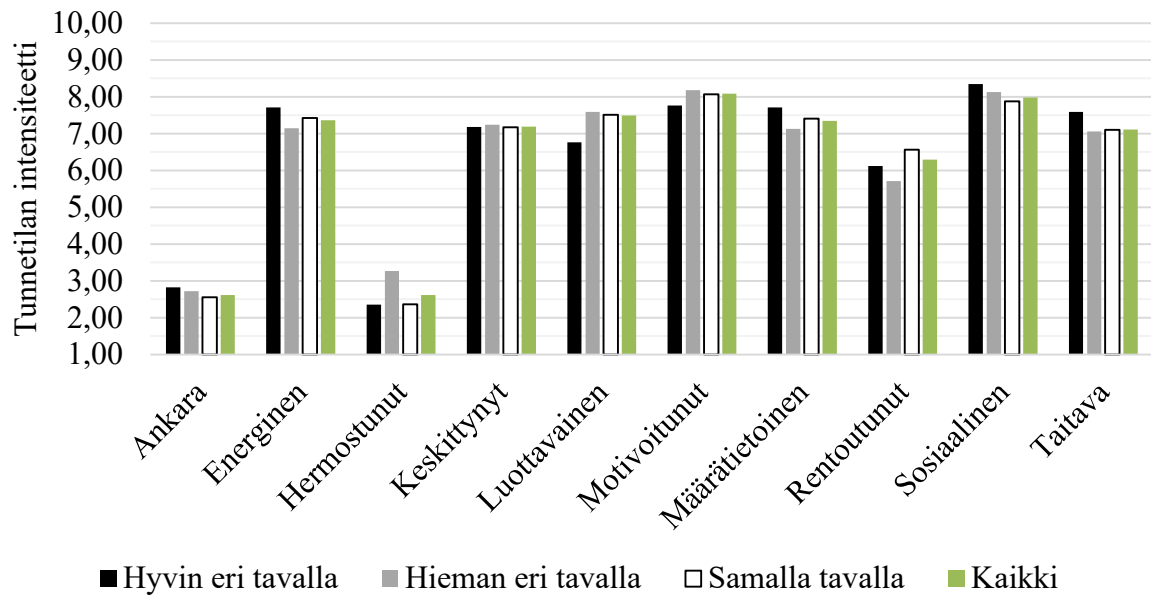
Tunnetila	df	X ²	d	p-arvo	Parittaisvertailu	Std. testisuure	p-arvo
Luottavainen	2	6,286	0,026	0,43	tausta—urheilu	3,54	0,033

8.3 Koetun tehtävistä suoriutumisen vaikutus

Kun tarkastellaan tunnetilojen intensiteettien keskiarvojen vaihtelua sen mukaan, kuinka vapaaehtoiset olisivat tehneet tehtävänsä myöhemmin uudelleen näyttäivät erot olleen pääosin pieniä. (kuvat 8 ja 9)



KUVA 8. Heikentävien tunnetilojen intensiteettien vaihtelu sen mukaan kuinka vapaaehtoiset tekisivät tehtävänsä uudestaan.



KUVA 9. Vahvistavien tunnetilojen intensiteettien vaihtelu sen mukaan kuinka vapaaehtoiset tekisivät tehtävänsä uudestaan.

Tilastollisesti tunnetilat vaihtelivat jonkin verran merkitsevästi sen mukaan kuinka vapaaehtoiset tekisivät tehtävänsä uudelleen. Neljä tunnetilaa vaihteli tilastollisesti merkitsevästi: huolestunut ($\chi^2(2) = 12,110, p = 0,001$), hermostunut ($\chi^2(2) = 7,470, p = 0,024$) hämmentynyt ($\chi^2(2) = 7,290, p = 0,026$) ja tyytyväinen ($\chi^2(2) = 9,800, p = 0,007$). (taulukko 11)

TAULUKKO 11. Tunnetilojen vaihtelu sen mukaan, kuinka vapaaehtoinen tekisi työn uudelleen.

Tunnetila	χ^2	p-arvo	d	Parittaisvertailu	Std- testisuure	p-arvo
Hermostunut	7,470	0,024	0,025	Hieman eri tavalla-Samalla tavalla	-3,702	0,024
Huolestunut	13,110	0,001	0,043	Hieman eri tavalla-Samalla tavalla	-4,310	0,007
				Hyvin eri tavalla-Samalla tavalla	-3,500	0,035
Hämmentynyt	7,290	0,026	0,024	Hieman eri tavalla-Samalla tavalla	-3,798	0,020
Rentoutunut	5,570	0,062	0,018	Hieman eri tavalla-Samalla tavalla	3,327	0,049
Tyytyväinen	9,800	0,007	0,032	Hieman eri tavalla-Samalla tavalla	3,860	0,017

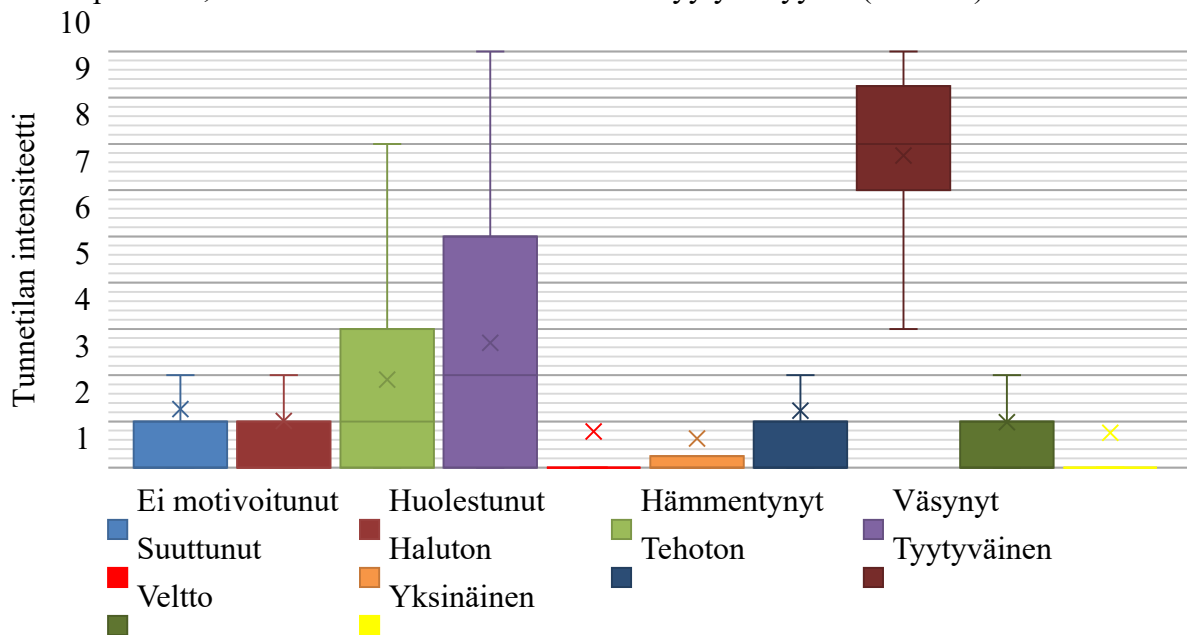
vapausaste $df=2$

Vahvin tilastollinen merkitsevyys oli tunnetilan huolestunut kohdalla $p < 0,005$. Muiden tunnetilojen kohdalla tilastollinen merkitsevyys oli pienempi ($p < 0,05$). Parittaisvertailussa huolestuneesta löytyi ero sekä vaihtoehtojen hieman eri tavalla ja samalla tavalla väliltä että hyvin eri

tavalla ja samalla tavalla väliltä. Tunnetilojen hermostunut, hämmentynyt ja tyytyväinen kohdalla erot löytyivät vaihtoehtojen hieman eri tavalla ja samalla tavalla väliltä. Rentoutuneisuus ei kokonaisuudessaan vaihdellut tilastollisesti merkitsevästi, mutta parittaisvertailussa vaihtoehtojen hieman eri tavalla ja samalla tavalla väliltä löytyy juuri ja juuri tilastollinen merkitsevyys. Vapaaehtoiset, jotka olisivat tehneet tehtävänsä jatkossa samalla tavalla uudestaan, kokivat vähemmän hermostuneisuutta, huolestuneisuutta ja hämmentyneisyyttä ja enemmän rentoutuneisuutta ja tyytyväisyyttä.

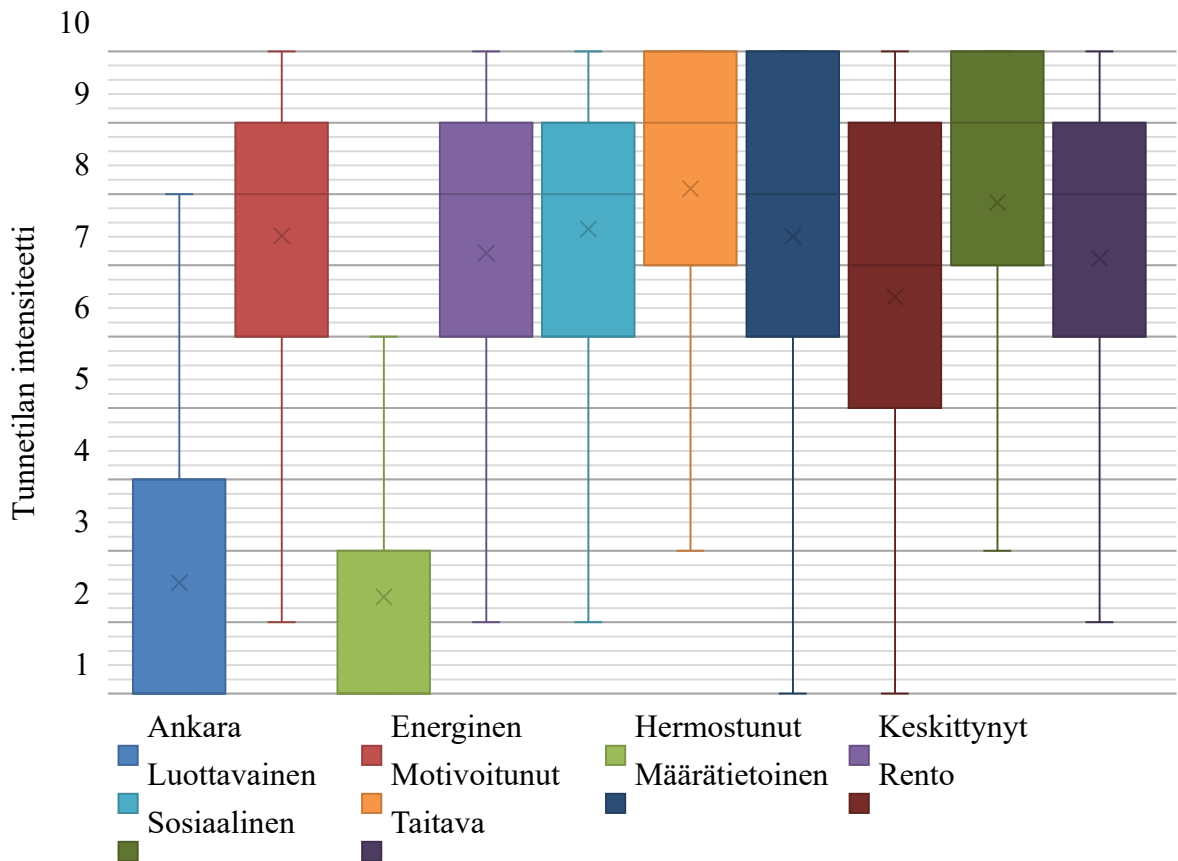
8.4 Vapaaehtoisten tehtävistä suoriutumisen kannalta ihanteelliset tunnetilaintensiteettialueet

Heikentävien tunnetilojen kohdalla erityisesti tunnetiloja suuttunut, haluton ja yksinäinen koettiin onnistuneessa suorituksessa mahdollisimman vähän. Matalat intensiteettitasot olivat ihanteellisia myös tunnetiloille ei-motivoitunut, huolestunut, tehoton ja veltto, mutta niiden kohdalla liikkumavaraa oli hieman enemmän. Laajimmat ihanteelliset intensiteettialueet olivat tunnetiloilla hämmentynyt ja väsynyt. Vaikka väsymykselle ihanteellinen voimakkuus asetui enimmäkseen intensiteettiasteikon arvojen 1–6 välille, olisi intensiteetin arvo voinut osua asteikolla mihin tahansa kohtaan ilman, että arvo olisi ollut poikkeava. Tyytyväisyys erosi ihanteelliselta intensiteettialueeltaan muista heikentävistä tunnetiloista. Muista heikentävistä tunnetiloista poiketen, oli ihanteellista tuntea voimakasta tyytyväisyyttä. (kuva 10)



KUVA 10. Heikentävien tunnetilojen ihanteelliset tunneintensiteettialueet.

Vahvistavien tunnetilojen ihanteelliset intensiteettialueet olivat laajempia kuin heikentävien tunnetilojen. Energisen, keskittyneen, luottavaisen, motivoituneen, määrätietoisen, rentoutuneen, sosiaalisen ja taitavan ihanteelliset intensiteettitasot olivat mahdollisimman korkeita, mutta niiden kokemisen voimakkuudet voivat ihanteellisessa suorituksessa vaihdella melko paljon. Motivoituneisuus ja sosiaalisuus vaativat korkeimmat intensiteetit. Määrätietoisuuden ja rentoutuneisuuden kokemisen voimakkuudet ovat voineet vaihdella koko asteikolla 1–10 ilman, että arvot ovat olleet poikkeavia. Muista vahvistavista tunnetiloista eroten ankaruus ja hermostuneisuus saivat pääosin matalia intensiteetti-arvoja. Heikentävien tunnetilojen tapaan oli ihanteellista kokea niitä mahdollisimman vähän. (Kuva 11) Taulukossa 12 on esitetty tunnetilojen keskiarvot, vaihteluvälit, keskihajonta ja mediaani silloin, kun vapaaehtoiset tekisivät tehtävänsä uudelleen samalla tavalla (n=204)



KUVA 11. Vahvistavien tunnetilojen ihanteelliset tunneintensiteettialueet.

TAULUKKO 12. taulukossa. Vapaaehtoisen tunnetilojen tunnusluvut, kun tehtävät tehtäisiin samalla tavalla uudestaan.

	Ka.	95 % Luottamusväli		Mediaani	SD
		Alempi	Ylempi		
Ankara	2,55	2,21	2,90	1,00	2,49
Ei motivoitunut	2,26	1,92	2,61	1,00	2,53
Energinen	7,42	7,10	7,73	8,00	2,30
Haluton	1,63	1,42	1,84	1,00	1,51
Hermostunut	2,36	2,07	2,64	1,00	2,07
Huolestunut	2,01	1,77	2,25	1,00	1,76
Hämmentynyt	2,91	2,55	3,26	2,00	2,56
Keskittynyt	7,17	6,80	7,55	8,00	2,72
Luottavainen	7,51	7,16	7,86	8,00	2,50
Motivoitunut	8,07	7,75	8,40	9,00	2,37
Määrätietoinen	7,41	7,03	7,79	8,00	2,76
Rento	6,56	6,19	6,93	7,00	2,68
Sosiaalinen	7,88	7,53	8,24	9,00	2,58
Suuttunut	1,78	1,52	2,04	1,00	1,89
Taitava	7,10	6,74	7,46	8,00	2,59
Tehoton	2,23	1,93	2,53	1,00	2,20
Tyytyväinen	7,75	7,41	8,09	8,00	2,47
Veltto	1,99	1,71	2,26	1,00	1,97
Väsynyt	3,70	3,32	4,08	3,00	2,75
Yksinäinen	1,75	1,51	2,00	1,00	1,81

9 TULOSTEN POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää Vuokatin EYOF-tapahtuman vapaaehtoistehävien aikaista vapaaehtoiskokemusta. Tehtävien aikaista vapaaehtoiskokemusta kuvasivat avoimet vastaukset työn parhaimmista ja huonoimmista puolista sekä vapaaehtoisten tunnetilojen vaihtelu ja koettu tehtävissä onnistuminen. Varsinaisten tulosten lisäksi tässä luvussa pohditaan vastausta sille, onko psykobiososiaaliseen malliin perustuvaa tutkimusta mahdollista siirtää urheilopsykologiasta vapaaehtoistutkimuksen kontekstiin. Luvun lopussa arvioidaan tätä tutkielmaa arvioimalla muun muassa sen luotettavuutta.

9.1 Tyytyväisyyttä tuottavat kokemukset vapaaehtoistehtävissä

Laadullisen analyysin perusteella syntyi kuusi luokkaa kuvaamaan vapaaehtoisten Vuokatin EYOF-tapahtuman aikaisia myönteisiä kokemuksia: urheilun parissa toimiminen, sosiaalinen elämä, tapahtuman henki, tyytyväisyys tehtävään, ulkoiset innostajat sekä itsensä kehittäminen. Syntyneistä kokemusluokista voi päätellä, että ainakin osa vastanneista on tapahtuman aikana ollut tyytyväisiä kokemusluokkiin rinnastettaviin asioihin. Tyytyväisyyden ja motivaation välisen suhteen kautta tuloksista voi edelleen tehdä tulkintoja siitä, millaiset tekijät ovat motivoineet vapaaehtoisia osallistumaan Vuokatin EYOF-tapahtumaan. Seuraavaksi kokemusluokkia pohditaan tarkemmin peilaten niitä tutkimuskirjallisuuteen.

Urheilun parissa toimiminen. Tutkimuskirjallisuudessa on tunnistettu, että vapaaehtoiset ovat kiinnostuneita sekä näkemään urheilua että tapaamaan urheilijoita. Urheilun parissa toimiminen -luokkaan liittyviä väitteitä löytyy urheilutapahtumien vapaaehtoisten motivaatiota (ks. Farrell ym. 1998; Giannoulakis ym. 2007; Bang ym. 2008) ja tyytyväisyyttä (Doherty 2009) tarkastelevista mittareista. Lisäksi tutkimuskirjallisuudesta löytyy kokonaisia faktoreita, joiden sisältö on yhtenevä urheilun parissa toimimista kuvaavan luokan kanssa (ks. esim. Doherty 2009; Dickson ym. 2015). Urheiluun liittyvien motiivien tärkeys vapaaehtoiselle vaihtelee aikaisemmassa tutkimuksessa. Suomalaistutkimuksessa ne eivät ole olleet tärkeimpiä, mutta eivät toisaalta myöskään vähinten tärkeitä (ks. Aarno-Kasti & Virolainen 2013; Kähkönen ym. 2020).

Toisaalta joissain kansainvälisissä tutkimuksissa urheilumotiivin on havaittu olevan urheilutapahtuman vapaaehtoisten vähiten tärkeimpien motiivien joukossa (ks. Hallman & Harm 2012; Vansicle ym. 2015).

Ei ole yllättävää, että urheilutapahtumaan osallistuneet vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä juuri urheiluun liittyneisiin kokemuksiin, varsinkin kun vapaaehtoisissa oli mukana paitsi sinne itsenäisesti hakeutuneita, myös lähialueiden urheiluseurojen kautta saapuneita talkoolaisia. On mahdollista, että urheilun erityistapahtumiin osallistutaan enemmän itse urheilun kuin auttamisen halun vuoksi (Bang & Ross 2009). Vuoden 2011 yleisurheilun maailmanmestaruuskisojen vapaaehtoisia käsittelevässä tutkimuksessa havaittiin, että vahvempi urheiluidentifikaatio oli välillisesti yhteydessä korkeampaan tyytyväisyyteen sekä sitoutumiseen ja sitä kautta edelleen kiinnostukseen jatkaa vapaaehtoisena myös tulevissa tapahtumissa (Seungmo ym. 2013). Toisaalta on havaittu, että vapaaehtoisuuttaan uusivien vapaaehtoisten kohdalla voimakkaat urheiluun liittyvät motiivit ovat negatiivisessa yhteydessä aikomukseen jatkaa vapaaehtoisena edelleen (Dickson ym. 2014).

Moni vapaaehtoinen oli maininnut työtehtävänsä parhaaksi asiaksi urheilijoiden tapaamisen. Toisin kuin esimerkiksi olympialaisissa ja eri lajien maailmanmestaruuskilpaluissa, EYOF-tapahtuman nuoret urheilijat tuskin olivat täysi-ikäisten vapaaehtoisten silmissä esikuvia tai julkisuuden henkilöitä. Kun vastauksia peilaa siihen, että tapahtuman keskiössä olivat nimenomaan nuoret, herää ajatus siitä, voisivatko vastaukset heijastaa jollain tavalla yhteneväisyyttä vapaaehtoisten ja tapahtuman arvojen välillä. Koska kyseessä oli nuorten tapahtuma, tapahtumaan oli ehkä hakeutunut vapaaehtoisia, joille toimiminen nuorten kanssa oli tärkeää.

Ihmiset ympärillä loivat tapahtuman hengen. Kahdesta luokasta, sosiaalinen elämä ja tapahtuman henki, muodostui yksi suurempi kokonaisuus: Ihmiset ympärillä loivat tapahtuman hengen. Luokassa sosiaalinen elämä vastaukset liittyvät selkeästi sosiaaliseen vuorovaikutukseen, talkooporukkaan ja yhdessä tekemiseen. Tapahtuman henki -luokan vastauksista nousi esille auttaminen, muiden ihmisten iloiseksi tekeminen ja ilmapiiri. Näihin kaikkiin liittyi tavalla tai toisella erottamattomasti muut tapahtumaan osallistuvat ihmiset.

Aineistosta löytynyt sosiaalinen elämä -luokka on yhteneväinen pitkällä aikavälillä kertyneen tutkimustiedon kanssa. Useammista urheilutapahtumien vapaaehtoisten motivaatiota käsittelevien tutkimusten mittareista löytyy sosiaalisen kanssakäymiseen ja yhteisöllisyyteen liittyviä

väittämiä (ks. esim. Clary ym. 1998; Farrell ym. 1998; Giannoulakis ym. 2007; Bang ym. 2008). Ylipäättään sosiaalisten suhteiden ja kanssakäymisen merkitys on tunnistettu eri näkökulmista urheilutapahtumien vapaaehtoisia käsittelevissä tutkimuksissa. Sosiaalisuuteen liittyvät tekijät ovat myönteisesti yhteydessä urheilutapahtuman vapaaehtoisten tyytyväisyyteen (Elastad 1996, Dohertyn 2009 mukaan; Farrell ym. 1998; Costa ym. 2006) ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvillä tekijöillä on havaittu tyytyväisyyden (Doherty 2009; Okada 2022) ja motivaation (Allen & Shaw 2009) kautta olevan myönteinen yhteys aikomukseen jatkaa vapaaehtoisena myös tulevaisuudessa. Yhteisöllisyyden tunteen on lisäksi havaittu vaikuttavan myönteisesti vapaaehtoisten motivaatioon, sitoutumiseen ja kokemukseen (Lachance & Parent 2020). Lachance ym. (2022) pohtivat, että yhteisöllisyyden tunteen puuttuminen voisi vaikuttaa tyytyväisyyteen kielteisesti, mikä puolestaan vaikuttaisi kokemukseen.

Lisäksi yhteisöllisyyden tunteen on havaittu lisäävään vapaaehtoisten sitoutumista organisaatioon, mikä puolestaan lisää edelleen tyytyväisyyttä (Costa ym. 2006). Tätä suhdetta voi selittää Uuden-Seelannin Master Games 2006 -tapahtuman vapaaehtoistutkimuksessa tehty havainto, jonka mukaan psykologisten perustarpeiden, joihin myös yhteenkuuluvuuden tunne kuuluu, täytyminen on tärkeää vapaaehtoisten motivaation ja tyytyväisyyden kannalta (ks. Allen & Shaw 2009). Urheilutapahtumissa kuulumista yhteisöön ja erilaisten ihmissuhteiden saamista voi edistää sosiaalisella kanssakäymisellä ja yhteiseen tekemiseen osallistumalla. Kun luokkaa ”sosiaalinen elämä” tarkastellaan tästä näkökulmasta, ei ole yllättävää, että se oli aineistossa kaikista selkeimmin esiin noussut luokka. Toisaalta vapaaehtoiset kokivat tapahtumassa myös jonkin verran sosiaalisen kanssakäymisen haasteita. Ikäviä kokemuksia oli aiheuttanut esimerkiksi se, että ohjeita ei oltu kuunneltu. Nämä huonot kokemukset eivät kuitenkaan olleet varsinaisesti sosiaalinen elämä -luokan vastakohtia. Kyse oli ennemminkin epäonnistuneista kommunikaatiotilanteista ihmisten välillä.

Auttamisen halu on noussut joissakin urheilutapahtumissa vapaaehtoisten tärkeimpien motiivien joukkoon (ks. esim. Giannoulakis ym. 2007; Aarno-Kaisti 2013; Kähkönen ym. 2020). Toisaalta Bang ja Ross (2009) esittävät, että urheilutapahtumien kontekstissa itse urheilu voisi olla vapaaehtoisille tärkeämpää kuin mahdollisuus auttaa. Tähän ajatukseen voi viitata tässäkin tutkimuksessa se, että auttamiseen liittyvien mainintojen joukossa oli sellaisia kokemuksia, joissa tehtävässä parasta oli juuri urheilijoiden tai itse tapahtuman auttaminen.

Tyytyväisyys tehtävään. Tehtävään suuntautuva tyytyväisyys esiintyi vapaaehtoisten vastauksissa kahdella tavalla: Osa vapaaehtoisista ilmaisi tyytyväisyytään tehtävän järjestelyihin. Osa taas mainitsi jonkin spesifin tekemisen. Samalla tavalla sekä spesifit työtehtävät että työn järjestelyt aiheuttivat myös tyytymättömyyttä. Sekä myönteisiä että kielteisiä suoraan työtehtävään liittyviä tekijöitä on kuvattu tutkimuskirjallisuudessa melko vähän. Eri motivaatiomittareista kuitenkin löytyy erilaisia tekemisen kautta saavutettuja motiiveja (ks. esim. Clary ym. 1998; Farrell ym. 1998; Bang 2008).

Sekä tyytyväisyyttä että tyytymättömyyttä työtehtävään voidaan tarkastella vapaaehtoistehtävän ja itsemääräämisteorian kautta. Vapaaehtoisroolilla on havaittu olevan yhteys vapaaehtoisten tyytyväisyyteen ja sitä kautta tulevaan vapaaehtoisuuteen (Rogalsky ym. 2016), joten olisi tärkeä pyrkiä löytämään vapaaehtoisille mahdollisimman mielekäs rooli silloin, kun se on mahdollista. Mahdollisuus löytää mielekäs ja iloa tuottava tehtävä voi lisätä vapaaehtoisten autonomiaa (Allen & Bartle 2014). Psykologisten perustarpeiden, joihin myös autonomian tunne kuuluu, on puolestaan havaittu vaikuttavan urheilutapahtuman vapaaehtoisten motivaatioon ja tyytyväisyyteen (Allen & Shaw 2009). Itsemääräämisteorian näkökulmasta voisi olla mahdollista, että joutuminen itselleen epämieluisiin tehtäviin aiheuttaa tyytymättömyyttä heikentämällä autonomian ja kompetenssin kokemuksia, kun vapaaehtoinen ei pääse tuomaan esille parasta osaamistaan tai kehittämään osaamistaan mielekkäällä tavalla.

Sitä, että vastauksia, joissa parasta oli tekeminen itsessään, löytyi melko paljon, voi pitää merkkinä siitä, että moni vapaaehtoinen oli tyytyväinen itse tehtävään. Tehtävän mielekkyys itsessään voi kertoa siitä, että vapaaehtoisille on onnistuttu löytämään juuri heille sopivia tehtäviä. Toisaalta vastauksia, joissa työtehtävä ei ollut mieleinen, oli aineistossa vähän, joten analysoitujen vastausten perusteella tyytymättömyys työtehtävien sisältöön ei ollut Vuokatin EYOF-tapahtumassa merkittävä vapaaehtoisten tyytymättömyyteen vaikuttava tekijä. Molempien sekä myönteisten että kielteisten mainintojen kohdalla on kuitenkin huomioitava mahdolliset kysymyksen asettelusta johtuvat rajoitukset. On mahdollista, että kysymyksen asettelu on ohjannut vastaajia kertomaan spesifejä työn sisältöön liittyviä asioista, koska näitä edeltävässä kysymyksessä piti luetella tarkasti päivän aikana tehdyt työtehtävät.

Ulkoiset innostajat. Aineiston luokittelussa löytyi useita mainintoja hyvästä säästä ja ulkona olemisesta. Tapahtumassa olikin alkuvuikosta todella aurinkoinen sää ja sen merkitys nousi

esille myös vapaaehtoisten kanssa käydyistä keskusteluista. Toisaalta säätilaan liittyviä mainintoja löytyi myös kielteisten tekijöiden puolelta. Tuloksena säähän liittyvien mainintojen löytymistä aineistosta ei voi pitää kovin merkityksellisenä, koska säähän ei kisaorganisaatio voinut luonnollisesti vaikuttaa millään tapaa. Sitä paitsi on mahdollista, että kun vapaaehtoisten on pitänyt keksiä nopeasti tehtävään liittyviä vastauksia, on ihana auringonpaiste, illan kylmenevä ilma tai viimeisten päivien lumisade ollut ensimmäisiä mieleen tulleita asioita. Yksilöllisenä kokemuksena ja vaikutuksena vapaaehtoisten tunnetiloihin säätilaa ei kuitenkaan kannatta täysin ohittaa. Säätilalla on havaittu olevan pientä myönteistä vaikutusta mielialaan ja toisaalta on mahdollista, että ihmiset kokevat enemmän väsymyksen tunnetta kylmässä ilmassa (Köös ym. 2011).

Aineelliseen palkkioon viittavia tekijöitä nousi vastauksissa esille melko vähän. Tulokselle antaa tukea aikaisempi tutkimus, jossa aineelliset motiivit eivät ole nousseet vapaaehtoisuuden tärkeimmiksi motiiveiksi (ks. esim. Kähkönen ym. 2020; Aarno-Kaisti & Virolainen 2012; Bang 2008).

Itsensä kehittäminen. Myös itsensä kehittäminen -luokka on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Motivaatiotutkimuksissa on tunnistettu kokemusten ja osaamisen karttuminen työurafaktorina (ks. esim. Clary ym. 1998; Bang ym. 2008). Vapaaehtoisuuden koettuja hyötyjä mitaavassa tutkimuksessa toiseksi tärkeimmäksi faktoriksi muodostuu taitojen kerryttämisen faktori, joka sisältää mahdollisuuden kerryttää omaa osaamista (Doherty 2009).

9.2 Tyytymättömyyden keskiössä johtamisen ja organisoinnin haasteet

Vapaaehtoisten tyytymättömyydestä ja huonoista kokemuksista löytyy yleisesti vähemmän tutkimuskirjallisuutta kuin tyytyväisyydestä ja motivaatiosta. Yksi todennäköinen selitys tälle on, että tutkijat ovat halunneet ennen kaikkea selvittää tyytyväisyyden ja motivaation avulla, mitkä tekijät saavat vapaaehtoiset sitoutumaan ja uusimaan vapaaehtoisuutensa (ks. Doherty 2009; Bang ym. 2009; Kim 2017; Lachance & Parent 2020; Chiu ym. 2023). Myönteisten kokemusten rinnalla olisi kuitenkin tärkeä kiinnittää huomiota myös tyytymättömyyttä ja huonoja kokemuksia aiheuttaviin tekijöihin, jotta tapahtumaorganisaatioiden on mahdollista pyrkiä vähentämään niitä.

Noin joka kolmas analysoiduista vastauksista ei sisältänyt ollenkaan tapahtumaan liittyviä huonoja kokemuksia. Vastauksista voi varovasti tulkita, että merkittävällä osalla vapaaehtoisista ei vastaushetkellä ollut mielessään tyytymättömyyttä aiheuttavia kokemuksia. Tulkinta on samansuuntainen suhteessa EYOF-tapahtuman jälkikyselyn tuloksiin, joiden mukaan vapaaehtoiset olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä vapaaehtoiskokemuksensa (ks. Ng & Salmikangas 2022), vaikkakaan SMILE- ja jälkikyselyn tuloksia ei muun muassa niiden ajallisen sijoittumisen vuoksi voi suoraan verrata toisiinsa.

Se, että vapaaehtoiset ovat kertoneet myös kielteisiä kokemuksia omista työtehtävistään ei välttämättä kerro siitä, että vapaaehtoiset olisivat olleet ylipäättään tyytymättömiä tai epämotivoituneita tehtäviinsä. Vapaaehtoiset saattavat olla hyvinkin motivoituneita tapahtumaan, vaikka joutuvat tekemään myös ikävämpiä asioita, jos he ymmärtävät epämiellyttävien tehtävien arvon tapahtumalle (Allen & Shaw 2009). Hyvä esimerkki on erään alppihiihdon parissa työskennelleen vapaaehtoisen kokemus:

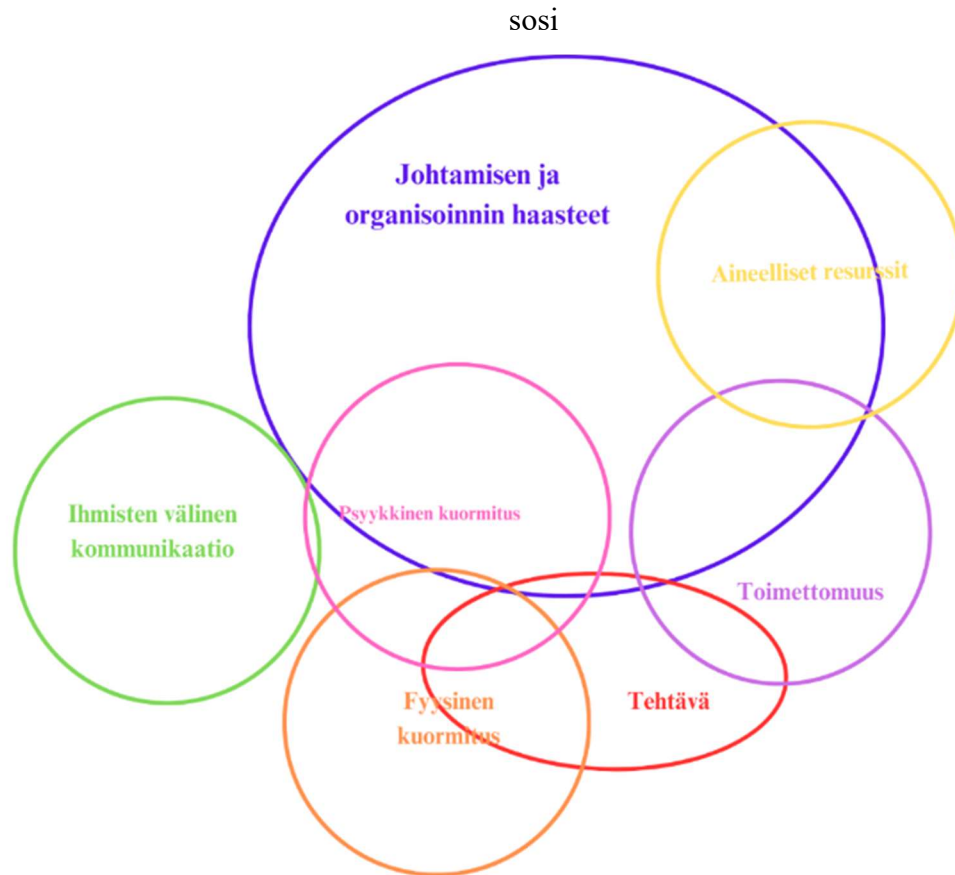
“Kiipeily kengät jalassa on raskasta ja verkottaminen rinteessä on vaikeaa, mutta on kuitenkin tärkeää”.

Vaikka vapaaehtoinen teki fyysisesti raskasta ja mahdollisesti välillä jopa turhauttavaakin tehtävää, ymmärsi hän työnsä tärkeyden kisan onnistumisen kautta. Lisäksi, kun kielteisiä kokemuksia kysyttiin erikseen, saattoi melko tyytyväinenkin vapaaehtoinen keksiä työstään jonkin huonon puolen. Esimerkiksi yksi ampumahiihdon sakkokierroksia kirjannut vapaaehtoinen kertoi työnsä huonoimmasta puolesta näin:

“Ehkä se istuminen mut ei sekään paha ollut”

Analyysin tuloksena muodostui seitsemän kokemusluokkaa kuvaamaan erilaisia vapaaehtoisille tyytymättömyyttä aiheuttavia kokemuksia tapahtuman aikana: tapahtuman johtaminen ja organisointi, toimettomuus, psyykinen kuormitus, ympäristön aiheuttama fyysinen kuormitus, sosiaalisen kanssakäynnin haasteet, tehtävä itsessään sekä tapahtuman aineelliset resurssit. Jokainen luokka antaa itsessään tärkeää tietoa vapaaehtoisten kielteisistä ja mahdollisesti tyytymättömyyttä aiheuttavista kokemuksista, mutta samaan aikaan luokat ovat limittäin toistensa kanssa. Koska luokkien rajat eivät ole selvät, on analyysivaiheessa lähes jokaisen luokan kohdalla tullut vastaan yksittäisiä kokemuksia, jotka olisivat voineet sopia näkökulmasta riippuen

myös toiseen luokkaan. Kuva 12 havainnollistaa kokemusluokkien limittäisyyksiä ja riippuvuussuhteita. Kuva havainnollistaa vain tekijöiden yhteyttä, se ei ole mittakaavassa luokkien koon mukaan.



KUVA 12. Vapaaehtoisten tyytymättömyyttä aiheuttavien tekijöiden limittäisyys ja suhteet toisiinsa.

Keskeinen kuvasta 12 tehtävä huomio on, että kaikki kokemusluokat ovat vähintään pienessä kosketuksessa tapahtuman johtaminen ja organisointi -luokan kanssa. Näin ollen johtopäätöksenä on, että suuri osa vapaaehtoisten tyytymättömyyttä aiheuttavista tekijöistä johtui tavalla tai toisella tapahtuman johtamisesta ja organisoinnista. Tähän havaintoon voi löytää jonkin verran tukea aikaisemmasta tutkimuksesta. Rogalsky ym. (2016) ovat huomanneet, että aikaisemmassa tutkimuksessa eniten vapaaehtoisten tyytymättömyyttä aiheuttaneet asiat ovat olleet sellaisia, joihin tapahtumaorganisaation on ollut mahdollista vaikuttaa. Tapahtumanjärjestäjien kannalta tätä voi pitää hyvänä uutisena, sillä halutessaan heillä on mahdollisuus poistaa tyytymättömyyttä aiheuttavia tekijöitä.

Varsinaiseen vapaaehtoisten johtamisen haasteet -luokkaan kuuluu mainintoja muun muassa ohjeistuksen epäselvyydestä ja tiedon saannin vaikeudesta. Samat kokemukset näkyivät myös jälkikäteen tehdyn kyselyn vastauksissa. EYOF-tapahtuman vapaaehtoiset olivat eniten tyytymättömiä (22 prosenttia vastanneista) tapahtuman aikaiseen kommunikaatioon (Ng & Salmikangas 2022). Se, että vapaaehtoiset ovat myös tapahtuman jälkeen olleet tyytymättömiä kommunikaatioon, voi nostaa tapahtuman aikana esiin nostetut johtamisen ongelmien kokemukset merkityksellisemmiksi. Tekijät, jotka ovat aiheuttaneet tyytymättömyyttä tapahtuman jälkeen, ovat tuskin olleet vain ohi meneviä ärsytyksen aiheita.

Johtamisen ja organisoinnin haasteisiin liittyvien tekijöiden vaikutus vapaaehtoisten tyytyväisyyteen on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa (ks. Doherty 2009; Wang & Wu 2013; Aisbett & Hoye 2015). Lähiesihenkilön tuella on havaittu olevan merkitystä vapaaehtoisten tyytyväisyydelle jopa enemmän kuin koko organisaation vapaaehtoisten johtamiselle (Aisbett & Hoye 2015). Vaikka vapaaehtoiset eivät maininneet vastauksissaan esihenkilön riittämätöntä tukea, voi esimerkiksi vastauksissa esiintynyt ohjeiden ja tehtävien epäselkeys sekä tiedon saannin puute kertoa siitä, ettei esihenkilöltä ole saatu riittävästi tukea ja ohjeistusta tehtäviin.

Perustarpeiden toteutumisen näkökulmasta epäonnistuneella johtamisella voi nähdä olevan mahdollisesti vaikutusta tyytyväisyydelle ainakin kompetenssin kokemuksen kautta. Esimerkiksi se, että vapaaehtoinen ei saa palautetta esihenkilöltään, voi mahdollisesti vähentää vapaaehtoisen kyvykkyyden kokemusta (Deci & Ryan 2000b). Toisaalta, jos vapaaehtoinen ei tiedä mitä tehdä eikä osaa tehtäviään, koska niihin ei olla opastettu, on ymmärrettävää, että vapaaehtoinen ei saa kokemuksia kyvykkyydestä. Päinvastoin, pahimmassa tapauksessa voi syntyä kokemus, siitä, että ei osaa tai pysty hoitamaan tehtäviään.

Tapahtuman materiaaliset resurssit -luokka on sijoitettu organisaation ja johtamisen sisään, koska vaikka tekijöissä ei pääosin ole kyse itse johtamisesta, oli moniin kokemusluokkaan kuuluviin tekijöihin organisaation mahdollisuus vaikuttaa ainakin jollain tasolla tapahtumassa. Kaikista luokkaan liittyvistä tekijöistä esiintyi kuitenkin vain muutamia yksittäisiä mainintoja, joten kokonaisuudessaan ei voi sanoa, että tapahtuman materiaaliset resurssit tai niiden puutteet olisivat olleet merkittävä tyytymättömyyden aiheuttaja. Yksittäisen vapaaehtoisen tyytyväisyydelle on kuitenkin ollut varmasti vaikutusta esimerkiksi sillä, oliko hän saanut itselleen sopivaa ruokaa tai vapaaehtoisasun. Farrell ym. (1998) havaitsivat tosin jo noin 30 vuotta sitten, että

puutteilla, kuten kulkemisen helppoudella ja wc-tiloilla on merkitystä vapaaehtoisten tyytyväisyyteen. Lisäksi esimerkiksi ruoka ja vapaaehtoisasu voivat olla vapaaehtoisia motivoivia tekijöitä (ks. Bang ym. 2009), joten näiden puutteet ovat mahdollisesti voineet estää joidenkin motivaatiotekijöiden toteutumisen.

9.2.1 Toimettomuutta ja ylikuormitusta

Vaikka toimettomuutta ja psyykkiseen kuormitukseen kuuluvaa kiireentunnetta voi pitää toisensa vastakohtana, eivät kokemukset sulje toisiaan pois. Kuten eräs vapaaehtoinen kuvasi, voi sekä toimettomuuden että kuormituksen kokemukset olla läsnä päivän aikana saman vapaaehtoisen tehtävissä:

“Workload can vary a lot, sometimes very busy sometimes very quiet.”

Toimettomuuden kokemus ilmeni vapaaehtoisten vastauksissa pääosin odottamisena ja tekemisen puutteena. Toimettomuuden kokemuksen vaikutusta vapaaehtoisen tyytyväisyyteen ja motivaatioon voi tarkastella psykologisten perustarpeiden, tarkemmin kyvykkyyden tarpeen täyttämisen, kautta. Omien taitojen käyttäminen ja kehittäminen vapaaehtoistehtävissä voivat vahvistaa vapaaehtoisen kyvykkyyden kokemusta, ja tieto siitä, että oma panos on merkityksellinen, voi lisätä vapaaehtoiskokemuksesta saatava iloa (Allen & Shaw 2009). Kun työvuoro on täynnä odottamista ja toimettomuutta, ei vapaaehtoinen pääse esimerkiksi kehittämään osaamistaan tai hyödyntämään taitojaan. Jos vapaaehtoista motivoivat esimerkiksi halu auttaa tapahtumaa menestymään (ks. esim. Farrell ym. 1998), tuntea itsensä hyödylliseksi tai oppia uusia taitoja (ks. esim. Bang ym. 2008; Doherty 2009), ei vapaaehtoinen saavuta motivaatiota-voitteitaan, jos työvuoro on lähinnä odottelua. Lisäksi odottavaa vapaaehtoista tuskin ajaa ainakaan kauaa sisäinen motivaatio, kun tekeminen ei itsessään ole hauskaa ja palkitsevaa.

Sekä toimettomuus että kuormitus ovat voineet johtua paitsi vapaaehtoistyön huonosta organisoinnista, mutta myös muista tekijöistä. Työympäristössä kiirettä aiheuttaa muun muassa huono johtaminen, mutta kiire voi olla myös itse aiheutettua (Järnefelt 2002, 23–24). Toimettomuutta puolestaan voi aiheuttaa esimerkiksi se, että tapahtumaan rekrytoidaan enemmän vapaaehtoisia kuin mihin olisi todellisuudessa tarvetta. Tällä pyritään ennakoimaan tilanteita, joissa kaikki vapaaehtoiset eivät saavu paikalle tai hoida tehtäviään kunnolla. Lopulta voi käydä niin, että

vapaaehtoisia on liikaa eikä kaikille löydy tekemistä. (Cuskelly ym. 2004) Toisinaan sekä toimetttömyys että hetkellinen ylikuormitus ovat voineet olla työtehtävien luonnollisia ominaisuuksia tai johtua tilanteista, joita ei ole voitu täysin ennakoida. Esimerkiksi dopingtestaajan tehtävään kuului odottaa, että urheilija oli valmis antamaan näytteen. Vapaaehtoiselle hetkellisistä stressiä puolestaan on saattanut aiheuttaa se, että ennakoitua suurempi joukko ihmisiä on tarvinnut asiakaspalvelua samaan aikaan. Lisäksi EYOF -tapahtuma oli vapaaehtoisille pitkä ja intensiivinen rupeama, jonka aikana on ollut normaalia kokea väsymystä.

Valitettavasti kaikkien vastausten kohdalla aineistosta ei ollut mahdollista tulkita, oliko toimetttömyys tai kuormitus sellaista, johon hyvällä organisoinnilla olisi voitu vaikuttaa. Vaikka kokemuksen taustalla olisivat olleet muut kuin organisaatiosta johtuvat syyt, on oletettavaa, että kokemus on ollut aito ja vapaaehtoiselle jollakin tapaa merkityksellinen vastaushetkellä. Molemmissa luokissa etualalla on jonkinlainen tunnetila (esim. kiire, väsymys, pitkästyminen jne.). Tunnetilat ottavat yleensä hetkellisesti hallitsevan aseman mielessä ja toimivat motiiveja ohjaten (Helkama ym., 164–165). Näin ollen voisi ainakin olettaa, että toimetttömyys ja kuormitus ovat vaikuttaneet ainakin hetkellisesti siihen, miten motivoituneita vapaaehtoiset ovat olleet vapaaehtoistyön tekemiseen.

Vaikka aina toimetttömyyden tai kuormittuneisuuden tunteisiin ei voida vaikuttaa, olisi tärkeää pyrkiä vähentämään niitä aina mahdollisuuksien mukaan. Stressillä on havaittu olevan kielteinen vaikutus vapaaehtoisten tyytyväisyyteen. Dohertyn (2009) tutkimuksessa liika työmäärä ja paineentunne olivat yksittäisinä tekijöinä osina laajemmissa kokonaisuuksissa, joilla oli kielteistä vaikutusta vapaaehtoisuuden uusimiselle.

9.2.2 Osa tyytymättömyyden kohteista on vapaaehtoisorganisaation vaikutuspiirin ulottumattomissa

Vaikka tapahtuman johtamisella on suuri merkitys tyytymättömyyttä aiheuttavien kokemusten syntymiselle, on myös tekijöitä joihin organisaatio voi vaikuttaa vähemmän ja joihinkin asioihin vaikuttaminen on jopa mahdotonta. Psykykkisen kuormituksen lisäksi aineistosta muodostui ympäristön aiheuttamaa fyysistä kuormitusta kuvaava luokka, johon kuuluu mainintoja säätilasta, tehtävien fyysisestä raskaudesta sekä kävelystä. Luokka on pieni ja siihen kuuluvat tekijät ovat pääosin sellaisia, joihin tapahtumaorganisaatio ei voinut vaikuttaa.

Toisaalta tekijöitä ei pidä väheksyä, sillä niillä on voinut olla aito vaikutus vapaaehtoisten kokemuksiin. Lämpötilan vaihtelulla on fysiologisia vaikutuksia ihmisen keholle. Se vaikuttaa esimerkiksi verenpaineeseen (ks. Barnett ym. 2007) ja on mahdollista, että kylmä ilma lisää väsymyksen kokemusta (Kööts ym. 2021). Vaikka psyykkistä ja fyysistä kuormitusta kuvaavat luokat eroavat selkeästi toisistaan, ovat ne samaan aikaan selkeästi limittäin. Fyysinen kuormitus kuormittaa myös henkisesti ja toisinpäin. Esimerkiksi väsymystä kuvaavista kokemuksista ei loppujen lopuksi selvinnyt, millaisesta kuormituksesta väsymys oli lähtöisin.

Myös sosiaalisen kanssakäymisen haasteita kuvaava luokka on hyvä esimerkki siitä, ettei tapahtumaorganisaation vaikutusvalta ylettynyt kaikkialle. Toisaalta ihan kaikki tapahtuman osallistujat ovat voineet omalta osaltaan vähentää huonoja tapahtumakokemuksia käyttäytymällä toisia kohtaan kunnioittavasti ja tuomalla itse myönteistä henkeä tapahtumaan.

Valitettavasti ikävillä ja haastavilla kommunikaatiotilanteilla voi nähdä olevan vaikutusta psykologisten perustarpeiden toteutumiseen. Huonoa kommunikaatiota ja epämiellyttävää käytöstä kohtaava voi kokea, että ei saa sosiaalista tukea ja välittämistä tapahtuman aikana (ks. Deci & Ryan 2000b) muilta ihmisiltä, mikä voi johtaa siihen, että tarve yhteenkuuluvuuden tunteeseen ei toteudu. Epämiellyttävillä sosiaalisilla tilanteilla voi olla vaikutusta myös kompetenssin kokemukseen. Pystyvyyden tunnetta voi vähentää esimerkiksi huono palaute (Deci & Ryan 2017), jollaiseksi vapaaehtoinen on voinut kokea esimerkiksi asiakaspalvelutilanteessa saamansa epämiellyttävän kommentin.

9.3 Yhteenveto avointen vastausten tuloksista

Sosiaalisen vaihdon teoriaan peilaten vapaaehtoiset saivat osallistumisestaan paljon, mutta joutuivat myös antamaan muutakin kuin aikaansa. Tapahtuma tarjosi vapaaehtoisille muun muassa mahdollisuuden päästä katsomaan kisoja, viettää aikaa yhdessä muiden vapaaehtoisen kanssa ja kokemuksen tapahtuman tunnelmasta. Toisaalta toimeton tai tapahtuman aineellisiin resursseihin tyytymätön vapaaehtoinen saattoi kokea, ettei saanut tarpeeksi vastinetta antamalleen ajalleen, mikä voi tulevaisuudessa mahdollisesti johtaa siihen, että vapaaehtoinen ajattelee, ettei aikaa kannata mennä tuhlaamaan tuleviin tapahtumiin (ks. Doherty 2009). Erityisesti psyyk-

kistä ja fyysistä kuormitusta sekä sosiaalisen kanssakäynnin ongelmia kuvaavien luokkien kohdalla tilanne voi olla jopa vakavampi. Jos tapahtumaan osallistuminen on ollut todella kuormittavaa psyykkisesti tai fyysisesti, on vapaaehtoinen voinut kokea, että häneltä on viety paitsi aikaa, myös psyykkisiä ja fyysisiä voimavaroja enemmän kuin hän osan saanut osallistumisesta.

Kokonaisuudessaan Vuokatin EYOF-tapahtuman vapaaehtoiset mainitsivat monia tekijöitä, jotka kuvasivat heidän vapaaehtoistehtävien aikaisia kokemuksiaan. Näistä kokemuksista on voitu tulkita, mitkä tekijät tekevät vapaaehtoiset tyytyväisiksi ja motivoivat heitä. Toisaalta vastausten perusteella on voitu eritellä myös tekijöitä, jotka aiheuttavat vapaaehtoisille tehtäviin liittyvää tyytymättömyyttä. Luokista löytyy paljon yhteneväisyyksiä tapahtumavapaaehtoisten motivaatiota ja tyytyväisyyttä käsittelevään kirjallisuuteen. Myönteisten kokemusten ja sitä kautta tyytyväisyyteen ja motivaatioon liittyvien tekijöiden kohdalla tässä tutkimuksessa tärkeimmiksi nousivat sosiaaliseen kanssakäymiseen ja tapahtuman henkeen sekä urheiluun liittyvät tekijät. Tässä tutkimuksessa esiin nousseet tyytymättömyyteen vaikuttavat tekijät puolestaan liittyivät tavalla tai toisella tapahtuman johtamiseen ja organisointiin.

Myönteiset, tyytyväisyyttä ja motivaatiota kuvaavat luokat ovat linjassa aikaisemman vapaaehtoisia käsittelevän motivaatio- ja tyytyväisyystutkimuksen kanssa. Myös kielteiset, tyytymättömyyttä aiheuttaneet tekijät ovat saman suuntaisia aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kanssa. Jos vapaaehtoisten tyytymättömyyttä aiotaan jatkossa tutkia kyselylomakkeella, voisi tämän tutkielman perusteella suositella harkitsemaan kyselylomakkeen vastausvaihtoehtoihin muiden löytyneiden luokkien lisäksi myös vaihtoehtoa ”ei työhön liittyviä huonoja puolia”.

9.4 Vapaaehtoisten tunnetilat tuloksissa

Vuokatin EYOF-tapahtumassa vapaaehtoisroolilla ei ollut suurta vaikutusta vapaaehtoiskokemukseen, siltä osin kuin sitä tunnetilojen ja tehtävistä suoriutumisen kokemuksen kautta tutkitiin. Vapaaehtoisroolin merkitys näkyi ainoastaan siinä, että urheilutehtävien parissa työskennelleet vapaaehtoiset ovat olleet vapaaehtoistehtäviensä aikana luottavaisempia, kuin käytännön tehtäviä tehneet vapaaehtoiset.

Urheilulajivapaaehtoisten suurempaa luottavaisuuden kokemusta voi selittää se, että moni urheilulajivapaaehtoinen oli päätenyt vapaaehtoiseksi tapahtumassa lajin järjestämisestä vastaavan urheiluseuran kautta. Monella lajin parissa toimivalla on saattanut olla esimerkiksi spesifiä osaamista oman lajinsa kilpailun järjestämisestä. Oma osaaminen ja moniin kisoihin aikaisemmin osallistuminen on voinut tuoda luottavaisuutta toimia vapaaehtoistehtävässä. Esimerkiksi alppihiihtokilpailua järjestämässä olleista vapaaehtoisista muutama kertoi, kuinka he ovat olleet samalla porukalla järjestämässä useita kisoja. Myös ampumahiihtopaikalta löytyi vapaaehtoinen, joka kertoi vuosikymmenten kokemuksista ampumahiihtokisoissa vapaaehtoisena toimimisesta.

Tutkimuksessa analysoitiin vastaukset, jotka olivat tulleet kyselyyn toisen ja neljännen tapahtumapäivän väliseltä ajalta (21.–23.3.2024). Päivät erosivat toisistaan paitsi ohjelmaltaan, myös esimerkiksi säätiloiltaan. Toisena, kolmantena ja neljäntenä tapahtumapäivänä sää oli aurinkoinen ja vuodenaikaan nähden lämmin. Viidentenä päivänä sää muuttui lumisateiseksi ja hieman kylmemmäksi. Lisäksi kyselyyn vastasi eri vapaaehtoisia eri päivinä. Päiväkohtaiset erot vapaaehtoisten tunnetiloissa olivat kuitenkin melko pieniä. Vain viiden tunnetilan intensiteetti vaihteli päivän mukaan. Keskittyneisyys, luottavaisuus, motivoituneisuus ja rentoutuneisuus näyttivät lisääntyneen tapahtuman edetessä. Eniten lisääntyi luottavaisuus. Hämmennyneisyys puolestaan väheni. Muutos päivien välissä antaa viitteitä siitä, että tapahtuman alussa työtehtävissä on voinut olla epäselvyyttä, mikä on aiheuttanut hämmennystä. Kun tehtävät tulivat tutuiksi ja alun epäselvyydet ratkesivat, saattoivat vapaaehtoiset kokea enemmän luottavaisuuden ja rentouden tunteita. Tuloksissa ehkäpä hieman yllättävää oli, että keskittyneisyys lisääntyi siirryttäessä tapahtuman toisesta viidenteen päivään, vaikka voisi kuvitella, että ensimmäisenä päivän uusissa tehtävissä vaadittiin enemmän keskittymistä. Toisaalta eri päivinä haastateltiin eri vapaaehtoisia ja on mahdollista, että viidentenä päivänä saatiin esimerkiksi enemmän vastauksia sellaisilta vapaaehtoisilta, joiden tehtävät vaativat enemmän keskittymistä. Tunnetilojen muutoksesta päivien mukaan ei ole löydettävissä aikaisempaa tutkimusta, mutta Lachance ym. (2022) havaitsivat, että vapaaehtoisten tyytyväisyys muuttuu merkittävästi tapahtuman aikana. Tässä tutkimuksessa tyytyväisyys ei kuitenkaan muuttunut merkittävästi tapahtuman edetessä.

Tulosten perusteella tulevissa tapahtumissa olisi syytä kiinnittää huomiota vapaaehtoisten tukemiseen ja rohkaisemiseen erityisesti ensimmäisinä tapahtuma päivinä. Näin voitaisiin mahdollisesti vähentää entisestään alkuun liittyvää epävarmuutta lisäten samalla vapaaehtoisten itsetuottamusta. Myös ennen tapahtumaa tarjotun tuen vaikutusta vapaaehtoisten tunnetiloihin

tapahtuman alussa voisi olla hyödyllistä kartoittaa tulevissa tapahtumavapaaehtoistutkimuksissa.

Viiden tunnetilan kokemisen voimakkuus vaihteli koetun tehtävistä onnistumisen mukaan. Pääasiassa vaihtelu tapahtuu vastausvaihtoehtojen ”hieman eri tavalla” ja ”samalla tavalla” välillä, mitä voi selittää se, että ”hyvin eri tavalla” vastauksia oli aineistossa todella vähän. Vahvistavista tunnetiloista eniten vaihtelivat rentoutunut ja hermostunut. Heikentävistä puolestaan vaihtelivat tyytyväinen, huolestunut ja hämmentynyt. Tyytyväisyyden vaihtelu oli odotettava tulos, koska sen miten vapaaehtoinen olisi tehnyt tehtävänsä uudestaan, voi tulkita kertoneen tyytyväisyydestä tehtävistä suoriutumista kohtaan. Vapaaehtoiset, jotka olisivat tehneet tehtävänsä jatkossa samalla tavalla uudestaan, kokivat vähemmän hermottuneisuutta, huolestuneisuutta ja hämmennyneisyyttä ja enemmän rentoutuneisuutta ja tyytyväisyyttä

Tehtävissä suoriutumisen kannalta ihanteelliset intensiteettialueet erosivat heikentävien ja vahvistavien tunnetilojen välillä. Pääosin vapaaehtoiset olivat töiden onnistuessa kokeneet vähän heikentäviä ja paljon vahvistavia tunnetiloja. Yksi keskeinen ero eri laatuisten tunnetilojen välillä oli se, että suurimmaksi osaksi vahvistavia tunnetiloja koettiin laajemmalla intensiteetti-alueella kuin heikentäviä. Tämä voisi mahdollisesti viitata siihen, että vahvistavien tunnetilojen intensiteetillä ei ole yhtä suurta vaikutusta vapaaehtoistehtävistä suoriutumiseen, kuin mitä heikentävillä tunnetiloilla saattoi olla. Lisäksi voi myös olla mahdollista, että onnistuminen ei ole lisännyt vahvistavia tunnetiloja yhtä tehokkaasti, kuin se on vähentänyt heikentäviä. Toisaalta heikentäviin tunnetiloihin kuuluva väsymys vaihteli koko intensiivisyysasteikolla. Voi olla, että pieni väsymys kuului olennaisena osana pitkään tapahtumaan

Kokonaisuudessaan tämän tutkimuksen tuloksista voi päätellä, että EYOF-tapahtumassa vapaaehtoiskokemus työtehtävien aikana on ollut hyvä. Vapaaehtoiset ovat tuoneet esille paljon myönteisiä ja tyytyväisyyteen liittyviä tekijöitä. Heidän kokemukseensa on kuulunut muun muassa sosiaalisia kohtaamisia, urheilun parissa toimimista ja mahdollisuus olla osa tapahtuman henkeä. Vaikka vapaaehtoiskokemukseen kuului myös tyytymättömyyttä aiheuttavia tekijöitä, merkittävä osa vapaaehtoisista ei osannut nimetä vapaaehtoistehtäviensä huonoja puolia. Koko tapahtuman myönteisiksi miellettyjen tunnetilojen kokemukset olivat huomattavasti voimakkaampia kuin kielteisiksi miellyttyjen tunnetilojen kokemukset. Lisäksi merkittävässä osassa vastauksista vapaaehtoiset tekisivät tehtävänsä uudelleen samalla tavalla, mikä antaa viitteitä siitä, että vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä työtehtävistään suoriutumiseen.

Tapahtumavapaaehtoisten tunnetiloihin keskittyvälle tutkimukselle olisi tarvetta jatkossa. Tämä tutkielma osoitti, että vapaaehtoisten tunnetilojen kokemukset vaihtelivat tapahtuman aikana. Vaikka vapaaehtoiset kokivat paljon myönteisiä tunnetiloja, oli heillä myös kokemuksia kielteisistä tunteista. Lisäksi myös koetun tehtävistä suoriutumisen ja tunnetilojen havaittiin olevan yhteydessä. Tulevaisuudessa voisi olla hyödyllistä selvittää, millaisin keinoin myönteisten tunnetilojen kokemista voitaisiin lisätä ja tukea tapahtuman aikana.

Koska tyytyväisyys ja motivaatio ovat paljon tutkittuja aiheita vapaaehtoistyön viitekehyksessä, voisi tutkimusaihetta laajentaa tarkastelemaan muiden tunnetilojen vaikutusta vapaaehtoisten motivaatiolle ja tyytyväisyydelle. Vapaaehtoiskokemuksen lisäksi tässä tutkielmassa on ollut tarkoituksena selvittää, kuinka psykobiososiaalisen tilan teoria on mahdollista siirtää urheilupsykologiasta vapaaehtoisuuden kontekstiin. Tähän kysymykseen vastataan seuraavassa alaluvussa.

9.5 Psykobiososiaalisen tilan mallin soveltuvuus vapaaehtoiskontekstiin

Tunnetilojen tarkastelu osoitti, että vapaaehtoisten tunnetilat eivät jakautuneet samalla tavalla heikentäviin ja vahvistaviin kuin Robazzan ym. (2016) tutkimuksessa (ks. taulukko 3). Tunnetilojen voimakkuuksien tarkastelu näytti, että muutamat tunnetilat käyttäytyivät eri lailla kuin muut samassa kuvaajassa olleet (ks. kuvat 6–9). Tyytyväisyyttä koettiin huomattavasti voimakkaammin kuin muita heikentäviä tunnetiloja. Vastaavasti hermostuneisuuden ja ankaruuden kokemukset olivat heikompia, kuin muiden vahvistavien tunnetilojen. Samat kolme tunnetilaa käyttäytyivät muista poikkeavasti myös ihanteellisia intensiteettialueita esittävissä kuvaajissa (kuvat 10 ja 11). Lisäksi heikentävien tunnetilojen kohdalla osa tunnetiloista käyttäytyi silmiinpistävästi eri lailla muihin verrattuna (hämmäntynyt ja väsynyt sekä suuttunut, haluton ja yksinäinen). Tuloksia tarkasteltaessa herää ajatus, olisiko tunnetiloja jaoteltava vapaaehtoiskontekstissa toisella tavalla. Erityisesti tyytyväisyys vaikuttaa urheilusuoritukseen todennäköisesti eri tavalla kuin vapaaehtoistyön tekemiseen. Aikaisemmin käsitellyn kirjallisuuden pohjalta voi tehdä johtopäätöksen, että koska tyytyväisyydellä on myönteisiä vaikutuksia vapaaehtoisen motivaatioon, sitoutumiseen ja vapaaehtoiskokemukseen, olisi sillä myönteinen vaikutus myös vapaaehtoisen koettuun tehtävistä suoriutumiseen. Tässä tutkimuksessa tyytyväisyys näytti lisääntyneen, kun vapaaehtoiset kokivat, että tekisivät tehtävänsä samalla tavalla uudelleen. Sen

sijaan hermostuneisuus ankaruus lisääntyivät silloin, kun vapaaehtoiset olisivat tehneet tehtävänsä eri tavalla.

Vain viisi (hermostunut, hämmentynyt, huolestunut, rentoutunut ja tyytyväinen) kahdestakymmenestä tunnetilasta vaihtelivat tilastollisesti merkitsevästi sen mukaan, kuinka vapaaehtoiset tekisivät työnsä uudestaan. Tämän perusteella voisi päätellä, että suurin osa tunneintensiteeteistä oli lähellä toisiaan riippumatta siitä, kuinka vapaaehtoiset olisivat tehneet tehtävänsä uudelleen. Vahvistavien tunnetilojen keskiarvot olivat korkeita ja heikentävien matalia huolimatta siitä, miten vapaaehtoiset kokivat suoriutuneensa tehtävistään. Koska IZOF-mallin toimivuus edellyttää, että tunneiloiden intensiteetit vaihtelevat onnistuneen ja epäonnistuneen suorituksen välillä, voisi sanoa, että tässä tutkimuksessa ei onnistuttu selvittämään ainakaan kovin hyvin tunneintensiteettialueita, joilla vapaaehtoiset ovat suoriutuneet tehtävistään parhaalla mahdollisella tavalla (ks. Kamata 2002).

Lopuksi pohdinnan edetessä selvitettiin, kuinka paljon tunnetilojen haitalliset intensiteettialueet eroaisivat ihanteellisista alueista. Tunnetilojen haitallisista alueista muodostettiin kuvaajat (ks. Liite 7). Kun tunnetilojen ihanteellisia ja haitallisia intensiteettialueita verrattiin keskenään, huomattiin, että erot olivat pieniä.

Toisaalta psykobiososiaalinen malli on luotu tarkastelemaan yksilöllisten tunnetilojen vaikutusta suoritukseen. Vain harva vapaaehtoinen vastasi useammin kuin kerran ja ainoastaan muutama vapaaehtoinen vastasi useammin kuin kahdesti, joten esimerkiksi Robazzan ym. (2016) tutkimuksessa tehdyn analyysin kaltaista analyysiä ei tässä yhteydessä ollut mahdollista tehdä. Joka tapauksessa tämänkin takia tämän tutkimuksen kykyä mitata vapaaehtoisten psykobiososiaalista tasoa voi pitää heikkona.

On myös syytä pohtia, missä määrin vapaaehtoisten psykobiososiaalista tasoa on mahdollista tai ylipäätään tarkoituksenmukaista tutkia. Urheilussa suoritusta voi arvioida lähes aina objektiivisesti vertaamalla omiin aikaisempiin ja muiden suorituksiin. Sen sijaan vapaaehtoistyössä ei ole mitään objektiivista mittaria, jolla vapaaehtoinen voi verrata, kuinka hyvin hän on tehtävistään suoriutunut. Urheilijat pyrkivät tekemään mahdollisimman hyviä urheilusuorituksia. Vapaaehtoistyössä suorittamisen ajatus voi sen sijaan olla vieras. Toisaalta on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että vapaaehtoisten tunnetilat ovat sellaisella tasolla, että vapaaehtoistehtäviä on mahdollisimman hyvä tehdä.

Tulevaisuudessa samankaltaisen tutkimuksen voisi toistaa, mutta asetelma olisi hyvä suunnitella siten, että tietyt tutkimukseen ennalta motivoituneet vapaaehtoiset vastaisivat koko tapahtuman ajan kyselyyn. Lisäksi tunnetilojen lajittelua olisi hyvä pohtia uudestaan. Tässä tutkielmassa puhuttiin heikentävistä ja vahvistavista tunnetiloista osittain siksi, että se sopi paremmin psykobiososiaalisen tilan konseptiin. Robazzan ym. (2016) tutkimuksessa käytettiin englanninkielisiä sanoja functional ja disfunctional, joten vahvistava ja heikentävä olivat sopiva suomenospari. Toinen syy sille, että käsitepariksi ei valikoitunut myönteinen ja kielteinen oli juuri se, että muutamat tunnetilat eivät istuneet kuvaajien perusteella myönteisiin (ankara ja hermostunut) tai kielteisiin (tyytyväinen) tunnetiloihin. Samaa aihetta käsittelevässä tulevassa tutkimuksessa olisi hyvä muuttaa jaottelua jo heti alussa.

10 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Edellisen luvun aikana tutkimusta on jo arvoitu kriittisestä näkökulmasta otteeseen tulosten pohdinnan yhteydessä. Seuraavaksi luottavuuden pohdintaa ja tutkimuksen arviointia jatketaan perehtymällä vielä tarkemmin tutkimuksen rajoitteisiin ja luotettavuuden haasteisiin. Ensin käsitellään kyselylomaketta, jonka jälkeen keskitytään arvioimaan aineiston luotettavuutta ja aineistonkeruun haasteita. Vaikka tuloksia on jo pohdittu, löytyy niistäkin vielä uusia luotettavuutta rajoittavia tekijöitä. Lopuksi arvioidaan teoreettisen viitekehyksen sopivuutta sekä tutkielman tekijästä itsestään johtuvia rajoitteita.

10.1 Kyselylomake ja aineiston keruu

Daily SMILE -lomake luotiin nopealla aikataululla, mikä johtui kisojen lopullisen aikataulun myöhäisestä varmistumisesta. Tiukan aikataulun takia kyselylomaketta ei ehdytty testata ennen aineistonkeruuta. Testaaminen olisi ollut tärkeää paitsi siksi, että kyselylomake tulisi aina testata ennen varsinaista aineiston keräämistä (ks. esim. Heikkilä 2010) myös siksi, että tutkimuslomake tehtiin sekä suomeksi että englanniksi. Aineistoa kerätessä oli mahdollista huomata, että kaikki tunnetilat eivät käännösten takia toimineet samalla tavalla molemmilla kielillä. Suomenkielisissä vastaajissa osa tunnetiloista herätti hämmennystä. Ankara, ei-motivoitunut, velto, haluton ja taitava olivat osalle vapaaehtoisista kyselylomakkeen kontekstissa vaikeasti ymmärrettäviä. On mahdollista, että käännöksen vuoksi osa tunnetiloista ei välttämättä mitannut täysin sellaista tunnetilaa, kuin lomakkeen tekovaiheessa on toivottu (vrt. valideetti). Lisäksi suomen- ja englanninkielisillä lomakkeilla vastanneet ovat voineet ymmärtää tunnetilat eri tavoin. Tällöin on mahdollista, että eri kielillä tehdyt vastaukset eivät ole olleet toisiinsa verrattavissa (vrt. reliabiliteetti).

Tunnetilojen arvioinnissa hyödynnettiin itsearviointia. Itsearviointi on validimpi menetelmä, kun arvioidaan tutkimushetkellä olevia tunnetiloja kuin mitä se on jälkikäteen tehtävässä tunnetilojen arvioinnissa (Robinson & Clore 2002).

Toisinaan kyselylomakkeen valideettia vähentää se, että vastaajat ymmärtävät lomakkeen kysymykset eri lailla kuin ne on alun perin tarkoitettu (Hirjärvi ym. 1997, 231). Tämä ilmiö on voinut näkyä paitsi tunnetilojen kohdalla, myös muissa kysymyksissä.

Aineistoa keräsi useampi henkilö: Tapahtuman yhteydessä Jyväskylän talvikoulun kansainväliset opiskelijat, tämän pro gradu -tutkielman tekijä sekä tutkimusprojektin vastuututkija. Vaikka useamman henkilön voimin vastauksia saatiin enemmän, on tällä todennäköisesti vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen. On mahdollista, että aineiston keruuseen osallistuneet ovat ymmärtäneet ohjeita keskenään eri tavalla. Voi myös olla, että kaikki aineistoa keränneistä opiskelijoista ei ole olleet motivoituneita kontaktoimaan vapaaehtoisia, jolloin ohjeiden tarkkaa noudattamista ei ole pidetty tärkeänä. Lisäksi myös tämän pro gradu -tutkielman tekijä sai ohjeet englanniksi, joten on mahdollista, että jokin olennainen ohjeistus on jäänyt alun perin ymmärtämättä.

Aineistoa kerätessä huomioitiin se, että kaikilla ei ollut mahdollisuutta vastata sähköiseen kyselyyn esimerkiksi siksi, että heillä ei ollut puhelinta tai se ei ollut mukana. Ulkona vastaamisen yleisiä käytännön ongelmia olivat vastaajien sormien paleleminen ja silmälasien huuruuntuminen, joka esti kysymysten näkemisen. Vastaamista helpotettiin sillä, että aineiston kerääjä kirjasi vastaukset tarvittaessa haastateltavan puolesta. Toisaalta on mahdollista, että vastaukset joihin aineiston kerääjä on vastannut vapaaehtoisien puolesta, erosivat niistä, jotka vapaaehtoiset ovat täyttäneet omalla puhelimellaan. Silloin kun vapaaehtoiset vastasivat tutkijan täyttäessä vastauksia lomakkeelle, vapaaehtoiset kysyivät useammin tarkentavia kysymyksiä heille epäselvistä tunnetiloista. Lisäksi on mahdollista, että vapaaehtoiset ovat vastanneet laiveammin silloin, kun ovat saaneet vastata suullisesti.

Periaatteessa kaikilla Vuokatin alueella toimineilla, ennalta esitetyt kriteerit täyttäneillä vapaaehtoisilla, oli keskenään yhtä suuri mahdollisuus päätyä vastaamaan tutkimukseen. Vapaaehtoisia oli toisinaan vaikeaa tavoittaa kesken heidän työvuoronsa. Sama ongelma on havaittu myös aikaisemmassa tapahtumassa paikan päällä tehdyssä haastattelututkimuksessa (ks. Hallman & Harms 2012). Näin ollen tutkimukseen vastanneet henkilöt valikoituivat paikan päällä sen mukaan kenet oli helppo tavoittaa ja minne aineistonkerääjät milloinkin menivät etsimään vastaajia. Otantaa ei näin ollen voi pitää täysin edustavana, sillä vastausten kerääjät ovat tietoisesti valinneet vapaaehtoiset, jotka ovat olleet kulloisessakin paikassa helposti saatavilla (vrt. esim. Heikkilä 2010, 41). Tutkimuksen otos ei myöskään kata koko tutkimusjoukkoa eli Vuokatin alueella 20.–25.3.2022 toimineita EYOF-vapaaehtoisia. Osa vapaaehtoisista toimi tehtävissä, joissa heitä oli vaikeaa tavoittaa ja osa vapaaehtoisista oli myös niin kiireisiä, etteivät he

ehtineet vastata tutkimukseen. Toisissa tehtävissä toimineet vapaaehtoiset sen sijaan olivat erityisen helposti tavoitettavissa. Esimerkiksi järjestyksenvalvojat olivat selkeästi esillä, ja heillä oli työn ohella kohtalaisen hyvin aikaa vastata kyselyyn.

Osa vastanneista vastasi kyselyyn useampaan kertaan, millä on saattanut olla jonkinlainen vaikutus aineistoon. Toisaalta tämä on ollut tiedostettu kompromissi jo siinä kohtaa, kun on mietitty, miten kerättyä aineistoa kannattaa lähteä analysoimaan. Yksi mahdollisuus olisi tietysti ollut poistaa kaikki vastaukset vapaaehtoisilta, jotka ovat vastanneet useammin kuin kerran. Tämä olisi kuitenkin karsinut aineistoa edelleen. Paras kompromissi oli kohdella jokaista vastausta yksittäisenä kuvauksena ainutlaatuisesta tilanteesta.

Määrällisessä tutkimusaineistossa tulisi olla vähintään 100 havaintoyksikköä, kun analyysissä hyödynnetään tilastollisia menetelmiä. Suositeltava otos on 200–300 havaintoyksikköä. (Heikkilä 2010, 45) Varsinaiseen analyysiin päätyi lopulta 306 vastausta, mikä riittää tilastollisten menetelmien hyödyntämiseen. Toisaalta osa vastanneista vastasi tutkimuksen alkuperäisten tavoitteiden kannalta useammin kuin kerran. Analyysissä oli 241 eri henkilön vastauksia, kun samojen henkilöiden useammat vastaukset jätettiin pois. Tässä laskussa voi olla kuitenkin virhe, sillä pieni osa tutkimukseen osallistuneista henkilöistä käytti tunnistenumeron vain koko numeron loppuosaa. On mahdollista, että osa heistä on vastannut uudestaan koko numerolla tai useampi eri henkilö on käyttänyt samoista numeroista koostuvaa loppuosaa. Lisäksi ainakin yksi vastaaja oli käyttänyt kahta eri vastausnumeroa, mutta ei ole varmaa, osuuko se havaintojaksolle. Nämä seikat eivät kuitenkaan ole vaikuttaneet merkittävästi tutkimustuloksiin, sillä jokaista vastausta käsiteltiin yhtenä erillisenä hetkenä. Joka tapauksessa, kun voidaan laskea, että tutkimuksessa oli mukana vastaukset noin 245 eri vapaaehtoiselta voidaan suhteuttaa määrä koko perusjoukon kokoon eli Vuokatin alueen vapaaehtoisten määrään. Tarkkaa tietoa Vuokatin alueella 21.–24.3. toimineiden vapaaehtoisten määrästä ei ole saavilla. Koko tapahtumaan, Lahden tapahtuma mukaan lukien, odotettiin osallistuvan noin 800 vapaaehtoista (EYOF 2022 Vuokatti Talkooinfo). Varmuudella voi siis sanoa, että ainakin neljäsosa vapaaehtoisista on vastannut kyselyyn. Suuremman vastausmäärän saaminen olisi vaatinut enemmän henkilöitä, joilla olisi ollut mahdollisuus pelkästään kerätä aineistoa koko tapahtuman ajan tai erilaista tutkimusasetelmaa. Kumpikin vaihtoehto olisi tällä aikataululla toteutetussa tutkimuksessa ollut mahdoton tai ainakin haastava.

10.2 Aineiston analyysin luotettavuus

Jos tutkielmassa tehdään tilastollista vertailua eri luokkien ryhmien välillä, tulisi jokaisessa ryhmässä olla vähintään 30 yksikköä (Heikkilä 2010, 45). Tämä ei tutkimuksessa toteutunut. Kysymyksessä, ”kuinka vapaaehtoinen tekisi tehtävänsä uudelleen” vaihtoehdon ”hyvin eri tavalla” on vastannut käytetyssä aineistossa vain 18 vapaaehtoista. Kruskal-Wallis testin hyödyntäminen kuitenkin vähensi tästä johtuvaa luotettavuushaittaa, sillä se sopii aineistolle, jossa ryhmien otoskoissa on eroa (ks. Metsämuuronen 2004, 195). Lisäksi tutkielman määrällisessä osiossa on syytä suhtautua kriittisesti riippuviin ja riippumattomiin tekijöihin. On selkeää, että päivä ja vapaaehtoisrooli olivat riippumattomia tekijöitä suhteessa esimerkiksi tunnetiloihin, mutta kun tarkasteltiin vapaaehtoisten koettua tehtävistä suoriutumista suhteessa tunnetiloihin, ei raja riippuvan ja riippumattoman tekijän välillä ollutkaan enää niin selkeä. Vaikka koettu tehtävistä suoriutuminen oli tässä tutkimuksessa riippumaton tekijä, on mahdollista, että se ei vaikuttanut ainoastaan tunnetiloihin, vaan myös tunnetilat vaikuttivat yhtä lailla siihen, kuinka vapaaehtoiset olisivat tehneet tehtävänsä uudelleen.

Tutkielman validiteettiin on vaikuttanut myös se, että tutkimuskysymykset ja koko tutkielman tavoitteet ovat muotoiltu vasta sen jälkeen, kun aineisto oli jo kerätty. Tutkimuslomakkeella olevien kysymysten tulisi mitata juuri oikeita muuttujia ja niiden pitäisi olla koko tutkimusongelman kattavia (Heikkilä 2010, 30). Ongelma näkyi esimerkiksi tarkasteltaessa vastauksia kysymyksiin työn parhaista ja huonoimmista puolista. Koska vastauksia ei välttämättä ollut alun perin tarkoitus luokitella, ei niiden asettamisen taustalla ollut mitään selkeää teoriaa esimerkiksi tyytyväisyydestä tai motivaatiosta. Vasta vastausten perusteella piti muodostaa ajatus siitä, mitä vastaukset ylipäätään ovat: ovatko ne vain kokemuksia vai kuvaavatko ne myös vapaaehtoisten tyytyväisyyttä.

Myös kysymys tehtävien uudelleen tekemisestä on aiheuttanut haasteita tutkimuksen tekemisen aikana. Tutkimuksen tekijänä tulkitsin sen pitkän pohdinnan jälkeen vastaavan siihen, kuinka tyytyväisiä vapaaehtoiset ovat itse tehtävissä suoriutumiseensa. Todellisuudessa on mahdollista, että kysymys ei mitannutkaan tätä, vaan jotakin muuta tekijä.

Erityisesti tutkimuksen laadullisessa osiossa näkyvät tutkijan tekemät subjektiiviset valinnat. Toisaalta laadullisessa tutkimuksessa ei voida saavuttaa täyttä objektiivisuutta, sillä tutkijan

aikaisempi tieto näkyy väistämättä analyysissa (Hirsjärvi 1997, 161; Kiviniemi 2018, 77). Laadullisessa osuudessa on jouduttu tekemään paljon subjektiivisia valintoja, jotka olivat kaikki perusteltavissa, mutta hankalaa siitä teki se, että myös toinen vaihtoehto olisi ollut yhtä perusteltu. Esimerkiksi urheilun parissa toimiminen -luokka kuvasi hyvin sitä, että urheiluun liittyvillä tekijöillä on voinut olla merkitystä urheilutapahtuman vapaaehtoiselle. Luokka oli myös yhteneväinen verrattuna aiempaan tutkimukseen. Kuitenkin yhtä perusteltu valinta olisi ollut ajatella urheilun katsomisen olevan palkkio muiden joukossa. Lisäksi yksittäisistä lauseista ei aina voinut sanoa tarkemmin mitä ne kuvaavat. Vaikka analyysissa oli apua päivän aikaisten tehtävien kuvauksista ja ylitulkintaa on pyritty välttämään, on mahdollista, että joistakin yksittäisistä maininnoista on tehty liikaa tulkintaa.

Alkuperäisenä suunnitelmana oli luokitella aineisto ensin numeraaliseen muotoon ja sen jälkeen analysoida määrällisesti syntyneitä luokkia suhteessa tunnetiloihin. Lopulta tässä tutkimuksessa kuitenkin päädyttiin jättämään tämä vaihe väliin, koska monet luokat ovat limittäin, eivätkä luokkien rajat olleet yhtä selkeitä, kuin mitä ne olisivat olleet monivalintakysymysten vastauksissa. Lisäksi samassa vastauksessa oli useaan luokkaan kuuluneita vastauksia, mikä olisi hankaloittanut analyysiä. Myös joidenkin luokkien pienuus olisi ollut analyysin luotettavuutta rajoittava tekijä. Toisaalta tulevaisuudessa analyysi voisi antaa tärkeää tietoa muun muassa siitä, onko erilaisilla tyytyväisyystekijöillä vaikutusta vapaaehtoisten tunnetiloihin.

10.3 Tutkijan osaamisesta johtuvat rajoitteet

Tutkielman luotettavuutta rajoittaa paljolti myös tutkielman tekijän osaaminen ja ymmärrys. Alun perin pro gradu -tutkielmani oli tarkoitus käsitellä vapaaehtoisten motivaatiota ja perustua ennen kisoja ja kisojen jälkeen osallistuneille lähetettävään aineistoon. Kysely ei kuitenkaan tavoittanut vapaaehtoisia ennen tapahtumaa, minkä takia päädyin vaihtamaan tutkielmani aiheita aineiston keruun jälkeen. Tunnetilat ja etenkin psykobiososiaalinen taso aihealueena ei ollut minulle ennestään tuttuja ja ymmärrykseni niistä oli lähes olematon. Kun sain kommentoida kyselylomaketta, en osannut kommentoida sitä teoriaan verraten. Nyt aiheeseen perehtyneenä, olisin osannut ehdottaa sinne tutkimuksen tavoitteen kannalta sopivampia käänköksiä

muutamille tunnetiloille. Myös aineistonkeruuvaiheessa olisi voinut olla hyötyä, jos olisin ymmärtänyt teorian kyselyn taustalla. Tämä olisi ehkä auttanut vastaamaan tutkimukseen osallistuvien kysymyksiin, esimerkiksi silloin, kun he eivät ymmärtäneen kysymystä.

Tutkimuksen luotettavuuteen ylipäättään sen toteutukseen on todennäköisesti vaikuttanut se, ettei minulla ollut ennen tutkielman tekemistä ymmärrystä IZOF-teoriasta. Aiheen aikaisempi tutkimus ja teoria liittyvät urheilupsykologiaan ja -valmentamiseen eikä teorian ymmärtäminen ilman näiden aihealueiden tuntemusta ollut helppoa. Lisäksi käsite psykobiososiaalinen ei esiinny muualla kuin IZOF-teoriaan liitettävissä tutkimuksissa. Tämän takia tätä aihealuetta käsittelevä luku jäi lyhyeksi. Aihealueen vieraus näkyy myös siinä, että psykobiososiaalista tilaa ja tunnetiloja käsitellään luvussa viisi melko pintapuolisesti.

10.4 Tutkimuksen eettisyys ja muut huomiot

Kerätyssä aineistossa vastaukset ovat anonyymejä. Vastaukset eivät sisällä henkilötietoja eikä vastauksia voi yhdistää kyselyyn vastanneihin vapaaehtoiisiin jälkikäteen. Myös tutkielmassa esitetyt lainaukset ovat sellaisia, ettei niitä voida yhdistää kehenkään tiettyyn EYOF-tapahtumassa toimineeseen vapaaehtoiseen. SMILE-tutkimuksen aineiston keruusta ja aineiston säilyttämisestä on tehty Jyväskylän yliopistolle tietosuojailmoitus.

SMILE-kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, mikä kerrottiin vapaaehtoisille aineiston keruun yhteydessä. Kyselyyn saivat vastata vain täysi-ikäiset vapaaehtoiset. Koska aineistonkerääjiä oli paljon, on mahdollista, että kaikki eivät ole muistaneet noudattaa tätä ohjetta. Vastausten joukossa saattaa olla yksittäisiä vastauksia alaikäisiltä vapaaehtoisilta. Jos näin on päässyt käymään, asiaa ei voida pitää vakavana eettisenä ongelmana. Kyselyssä ei kysytty arkaluontoista tai muuta sellaista tietoa, josta voisi aiheutua vastaajille esimerkiksi psyykkisiä haittoja.

Tämä pro-gradu tutkielma on osa Vuokatin EYOF-tapahtuman yhteydessä tehtyä SMILE tutkimusprojektia, jonka tarkoituksena oli tutkia Vuokatin EYOF -tapahtuman vapaaehtoisten motiiveja, tyytyväisyyttä, tunnetiloja, johtamista ja aikomusta jatkaa vapaaehtoisena. Tämän pro gradu -tutkielman tekijä ei ole luonut itse kyselylomaketta, mutta on osallistunut sen kommentointiin. Myös vapaaehtoisten luokittelu tausta- ja käytännöntekijöihin sekä urheilutehtävä-vapaaehtoiisiin on tehty yhdessä tutkimusryhmän kesken. Lisäksi tutkimusaineiston keruuta on

tehnyt useampi henkilö. Koko SMILE tutkimusprojektia tehtiin yhteistyössä EYOF-tapahtumaa järjestäneiden tahojen kanssa ja projektia on rahoitettu Erasmus + -ohjelman tuella. Ulkopuolisella taholla ei kuitenkaan ole ollut vaikutusta tutkimuksen tuloksiin.

Lopuksi haluan vielä suositella, että vaikka vapaaehtoistyö voi antaa tekijälleen paljon, oli sitten kyse tapahtumista tai muusta toiminnasta, se kannattaa jättää tauolle esimerkiksi silloin, kun haluaa saada pro gradu -tutkielmansa valmiiksi. Itse tulen tuskin tekemään enää vapaaehtoistyötä tarkastelevia tutkimuksia, mutta vapaaehtoistyöhön aion osallistua jatkossakin.

Tämän pro-gradututkielman matka on ollut vähän liiankin pitkä. Matkan aikana olen saanut sekä vapaa-ajan harrastuksessani, että työssäni pohtia vapaaehtoisuuteen liittyviä asioita gradun tekemisen rinnalla. Usein olen havahtunut miettimään, ovatko tutkimustieto ja tosielämän vapaaehtoisuus kuitenkin sama asia. Sekä kandidaatin- että pro gradu -tutkielmia tehdessäni olen lukenut tutkimuksia toisensa jälkeen liittyen vapaaehtoisten tyytyväisyyteen, motivaatioon ja johtamiseen. Silti, vapaaehtoisten kanssa toimiminen, saatikka itsensä vapaaehtoistyöhön motivoiminen ei aina ole mutkatonta. Koska vapaaehtoistyötä tekevät ihmiset monimutkaisine käyttäytymismalleineen monitahoisessa yhteiskunnassa, on vapaaehtoisuuden saloissa vielä paljon tutkittavaa.

LÄHTEET

- Aarno- Kaisti, K. & Virolainen., H. (2013). Vapaaehtoistyöntekijöiden motiivit vuoden 2012 yleisurheilun Euroopan mestaruuskilpailuissa. *Liikunta & Tiede* 50 (6), 59–65.
https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidututkimusartikkelit/2013/lt-6_13_tutkimusartikkelit_violainen_lowres.pdf.
- Aarresola, O., Itkonen, H., Salmikangas, A-K. & Mäkinen, J. (2019). Liikunnan ja urheilunvapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa J. Mäkinen. (toim). *Aikuisväestöliikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018*. Jyväskylä: Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 67. 28–47. Viitattu 1.4.2023. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2019_jar_aikuisvest_sel71_85829.pdf
- Aisbett, A., Randle, E. & Kappelides, P. (2015). Future volunteer intentions at a major sport event. *Annals of Leisure Research* 18 (4), 491–509.
doi:10.1080/11745398.2015.1079492.
- Aisbett, L. & Hoye, R. (2015). Human resource management practices to support sport event volunteers. *Asia Pacific Journal of Human Resources* 53 (3), 351-369.
doi:10.1111/1744-7941.12062.
- Allen, J. B. & Bartle, M. (2014). Sport event volunteers' engagement: management matters. *Managing Leisure* 19 (1) 36-50. doi: 10.1080/13606719.2013.849502.
- Allen, J. B. & Shaw, S. (2009). “Everyone rolls up their sleeves and mucks in”: Exploring volunteers’ motivation and experiences of the motivational climate of a sporting event. *Sport Management Review* 12 (2), 79-90. doi:10.1016/j.smr.2008.12.002.
- Bang, H., Alexandris, K., & Ross, S. D. (2008). Validation of the revised volunteer motivations scale for international sporting events (VMS-ISE) at the Athens 2004 Olympic games. *Event Management* 12 (3-4), 119-131.
doi:10.3727/152599509789659759.
- Bang, H. & Ross, S. (2009). Volunteer motivation and satisfaction. *Journal of Venue and Event Management* 1(1), 61–77.
- Bang, H., Ross, S. & Reio, T. G. (2013). From motivation to organizational commitment of volunteers in non-profit sport organizations: The role of job satisfaction. *The Journal of management development* 32 (1), 96-112. doi: 10.1108/02621711311287044.

- Bang, H. Won, D. & Kim, Y. (2009). Motivations, commitment, and intentions to continue volunteering for sporting events. *Event management* 13 (2), 69–81.
doi:10.3727/152599509789686317.
- Barnett, A. G., Sans, S., Salomaa, V., Kuulasmaa, K. & Dobson, A. J. (2007). The effect of temperature on systolic blood pressure. *Abstract. Blood Pressure Monitoring* 12 (3), 195–203. doi: 10.1097/MBP.0b013e3280b083f4.
- Bauman, Z. 2002. *Notkea moderni*. (Suom. Vainonen, J.). Tampere: Vastapaino.
- Butt, M. U., Hou, Y., Soomro, K. A. & Maran, A. D. (2017). The ABCE model of volunteer motivation. *Journal of Social Service Research* 43 (5), 593–608.
doi:10.1080/01488376.2017.135586.
- Chiu, W., Kang, H.-K. & Cho, H. (2023). The relationship between volunteer management, satisfaction, and intention to continue volunteering in sport events: An environmental psychology perspective. *Nonprofit Management & Leadership* 11, 1-27.
doi:10.1002/nml.21600.
- Clary, E. G, Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J. & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of personality and social psychology* 74 (6), 1516-1530.
- Cnaan, R. A., Heist, D. H. & Storti, M. H. (2017). Episodic volunteering at a religious megaevent: Pope Francis's visit to Philadelphia. *Nonprofit Management & Leadership* 28 (1), 85–104. doi:10.1002/nml.21268.
- Costa, C., Chalip, L. & Green, B.C. (2006). Reconsidering the role of training in event volunteers' satisfaction. *Sport Management Review* 9 (2), 165–182.
doi:10.1016/S1441- 3523(06)70024-9.
- Cuskelly, G. A., Harrington & M. Coleman, D. (2004). Predicting the behavioral dependability of sport event volunteers. *Event Management; Putnam Valley* 9 (1-2), 73-89. doi:10.3727/1525995042781011.
- Cuskelly, G., Fredline, L., Kim, E., Barry S. & Kappelides P. (2021) Volunteer selection at a major sport event: A strategic human resource management approach. *Sport Management Review*, 24 (1), 116-133. doi: 10.1016/j.smr.2020.02.002.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000a). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry* 11 (4), 227-268.
doi: 10.1207/S15327965PLI1104_01.

- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000b). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology* 25, 54–67.
doi:10.1006/ceps.1999.1020.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2017). *Self-Determination Theory: basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. E-kirja. New York: The Guilford Press.
Viitattu 30.3.2024.
- Dickson, T. J., Darcy, S., Edwards, D. & Terwiel, F. A. (2015). Sport mega-event volunteers' motivations and postevent intention to volunteer: the Sydney World Masters Games, 2009. *Event Management; Putnam Valley* 15 (2), 227-245.
doi:10.3727/152599515X14297053839692.
- Doherty, A. (2009). The volunteer legacy of a major sport event. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 1 (3), 185-207. doi:10.1080/19407960903204356.
- Doherty, A. J. & Carron, A. V. (2003). Cohesion in volunteer sport executive committees. *Journal of sport management* 17 (2), 116–141. doi: 10.1123/jsm.17.2.116.
- Euroopan komissio (2010). *Study on volunteering in the European Union Final Report*.
Viitattu 12.4.2023. https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf.
- European Youth Forum. (2012). *Volunteering charter European charter on the rights and responsibilities of volunteers*. Viitattu 30.3.2024.
https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/volunteering_charter_en.pdf.
- EYOF 2022 Vuokatti. (2022). Talkooinfo.
- EYOF. (s.a). *The Eox and the European youth Olympic festival*. Verkkosivu. Viitattu: 17.6.2022. <https://www.eyof.org/eoc-and-the-european-youth-olympic-festival-section-history/>
- Farrell, J. M., Johnston, M. E. & Twynam, G. E. (1998). Volunteer motivation, satisfaction, and management at an elite sporting competition. *Journal of Sport Management* 12 (4), 288–300. doi: 10.1123/jsm.12.4.288.
- Ferrand, A. & Skirstad, B. (2015). *The volunteer's perspective*. Teoksessa M. Parent & J.-L. Chappelet (toim.) *Routledge Handbook of Sport Event Management*. E-kirja. New York: Routledge, 65–88. Viitattu 10.4.2024.
- Gellweiler, S., Fletcher, T. & Wise, N. (2019). Exploring experiences and emotions sport event volunteers associate with 'role exit'. *International Review for the Sociology of Sport* 54 (4), 495–511. doi: .org/10.1177/1012690217732533.

- Giannoulakis, C., Wang, C. H. & Gray, D. (2007). Measuring volunteer motivation in mega-sporting events. *Event Management* 11 (4), 191–200. doi:10.3727/15259950878589988.
- Haapanen, H. (2022). Cross-cultural study of social environmental and individual antecedents of psychobiosocial states in high-level Finnish and North American athletes. University of Jyväskylä, Faculty of Sport and Health Sciences. Väitöskirja. Viitattu 11.11.2022 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9311-5>.
- Hallmann, K. & Harms, G. (2012). Determinants of volunteer motivation and their impact on future voluntary engagement: A comparison of volunteer's motivation at sport events in equestrian and handball. *International Journal of Event and Festival Management* 3 (3), 272–291. doi:10.1108/17582951211262701.
- Hanin, Y. L. (2000). Individual Zones of Optimal Functioning (IZOF) Model: emotion performance relationship in sport. Teoksessa Y. L. Hanin (toim.) *Emotions in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics. 65–89.
- Hanin, Y. L. & Syrjä, P. (1995). Performance affect in junior ice hockey players: An application of the individual zones of optimal functioning model. *The sport psychologist* 9 (2), 169–197. doi: 10.1123/tsp.9.2.169.
- Hayton, J. W. & Blundell, M. (2021) Exploring the relationship between social class and sport event volunteering. *Sport Management Review*, 24 (1), 92-115. doi: 10.1016/j.smr.2020.06.002
- Heikkilä, H. (2010). Tilastollinen tutkimus. 7.–8. Painos. Edita, Helsinki.
- Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvaori, J., Lönnqvist, J-E., Hankonen, N., Mähönen, T. A., Jasinskaja-Lahti, I & Lippinen, J. (2013). *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. 3–9. painos. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes. & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. 20. painos. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, R. (2021). Exploring the meaning of the biopsychosocial approach in the management of musculoskeletal conditions: patients' and physiotherapists' perspective. University of Jyväskylä, Faculty of Sport and Health Sciences. Väitöskirja. Viitatu 10.3.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8652-0>.
- Homans, G. (1958). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology* 63 (6), 597–606. <https://www.jstor.org/stable/2772990>.
- Houle, B. J., Sagarin, B. J. & Kaplan, M.F. (2005). A Functional approach to volunteerism: Do volunteer motives predict task preference? *Basic and Applied Social Psychology* 27 (4) 337-344. doi:10.1207/s15324834basp2704_6.

- Hustinx, L., Lammertyn, F. (2003). Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective. *Voluntas* 14(2), 167–187.
doi: 10.1023/A:1023948027200.
- International Labour Organization ILO (2023). Resolution to amend the 19th ICLS resolution concerning statistics of work, employment and labour underutilization. 21st International Conference of Labour Statisticians, Geneva. Viitattu 30.3.2024.
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_230304.pdf.
- Jenkinson, C.E., Dickens A.P., Jones, K., Thompson-Coon, J., Taylor, R.S., Rogers, M., Bamba C. L., Lang, L. & Richards, S. H. (2013). Is volunteering a public health intervention? A systematic review and meta-analysis of the health and survival of volunteers. *BMC public health* 13 (1), 773–773. doi: 10.1186/1471–2458-13-773.
- Järnefelt, N. 2002. Työkiireen syiden jäljillä. Teoksessa N. Järnefelt & A. M. Lehto *Työhulluja vai hulluja töitä?* Helsinki: Tilastokeskus.pp.17–56. Viitattu 20.10.2023:
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/175966/xtut_235_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Kalat, J.W. 2015. *Biological psychology*. 12. painos. E-kirja. Boston: Cengage Learning. Viitattu 10.2.2024.
- Kamata, A., Tenenbaum, G. & Hanin, Y. L. (2002). Individual zone of optimal functioning (IZOF): A probabilistic estimation. *Journal of sport & exercise psychology* 24 (2), 189-208. doi: 10.1123/jsep.24.2.189.
- Kielitoimiston sanakirja. (2022). *Talkoot*. Viitattu: 22.10.2022
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/talkoot?source=suggestion&searchMode=all>.
- Kim, E. (2018). A systematic review of motivation of sport event volunteers. *World leisure journal* 60 (4), 306–329. 10.1080/16078055.2017.1373696.
- Kiviniemi, K. Laadullinen tutkimus prosessina. (2018). Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtuun ja analyysimenetelmiin*. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 73–87.
- Koski, P. (2000). Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) *Liikunnan kansalaistoiminta. Muutokset, merkitykset ja reunaehdot*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 152. 40–56.
- Kähkönen, E., Salmikangas, A.-K. & Ng, K. (2020). Vuonna 2016 järjestetyn elinsiirtoliikunnan tapahtumaviikon vapaaehtoisten motiivit. *Liikunta ja tiede*

- 57 (3), 75–82. https://www.lts.fi/media/liikunta-tiede-lehden-artikkelit/3_2020/lt_3_2020-75-82.pdf.
- Kööts, L., Realo, A. & Jüri Allik. 2011. The influence of the weather on affective experience. An experience sampling study. *Journal of Individual Differences* 32(2), 74–84. doi: 10.1027/1614-0001/a000037.
- Laasanen, J. 2011. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen 4H-liitto, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Raportteja 70. Viitattu 27.3.2023. <http://hdl.handle.net/10138/225281>.
- Lachance, E. L. & Parent, M. M. (2020). Understanding the sport event volunteer experience in the implementation mode of a para-sport event: An autoethnography. *Event Management* 25 (5), 501–519. doi:10.3727/152599520X15894679115556.
- Lachance, E. L., Thompson, A., Bakhsh, J. T. & Parent, M. M. (2022). Examining changes in sport event volunteers' motivation, satisfaction, commitment, sense of community: Evidence from a preevent–postevent design. *Event Management: Putnam Valley* 26 (8), 1727–1743. doi:10.3727/152599522X16419948694801.
- Lahikainen, E. & Nieminen, P. Vapaaehtoistoiminta poikkeusaikana. *Kansalaisareenan julkaisuja* 3/2021. Viitattu 20.3.2023. <https://kansalaisareena.fi/aineistoa/kansalaisareenan-julkaisut/>.
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. E-kirja. New York: Oxford University Press, Incorporated. 1. Viitattu 7.1.2024.
- Lockstone, L., Smith, K., & Baum, T. (2010). Volunteering flexibility across the tourism sector. *Managing Leisure* 15 (1–2), 111–127. doi:10.1080/13606710903448202.
- Metsämuuronen, J. (2003). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 2. uudistettu painos. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. (2004). *Pienten aineistojen analyysi: parametrittomien menetelmien perusteet ihmistieteissä*. Helsinki: International Methelp.
- Metsäranta, O. (2006). *Yleisurheilun MM2005-kisat ja kansalaistoiminta*. KIHU:n julkaisusarja nro 4. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos, Tutkimuksia 1/2006.
- Müller, M. (2015). What makes an event a mega-event? Definitions and sizes. *Leisure Studies* 34 (6), 627–642. doi:10.1080/02614367.2014.993333.
- Mäenpää, P. & Faehnle, M. (2021) Kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muut markkinat ja laajentaa demokratiaa. Helsingin yliopisto. *Urbaria tiivistelmä* 2021/4. Viitattu

- 20.4.2024. <https://www.helsinki.fi/fi/kaupunkitutkimusinstituutti/tutkimus/urbaria-summaries-series#2021—title>.
- Ng, K. & A-K. Salmikangas. (2022). European Youth Olympic Festival 2022 Vuokatti: Results from the Volunteer SMILE study as part of the Erasmus+ co-funded project: By the Young for the Young: EYOF 2021 to foster inclusion and physical activity. Julkaisematon tutkimusraportti.
- Nylund, M. & Yeung, A. B. (2005). Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa M. Nylund & A. B. Yeung. (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 13–38.
- Oikeusrekisterikeskus. (2020). Vapaaehtoisen rikostaustaote. Verkkosivu. Viitattu: 2.4.2023. <https://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/palvelut/rikosrekisteriote/vapaaehtoisenrikostaustaote.html>.
- Okada, A., Ishida, Y., Yamauchi, N., Grönlund, Henrietta., Zhang, C. & Krasnopolskaya, I. (2022). Episodic volunteering in sport events: a seven-country analysis. *Voluntas* 33 (3), 459-471. doi: 10.1007/s11266-021-00428-5.
- Pessi, A. B. & Grönlund, H. (2019). Usein sanottu vapaaehtoistoiminnasta. Teoksessa S. Sihvonen & S. Puolitaival (toim.) Kansalaisareenan julkaisuja 2:2019. 116–123. Viitattu 12.4.2023. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2019/12/Vapaaehtoistoiminnan_arvo_PageView_WEB.pdf
- Purves, D., Cabeza., R., LaBar, K. S., Platt, M.L & Woldorff, M. G. 2013. Principles of cognitive neuroscience. 2. painos. Sunderland, M. A: Sinauer associates.
- Ralston, R., Downward, P. & Lumsdon, L. (2004). The expectations of volunteers prior to the xvii Commonwealth games, 2002: a qualitative study. *Event Management* 9 (1–2), 13–26. doi: 10.3727/1525995042781084.
- Robazza, C., Bertollo, M., Ruiz, M. C. & Bortoli, L. (2016) Measuring Psychobiosocial States in Sport: Initial Validation of a Trait Measure. *Plos one* 11 (12). doi: 10.1371/journal.pone.0167448.
- Robinson, M. D. & Clore, G. L. (2002). Episodic and semantic knowledge in emotional selfreport: Evidence for two judgment processes. *Journal of Personality & Social Psychology* 83 (1), 198-215. doi:10.1037//0022-3514.83.1.198.
- Rogalsky, K., Doherty, A. & Paradis, K. F. (2016). Understanding the sport event volunteer experience: An investigation of role ambiguity and its correlates. *Journal of sport management* 30 (4), 453–469. doi: doi.org/10.1123/jsm.2015-0214.

- Ruiz, M. C., Hanin, Y. L. & Robazza, C. (2016). Assessment of performance-related experiences: An individualized approach. *The sport psychologist* 30 (3), 201–218. doi:10.1123/tsp.2015-0035.
- Ruuskanen, P., Jousilahti, J., Faehnle, M., Kuusikko, K., Kuittinen, O., Virtanen, V. & Strömberg, L. (2020). Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa - loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47. Viitattu 2.4.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-918-9>.
- Seungmo, K., Sung, H. I. & Damon, A. P. S. 2013. Sustainable volunteerism at a major international sporting event. *Journal of Applied Sport Management* 5(4), 49–21.
- Skirstad, B. & Hanstad, D. V. (2013). Gender matters in sport event volunteering. *Managing Leisure* 18 (4), 316–330. doi:10.1080/13606719.2013.809188.
- Solberg, H. A. (2003). Major sporting events: assessing the value of volunteers' work. *Managing Leisure* 8 (1), 17-27. doi:10.1080/1360671032000075216.
- Stebbins, R.A. (2004). Introduction. Teoksessa R.S. Stebbins & M. Graham (toim.) *Volunteering as leisure/leisure as volunteering: an international assesment*. E-kirja. Oxfordshire: CABI Publishing, 1–12. Viitattu 12.4.2023.
- Stebbins, R. A. (2005). Project-based leisure: theoretical neglect of a common use of free time. *Leisure Studies* 24 (1), 1-11. doi: 10.1080/0261436042000180832.
- Syrjä, P. (2000). Performance-related emotions in highly skilled soccer players: a longitudinal study based on the IZOF model. University of Jyväskylä, Studies in sport, physical education and health, 67. Väitöstutkimus. Viitattu 10.11.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-0610-8>.
- Taloustutkimus. (2021). Vapaaehtoistyö Suomessa 2021 -tutkimusraportti. Viitattu 20.3.2023. <https://kansalaisareena.fi/aineistoa/tutkimukset-ja-selvitykset/>.
- Tilastokeskus. (2023). Väestörakenne. Verkkosivu. Viitattu: 6.4.2023. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin__vaerak_pxt_11re.px/table/tableViewLayout1/.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. 10. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 28.5.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

- Valli, R. (2018a). Aineiston keruu Kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 95–115.
- Valli, R. (2018b). Numerot ja niiden tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtaan ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 73–87.
- Verohallinto. (2023a). Yleishyödyllisten yhteisöjen ja julkisyhteisöjen vapaaehtoistoiminnan ennakkoperintäkysymykset. Verkkosivu. Viitattu: 2.4.2024.
<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48059/yleishyodyllisten-yhteisojen-ja-julkisyhteisojen-vapaaehtoistoiminnan-ennakkoperintakysymykset4/>.
- Verohallinto. (2023b). Urheiluseura suorituksen maksajana. Verkkosivu. Viitattu 2.4.2024.
<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/168508/urheiluseura-suoritusten-maksajana/>.
- Volunteering in the European Union. (2010). Final Report. Viitattu: 27.10.2022.
https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf.
- Vuori, J. (2021). Tapaustutkimus. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 11.12.2023: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Wang, C. & Wu, X. (2013). Volunteers' motivation, satisfaction, and management in large-scale events: an empirical test from the 2010 Changhai World Expo. *Voluntas* 25, 754–771. doi:10.1007/s11266-013-9350-0.
- Weiner, A. (2007). Examining emotional diversity in the classroom: An attribution theorist considers the moral emotions. Teoksessa G. D. Phye, P. Schutz & R. Pekru (toim.) *Emotion in education*. E-kirja. Elsevier Science & Technology. 75–88.
Viitattu 10.2.2024.
- Yeung, A. B. (2005). Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) *Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino. 104–125.
- Yle Uutiset. 2022. Vuokatin kisojen budjetti eli loppuun saakka – Kajaanin lentokentän vataanottokyvyn rajat tulivat vastaan. Verkkosivu. Viitattu: 6.4.2023.
<https://yle.fi/a/3-12378649>.

Zhou, R. & Kuplaniko, K. (2018). Building social capital from sport event participation: An exploration of the social impacts of participatory sport events on the community, *Sport Management Review* 21 (5), 491-503, doi: 10.1016/j.smr.2017.11.00.

SMILE

Kiitos osallistumisestasi tähän tutkimukseen. Antamalla meille akkreditointinumeron, suostut osallistumaan tähän tutkimukseen. Sinä hyväksyt tässä tutkimuksessa käytettävän EYOF:n vapaaehtoisten tietojen käsittelyn ja prosessoinnin.

Laita akkreditointinumerosi viimeiset viisi numeroa.	
Päivä (pp.kk)	
Aika (hh:mm)	

Mikä on sinun roolisi?

Toimisto	Check	Specific
Talkootoimisto		
Akkreditointi		
Kisatuotemyynti		
Attaseat		
IT Tuki		
Kuljetukset		
Urheilu		
Majoitus		
Markkinointi		
Media		
Lääkintäpalvelut		
Tapahtumatoimisto		
Turisti Info		
Seremoniat		
Ruoka		
Turvallisuus		
VIP		

Mitä vapaaehtoistehtäviä teit tänään?
(jos aloitit juuri, merkkää, "aloitin juuri" ja sulje kysely)

Mikä oli tehtävässä parasta?

Mistä pidit tehtävässä vähiten?

Jos sinun pitäisi tehdä tuo tehtävä uudestaan tämän viikon aikana, miten tekisi sen?

Hyvin eri tavalla Hieman eri tavalla Samalla tavalla

Kun ajattelet tällä hetkellä vapaaehtoiskokemustasi, merkitse omien tunteidesi perusteella miten paljon tunnet seuraavia tunteita?

1 = ei yhtään, 5 = hieman, 10 = erittäin paljon

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ankara										
Taitava										
Määrätietoinen										
Väsynyt										
Hermostunut										
Motivoitunut										
Veltto										
Hämmäntynyt										
Suuttunut										
Yksinäinen										
Tyytyväinen										
Huolestunut										
Haluton										
Rentoutunut										
Ei motivoitunut										
Luottavainen										
Tehoton										
Keskittynyt										
Energinen										
Sosiaalinen										

SMILE-daily

Thank you for taking part in this study. By providing your accreditation number, you agree to take part in the study. You acknowledge that you approve the data processing used for this study on the Volunteers at EYOF 2022.

Enter the last 5 numbers of your accreditation number	
Date of completing survey	
Time of completing survey	

What role do you have?

Office	Check	Specific
Volunteer Office		
Accreditation		
Event Product Sales		
Attaché		
IT Support		
Transportation		
Sport		
Accommodation		
Marketing		
Media		
Medical Service		
NOC Services		
Tourist Info		
Ceremonies		
Food Services		
Security		
VIP		

What volunteer tasks did you do today?

What was the best part of it?

What was the worst part of it?

If you have to do it again during this week, how would you do it?

Very differently A little bit differently The same as I did it

Thinking right now about the volunteering experience. For each of the following emotions, please rate how much of a feeling you have.

1 = Not at all, 5 = Somewhat, 10 = Very much

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Confident										
Fierce										
Relaxed										
Confused										
Skilful										
Alone										
Nervous										
Energetic										
Sluggish										
Focused										
Unmotivated										
Satisfied										
Ineffective										
Sociable										
Determined										
Worried										
Motivated										
Tired										
Annoyed										
Unwilling										

LIITE 3. Vapaaehtoisten heikentävien tunnetilojen kesiarvot koetun tehtävistä suoriutumisen ja vapaaehtoisroolin mukaan.

Tunnetila	Koettu tehtävistä suoriutuminen		Vapaaehtoisrooli			
	Ka	Sd	Ka	Sd		
Ei motivoitunut	Hyvin eri tavalla	4,12	3,84	Käytäntö	2,24	2,43
	Hieman eri tavalla	2,58	2,59	Tausta	2,55	2,82
	Samalla tavalla	2,26	2,53	Urheilu	2,67	2,76
Haluton	Hyvin eri tavalla	2,24	2,51	Käytäntö	1,74	1,70
	Hieman eri tavalla	2,13	2,18	Tausta	1,77	1,77
	Samalla tavalla	1,63	1,51	Urheilu	1,97	2,00
Huolestunut	Hyvin eri tavalla	3,18	2,27	Käytäntö	2,04	1,73
	Hieman eri tavalla	2,81	2,28	Tausta	2,59	2,10
	Samalla tavalla	2,01	1,76	Urheilu	2,23	2,14
Hämmäntynyt	Hyvin eri tavalla	2,94	2,28	Käytäntö	3,13	2,54
	Hieman eri tavalla	3,73	2,74	Tausta	3,20	2,71
	Samalla tavalla	2,91	2,56	Urheilu	3,04	2,61
Suuttunut	Hyvin eri tavalla	1,53	1,70	Käytäntö	1,74	1,73
	Hieman eri tavalla	2,08	1,92	Tausta	1,72	1,65
	Samalla tavalla	1,78	1,89	Urheilu	2,26	2,44
Tyytyväinen	Hyvin eri tavalla	8,53	1,62	Käytäntö	7,83	1,87
	Hieman eri tavalla	7,24	2,24	Tausta	7,32	2,69
	Samalla tavalla	7,75	2,47	Urheilu	7,90	2,59
Tehoton	Hyvin eri tavalla	2,94	3,11	Käytäntö	2,31	2,15
	Hieman eri tavalla	2,66	2,18	Tausta	2,17	2,06
	Samalla tavalla	2,23	2,20	Urheilu	2,90	2,67
Yksinäinen	Hyvin eri tavalla	2,76	2,84	Käytäntö	1,77	1,70
	Hieman eri tavalla	2,04	2,00	Tausta	1,94	1,94
	Samalla tavalla	1,75	1,81	Urheilu	2,00	2,31
Veltto	Hyvin eri tavalla	2,00	2,09	Käytäntö	2,08	1,83
	Hieman eri tavalla	2,09	1,80	Tausta	1,81	1,84
	Samalla tavalla	1,99	1,97	Urheilu	2,26	2,20
Väsynyt	Hyvin eri tavalla	4,18	3,13	Käytäntö	4,23	2,79
	Hieman eri tavalla	4,29	2,74	Tausta	3,70	2,84
	Samalla tavalla	3,70	2,75	Urheilu	3,64	2,61

LIITE 4. Vapaaehtoisten vahvistavien tunnetilojen kesiarvot koetun tehtävistä suoriutumisen ja vapaaehtoisroolin mukaan.

Tunnetila	Koettu tehtävistä suoriutuminen		Vapaaehtoisrooli			
		Ka	Sd		Ka	Sd
Ankara	Hyvin eri tavalla	2,82	2,94	Käytäntö	2,94	2,74
	Hieman eri tavalla	2,72	2,55	Tausta	2,41	2,35
	Samalla tavalla	2,55	2,49	Urheilu	2,41	2,39
Energinen	Hyvin eri tavalla	7,71	2,62	Käytäntö	7,13	2,40
	Hieman eri tavalla	7,15	2,29	Tausta	7,38	2,39
	Samalla tavalla	7,42	2,30	Urheilu	7,71	1,98
Hermostunut	Hyvin eri tavalla	2,35	2,26	Käytäntö	2,49	2,24
	Hieman eri tavalla	3,27	2,83	Tausta	2,64	2,33
	Samalla tavalla	2,36	2,07	Urheilu	2,78	2,55
Keskittynyt	Hyvin eri tavalla	7,18	2,10	Käytäntö	7,09	2,42
	Hieman eri tavalla	7,24	2,13	Tausta	7,03	2,70
	Samalla tavalla	7,17	2,72	Urheilu	7,62	2,41
Motivoitunut	Hyvin eri tavalla	7,76	2,22	Käytäntö	8,33	1,86
	Hieman eri tavalla	8,18	1,83	Tausta	7,85	2,50
	Samalla tavalla	8,07	2,37	Urheilu	8,07	2,26
Määrätietoinen	Hyvin eri tavalla	7,71	2,34	Käytäntö	7,62	2,38
	Hieman eri tavalla	7,13	2,60	Tausta	7,19	2,79
	Samalla tavalla	7,41	2,76	Urheilu	7,14	3,03
Luottavainen	Hyvin eri tavalla	6,76	2,59	Käytäntö	7,62	2,22
	Hieman eri tavalla	7,59	2,29	Tausta	7,13	2,59
	Samalla tavalla	7,51	2,50	Urheilu	7,88	2,53
Rento	Hyvin eri tavalla	6,12	2,96	Käytäntö	6,24	2,78
	Hieman eri tavalla	5,71	2,84	Tausta	6,05	2,80
	Samalla tavalla	6,56	2,68	Urheilu	6,83	2,61
Sosiaalinen	Hyvin eri tavalla	8,35	2,29	Käytäntö	8,19	2,11
	Hieman eri tavalla	8,13	1,97	Tausta	8,00	2,42
	Samalla tavalla	7,88	2,58	Urheilu	7,57	2,82
Taitava	Hyvin eri tavalla	7,59	2,06	Käytäntö	6,92	2,54
	Hieman eri tavalla	7,06	2,43	Tausta	7,15	2,55
	Samalla tavalla	7,10	2,59	Urheilu	7,38	2,44

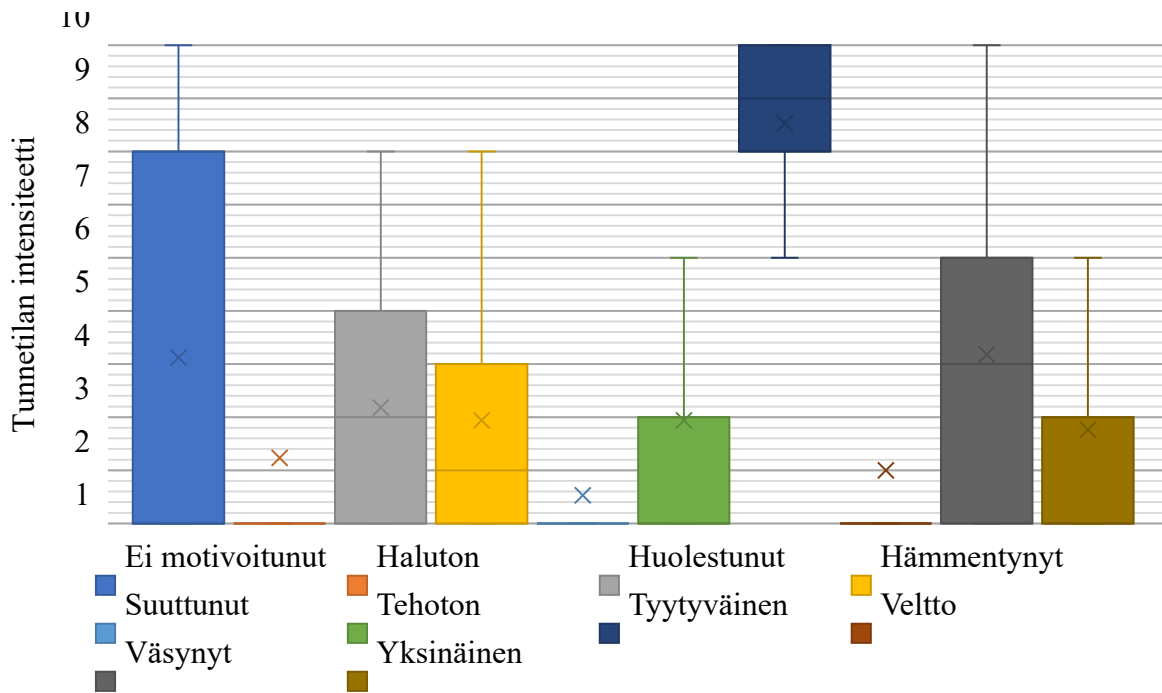
LIITE 5. Tunnetilojen vaihtelu päivän mukaan.

Tunnetila	Päivä	Ka	SD	Tunnetila	Päivä	Ka	Sd
Ankara	2	2,52	2,51	Hämmennyntynyt	2	3,64	2,81
	3	2,61	2,45		3	3,20	2,65
	4	2,61	2,65		4	2,33	2,23
	5	2,78	2,63		5	2,92	2,39
	2	7,00	2,35		Yksinäinen	2	1,98
3	7,49	2,34	3	1,97		1,99	
4	7,53	2,43	4	1,71		1,85	
5	7,58	2,08	5	1,76		1,91	
2	2,77	2,43	Velto	2		2,17	2,14
3	2,55	2,26		3	2,17	2,05	
4	2,45	2,43		4	1,69	1,70	
5	2,59	2,30		5	1,80	1,45	
2	6,82	2,56		Ei motivoitunut	2	2,62	2,69
3	6,98	2,75	3		2,45	2,66	
4	7,53	2,32	4		2,75	3,25	
5	7,85	2,15	5		1,95	1,92	
2	6,79	2,67	Tehoton		2	2,58	2,42
3	7,87	2,18		3	2,43	2,21	
4	8,12	2,01		4	2,18	2,32	
5	7,42	2,63		5	2,20	2,02	
2	7,84	2,07		Huolestunut	2	2,40	1,92
3	8,08	2,31	3		2,16	1,89	
4	8,65	1,79	4		2,18	2,04	
5	8,00	2,55	5		2,47	2,20	
2	7,13	2,72	Väsynyt		2	3,69	2,59
3	7,12	2,91		3	3,67	2,77	
4	7,90	2,20		4	4,33	3,10	
5	7,61	2,62		5	4,20	2,78	
2	6,81	2,71		Suuttunut	2	1,84	1,85
3	6,95	2,78	3		1,94	2,08	
4	7,27	2,17	4		1,57	1,30	
5	7,75	1,85	5		1,95	2,05	
2	7,72	2,54	Haluton		2	1,89	2,02
3	7,82	2,57		3	1,93	1,91	
4	8,41	2,03		4	1,65	1,45	
5	8,29	2,14		5	1,58	1,44	
2	5,73	2,87		Tyytyväinen	2	7,36	2,30
3	6,10	2,96	3		7,66	2,49	
4	7,06	2,37	4		7,98	2,32	
5	6,90	2,28	5		7,81	2,40	

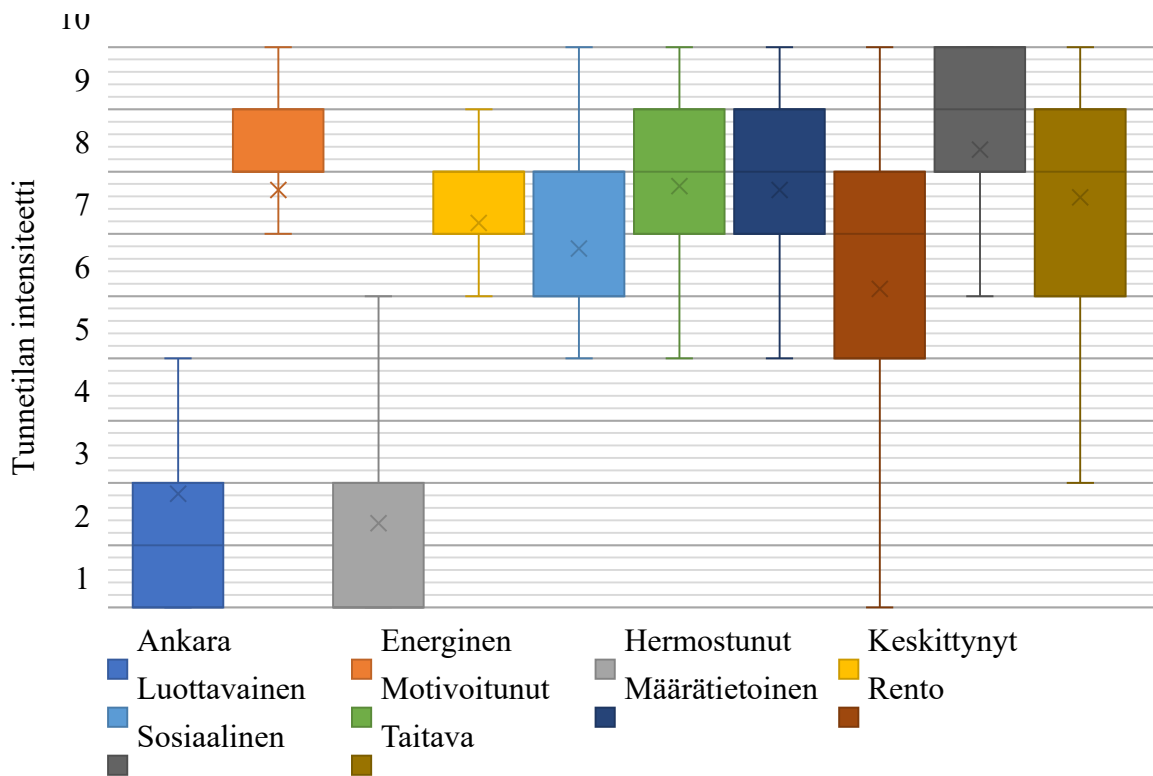
LIITE 6. Kruskal-Wallis testien tulokset tunnetiloittain.

Tunnetila	Koettu tehtävistä suoriutuminen				Vapaachtoisroolio				Päivä			
	χ^2	df	p-arvo	ϵ^2	χ^2	df	p-arvo	ϵ^2	χ^2	df	p-arvo	ϵ^2
Ankara	1,323	2,000	0,516	0,004	2,831	2,000	0,243	0,009	0,578	3,000	0,901	0,002
Ei motivoitunut	4,893	2,000	0,087	0,016	1,255	2,000	0,534	0,004	1,808	3,000	0,613	0,006
Energinen	2,341	2,000	0,310	0,008	2,488	2,000	0,288	0,008	4,367	3,000	0,224	0,014
Haluton	3,263	2,000	0,196	0,011	0,187	2,000	0,911	6.13e-4	1,485	3,000	0,686	0,005
Hermostunut	7,473	2,000	0,024	0,025	0,431	2,000	0,806	0,001	1,221	3,000	0,748	0,004
Huolestunut	13,108	2,000	0,001**	0,043	4,668	2,000	0,097	0,015	2,632	3,000	0,452	0,009
Hämmmentynyt	7,295	2,000	0,026*	0,024	0,116	2,000	0,944	3.81e-4	10,245	3,000	0,017*	0,034
Keskittynyt	0,888	2,000	0,642	0,003	3,657	2,000	0,161	0,012	7,999	3,000	0,046*	0,026
Luottavainen	2,248	2,000	0,325	0,007	6,286	2,000	0,043*	0,021	13,014	3,000	0,005**	0,043
Motivoitunut	1,466	2,000	0,480	0,005	1,210	2,000	0,546	0,004	7,394	3,000	0,060	0,024
Määrätietoinen	1,780	2,000	0,411	0,006	1,020	2,000	0,600	0,003	3,233	3,000	0,357	0,011
Rentunut	5,572	2,000	0,062	0,018	3,280	2,000	0,194	0,011	9,341	3,000	0,025*	0,031
Sosiaalinen	0,428	2,000	0,807	0,001	1,482	2,000	0,477	0,005	4,214	3,000	0,239	0,014
Suuttunut	5,087	2,000	0,079	0,017	1,084	2,000	0,581	0,004	0,563	3,000	0,905	0,002
Taitava	0,581	2,000	0,748	0,002	1,927	2,000	0,382	0,006	3,553	3,000	0,314	0,012
Tehoton	4,250	2,000	0,119	0,014	3,407	2,000	0,182	0,011	1,757	3,000	0,624	0,006
Tyytyväinen	9,800	2,000	0,007*	0,032	4,312	2,000	0,116	0,014	5,477	3,000	0,140	0,018
Velto	2,038	2,000	0,361	0,007	3,357	2,000	0,187	0,011	3,236	3,000	0,357	0,011
Väsynyt	3,231	2,000	0,199	0,011	3,253	2,000	0,197	0,011	2,931	3,000	0,402	0,010
Yksinäinen	5,825	2,000	0,054	0,019	0,109	2,000	0,947	3.57e-4	0,507	3,000	0,917	0,002

Liite 7. Vapaaehtoisuorituksen kannalta haitalliset tunnetila-alueet.



Vapaaehtoisuorituksen kannalta haitalliset alueet heikentäville tunnetiloille.



Vapaaehtoisuorituksen kannalta haitalliset alueet vahvistaville tunnetiloille.